

FORUM

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

Časopis Univerzity Karlovy v Praze

2 / 08

ABSOLVENTI
A UNIVERZITA KARLOVA

VYBRANÉ PUBLIKACE NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM

Petrušek, Miloslav:

...ať je stůl k pohostění prostřený. Úvahy a eseje k 660. výročí založení

Univerzity Karlovy v Praze

Praha, Karolinum 2008, váz., 240 str., I. vydání, 250 Kč

K letošnímu výročí 660 let od založení Univerzity Karlovy přispívá Nakladatelství Karolinum ojedinělou publikací. Autorem záměrně netradiční pocty alma mater české vzdělanosti je profesor sociologie Miloslav Petrušek. Tato výrazná osobnost splňuje všechny předpoklady pro zasvěcený a zároveň poutavý pohled na minulou i současnou podobu univerzity. Na jednu stranu je s ní autor velmi úzce spjat – vyučuje zde, v devadesátých letech byl děkanem Fakulty sociálních věd a na přelomu tisíciletí působil ve funkci prorektora UK – na druhou stranu vůči ní má profesionální odstup a nahléd potřebný k nezaujaté a originální perspektivě. Soubor jeho úvah a esejů, který si do názvu vetkl slova ze Zakládací listiny Univerzity Karlovy z roku 1348, nesupluje ani nesleduje již existující čtyřsvazkové Dějiny (Karolinum 1995–1998), ale jde napříč dějinami a obory, událostmi a příběhy a hledá jejich skryté souvislosti. Propojuje tak tradici s aktualitou, historické se svrchané současným a vážné s lehké groteskním v perspektivě, která překračuje horizont „společnosti vědění“ směrem k „informační“ či „globální“ společnosti. V jedenácti volně komponovaných oddílech se Petruskovi daří připomenout dnes už všeobecně, zavazující dědictví, které nám univerzita zanechává, stejně jako příběhy, osobnosti a texty obohacující celek o subjektivní vizi. Zastavuje se i u každodenní praxe chodu UK, důraz však vždy klade na přesah za tento rozměr – směrem ke „kulturní každodennosti“, k hlubším otázkám vzdělávání a vědění, zahraničnímu kontextu či úloze nových technologií v celé struktuře univerzitních aktivit. Nelze si představit, že by živá, proměňující se a inspirativní tvář současné Univerzity Karlovy našla lepší svědectví, než je přítomná slavnostní, a přesto naprosto neformální a otevřená kniha. ISBN 978-80-246-1448-9

Koukolík, František:

Před úsvitem, po ránu. Eseje o dětech a rodičích

Praha, Karolinum 2008, brož.,

220 str., I. vydání, 240 Kč

Publikace vycházející z nových vědeckých poznatků vypráví v sedmi kapitolách o vývoji dětského mozku před narozením a během prvního roku života. Eseje zabývající se citovým životem, poznáváním, pamětí, jazykem a řečí a vývojem číselného smyslu ukazují, že už nejmenší děti poznávají, pamatují si a prožívají jevy daleko hlouběji a širší, než jsme si dokázali ještě před nedávnem představit. Šestiměsíční děti bezpečně rozlišují správné výsledky jednoduchých aritmetických operací od nesprávných, jsou podstatně „chytřejší“ a přitom křehčí, než tušíme. Lze jim snadno nevědomé nebo vědomé ublížit a těžce je poškodit na dlouhou dobu, někdy na celý život. Text nejnovější knihy Františka Koukolíka chce přispět k lepšímu pochopení života dětí. Doplňují jej vysvětlivky některých probíraných jevů a pojmů a obrazová příloha. ISBN 978-80-246-1496-0

Dejmek, Jindřich:

Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata. Část druhá – Prezident republiky a vůdce národního odboje (1935–1948)

Praha, Karolinum 2008, váz.,

792 str., I. vydání, 480 Kč

Druhá část politické biografie Edvarda Beneše se věnuje období od roku 1935, kdy je už profesně i lidsky vyzrálý politik s přehledem po složité mezinárodní situaci jmenován prezidentem ČSR, až do poválečných let poznamenaných marnými snahami o záchranu demokracie. Kniha přináší chronologický obraz „mnichovské krize“, druhého československého odboje a budování poválečné republiky, dosud roztržitý v rozsáhlé literatuře a faktografii, a sjednocuje ho dramatickým politickým příběhem osobnosti, která se stala spolutvůrcem i obětí českých dějin. ISBN 978-80-246-1473-1

Tobolka, Zdeněk Václav:

Můj deník z první světové války

Praha, Karolinum 2008, brož.,

558 str., I. vydání, 380 Kč

Deník Zdeňka Václava Tobolky, prorakousky orientovaného mladočeského poslance, v době první republiky sociálního demokrata, historika a zakladatele moderního českého knihovnictví, dokumentuje válečný vývoj českých elit v letech 1914–1918. Kniha přináší pohled z nezvyklého úhlu – pomíjí zahraniční odboj a zabývá se především vývojem české vnitrorakouské politiky. Věnuje se například zinscenovanému procesu s Karlem Kramářem a Aloíšem Rašínem a vzniku českých, k mocnárství loajálních politických organizací. Deník obsahuje četné citace dobových veřejných projevů, korespondence a novinových článků. Knihu doplňuje studie editora Martina Kučery. ISBN 978-80-246-1283-6

Malý, Petr:

Optika

Praha, Karolinum 2008, váz.,

353 str., I. vydání, 330 Kč

Učebnice vznikla na základě přednášek z optiky pro studenty fyziky na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Text je především úvodem pro další studium optiky, ale také zdrojem informací pro studenty, kteří se v budoucnu budou věnovat jiným oborům, na nichž se již optika dále nevyučuje. Vzhledem k tomu, že optika je tradiční součástí univerzitního základního kurzu fyziky, je učebnice zaměřena na klasickou (tedy ne kvantovou) optiku. Nezůstává jen u obvyklých oblastí (elektromagnetická povaha světla, geometrická a přístrojová optika, ohyb a interference světla, koherence světla), ale zahrnuje i některá témata z modernější optiky (Fourierova optika, vláknová optika, laserová fyzika, nelineární optika). ISBN 978-80-246-1342-0

Reznikow, Stéphane:

Frankofilství a česká identita (1848–1914)

Praha, Karolinum 2008, brož.,

562 str., I. vydání, 450 Kč

V dobách habsburské monarchie se Francie začala Čechům jevit jako potenciální spojenc, politický model, kulturní vzor a také prostředník integrace do západní Evropy. Frankofilství se široce prolouho v českým vlastnictvím, což byl v Evropě druhé poloviny 19. století mimořádný jev, který nebyl pouhým projevem společenského snobismu. Češi svým frankofilstvím čelili poněmčování, vyjadřovali jim pasivní rezistenci k Vídni, využívali ho v politických zápasech mezi stranami a nastavovali jim sami sobě zrcadlo. Tím vším frankofilství přispívalo k budování národní identity. Dílo historika Stéphane Reznikowa věnované úloze frankofilství při vytváření moderní evropské kultury je doposud nejdrobnějším průvodcem dějinami vztahu českého národa k Francii v uvedeném období. ISBN 978-80-246-1437-3

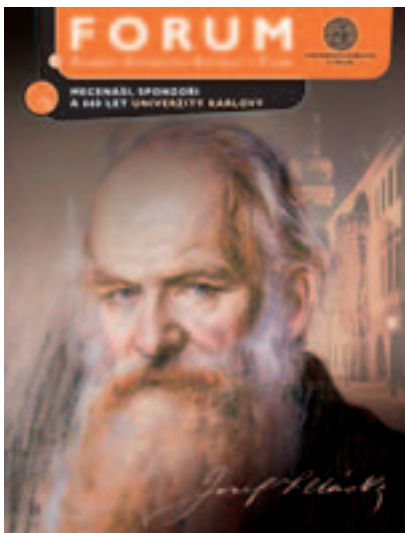
Bekešová, Martina; Fidlerová, Alena a kol.:

Repertorium rukopisů 17. a 18. století z muzejních sbírek v Čechách. Díl II, K–O

Praha, Karolinum 2008, váz.,

894 str., I. vydání, 480 Kč

Pokračování rozsáhlého projektu Repertoria rukopisů 17. a 18. století navazuje na 1. díl vydaný rovněž ve dvou svazcích v roce 2003. Obsahuje soupis dochovaných bohemikálních rukopisů z muzejních sbírek v místech počínajících písmeny K–L (1. sv.) a M–O (2. sv.). Značnou část rukopisů opět tvoří modlitební knihy, mravně nabádací spisy, lékařské knihy a jiné praktické příručky pro běžný životní provoz českého venkova a malého města 17. a 18. století. Publikace systematizuje a doplňuje obtížně dostupné a roztroušené údaje a upozorňuje na rukopisy s význačnou výtvarnou kvalitou formou bohaté obrazové přílohy. ISBN 978-80-246-1459-5

V minulém FORU jste se mohli dočíst o vztazích mezi mecenáši, sponzory a Univerzitou Karlovou. Číslo bylo též věnováno výročí 660 let Univerzity Karlovy.

Elektronickou podobu čísla ve formátu PDF můžete najít na adrese: <http://forum.cuni.cz>

**FORUM 2/2008, sešit 11,
Časopis Univerzity Karlovy v Praze**

Vydává: UK. Redakce: I 16 36 Praha 1, Ovocný trh 3,
Odbor vnějších vztahů

Redakci řídí:
doc. M. Šobr, prorektor pro vnější vztahy

Odpovědní redaktoři:
I. Dostál, V. Hájek, K. Hamanová, K. Kadlecová,
J. Švelch, V. Veselá

Telefon: 224 491 248, fax: 224 491 309,
e-mail: forum@cuni.cz

Grafická úprava:
L. Doležel

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.
Forum UK je rozšiřováno zdarma
na akademické půdě. Vychází čtvrtletně.

Toto číslo vyšlo v květnu 2008.
Registrace MK ČR 72 79.
Tisková verze: ISSN 1211-1724.

**Kolegyně a kolegové,
vážení zájemci o dění
na Univerzitě Karlově,**

vítám vás u dalšího čísla univerzitního časopisu Forum. Jak se stalo zvykem, číslo se převážně zabývá různými aspekty jednoho hlavního tématu. Na stránkách předchozích čísel Fora jsme se už věnovali studentům, záležitostem důležitým hlavně pro akademické pracovníky i akademickým funkcionářům. Dnes je na řadě další velká a důležitá skupina, dosud snad trochu opomíjená – totiž ti, kdo už naši univerzitu absolvovali (a přitom už na ní nezbytně dále nestudují nebo nepracují). Při slavnostním, tradičním promočním aktu ve Velké aule Karolina, který dovršuje absolutorium studia na Univerzitě Karlově (promoce ve Velké aule Karolina dnes ukončuje všechna studia na UK; brzy však budou takto končit zřejmě jen studia magisterská a doktorská, zatímco absolventi bakalářského stupně by měli být promováni v nově zrekonstruované barokní budově MFF na Malostranském náměstí), se dosavadní studenti a nadcházející absolventi veřejně zavazují, že svou alma mater „piam perpetuo memoriám habituros eiusque res ac rationes, quoad poteritis, adiuturos“, tedy volně přeloženo „navždy uchovají ve vědné paměti a budou jí pomáhat“. A dále, že nabyté vědomosti budou používat k všeobecnému prospěchu. I když promotor přednáší slavnostní sponzi podle dávné tradice v latině, které dnes většina absolventů moc nerozumí, překlad je k dispozici a závaznost tohoto trvalého přihlášení se k univerzitě to jistě v nejmenším nesnižuje.

Dějiny nedávné i dávnější poskytují nespočetně důkazů, že absolventi naší univerzity berou tento závazek vážně. Alumni patřili a patří k výkvětu české a středoevropské vzdělanosti a k těm, kdo zásadním způsobem ovlivňovali a ovlivňují jak chod věcí veřejných (politika, kultura, věda), tak dění v úspěšných a významných institucích komerčního charakteru.

S rozvojem mezinárodních vztahů univerzity v posledních dvou dekadách je čím dále samozřejmější, že skoro každý, kdo má s univerzitou co do činění, prožil

stáž na zahraniční univerzitě. Přibývá těch, kteří mají zkušenost s faktem, že zejména v anglosaském světě je vztah univerzit s jejich alumni podstatně těsnější, než kdy bylo zvykem u nás. Sympatické je, že – možná i pod vlivem zmíněných zahraničních zkušeností a srovnání – v poslední době viditelně akcelerují snahy některých fakult o aktivnější kontakt s bývalými studenty. I na půdě „celouniverzitního“ Spolku absolventů a přátel UK (o jehož aktivitách Forum pravidelně informuje) probíhají v poslední době debaty, jak udělat spolek zajímavějším pro větší počet bývalých studentů. Univerzita zahájila systematický proces získávání zpětné vazby o hodnotě studia od absolventů doktorských programů. A s podporou univerzity vznikající celouniverzitní studentská unie dává naději, že mnozí, kterým se v její činnosti zalíbí, budou chtít v něčem podobném pokračovat i po absolutoriu.

O mnohém z tohoto dění se podrobněji dočtete na následujících stránkách. Všechny studenty i profesory ovšem v těchto dnech čeká jakási „miniabsolutorium“, totiž dokončení dalšího ročníku. Přeji proto studentům úspěšné zkouškové období a všem čtenářům vydařené léto, v němž načerpají nových sil.

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

TITULNÍ STRANA ON THE COVER

Staří dobří absolventi – slavné tváře Univerzity Karlovy / Old Good Alumni – The Famous Faces of Charles University

EDITORIAL

STALO SE NEWS

Děni na Univerzitě Karlově / Recent Months at CU 4

VĚDA PRO PRAXI RESEARCH IN PRACTICE

Humanitní vědy nejsou zas tak měkké! / Humanities Are Not Soft Sciences At All! 8

TÉMA

ABSOLVENTI UK ALUMNI OF CHARLES UNIVERSITY

Jan Koucký: Absolventi vysokých škol na pracovním trhu / The Graduates of Czech Universities in the Labour Market 10

Michal Svatoš: Absolventi pražské univerzity v minulosti (1348–1882) / The Alumni of Prague University in the Past (1348–1882) 15

Marek Ďurčanský: „Dílna lidskosti a svobody“. Studia na české Univerzitě Karlově v letech 1882–1939 ve vzpomínkách významných absolventů / “The Workshop of Humanity and Freedom“. Studies at Czech Charles University in Years 1882–1939 in the Memoirs of Outstanding Alumni 19

Jiří Přenosil: Sto a jeden rok od úmrtí velkého lingvisty / Hundred And One Years Since the Great Linguist Died 22

Jiří Přenosil: Výročí Edvarda Beneše / The Anniversary of Edvard Beneš 25

KVÍZ
QUIZ 28

DOKTORANDI A POSTDOCI UK DOCTORAL STUDENTS AND POSTDOCS AT CU

OBSAH / CONTENTS

Jiří Mareš, Stanislav Ježek: Doktorské studium na UK pohledem absolventů / *Doctoral Studies at CU as Seen by its Alumni* 30

Mojmír Horyna: Doktorské studium na UK, jeho struktura a hodnocení / *Doctoral Studies at CU, Its Structure and Evaluation* 34

Bohuslav Ošťádal: Postgraduální vědecká výchova lékařů / *Post-graduate Scientific Education of Medical Doctors* 36

Václav Jurčík: Chemie v Zemi vycházejícího slunce / *Chemistry in the Land of Rising Sun* 38

Vojtěch Rynda: Projekt pod palmami / *Project Under the Palm Trees* 40

František Řezníček: Letní škola v CERN? Proč ne... / *The CERN Summer School? Why not...* 42

David Hazafy: Moje skotská odysea / *My Scottish Odyssey* 44

U3V A DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ ABSOLVENTŮ UK U3A AND FURTHER EDUCATION OF CU ALUMNI

Marcela Pavelková: Univerzita třetího věku / *University of the Third Age* 46

Všechno nové mě obrovsky zajímá! (rozhovor s Marií Kubíkovou) / *Everything New Seems So Interesting to Me! (The Interview With Marie Kubíková)* 49

Stanislava Pecková, Petr Vnouček, Daniel Želko: Možnosti dalšího vzdělávání / *The Possibilities of Further Education* 51

Miloš Brunclík: Absolvent slaví 10 let / *The Graduate Celebrates 10 Years* 54

STUDENTI STUDENTS

Kristýna Pašková:
Letošní Pavlač:
Dechovka, anarchie
i turecké sušenky /
*This Year's Pavlač
Festival: Brass Band,
Anarchy and Even
Turkish Biscuits* 56

SPOLKY NA UK SYNDICATES OF CHARLES UNIVERSITY

Jana Ratajová: Studentské spolky v letech 1848–1948 / *The Student Syndicates in the Years 1848–1948* 58

Spolek Matfyzák / *Association of Faculty of Mathematics and Physics Students* 60

Spolek absolventů a přátel Farmaceutické fakulty v Hradci Králové / *Association of Alumni and Friends of the Faculty of Pharmacy* 61

Sdružení studentů 3. lékařské fakulty UK TRIMED / *Association of Students of the Third Medical Faculty CU TRIMED* 62

Spolek českých právníků Všehrd / *Všehrd Association of Czech Lawyers* 62

Orchestr a sbor Univerzity Karlovy / *Orchestra and Chorus of Charles University* 64

SAP UK ALUMNI

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy v Praze – Carolinum / *Association of Graduates and Friends of Charles University – Carolinum* 65

AS UK

Bronislav Kračmar: Zasedání akademického senátu / *Meeting of the Academic Senate* 68

● 7. 4. 2008

Slavnostní zasedání vědecké rady UK

Univerzita Karlova v Praze dne 7. dubna 2008 na slavnostním zasedání vědecké rady UK u příležitosti 660. výročí založení univerzity udělila v Karolinu čtyři čestné doktoráty. Oblasti, v nichž byly tituly uděleny, jsou římské právo, farmakologie, filozofie a materiálová fyzika. Doktoráty převzali: prof. **Johan Albert Ankum**, z Universitet Amsterdam, Nizozemí, za celoživotní vědecké dílo v oblasti římského práva, organizační aktivity v této oblasti a podporu poskytovanou mladým právními romanistům a za zásluhy o obnovu vědy o římském právu na Univerzitě

Karlově. **Salvador Moncada**, MD, Ph.D., z University College London, Velká Británie – za celoživotní průkopnické dílo v oblasti farmakologie a fyziologie cirkulace v krevním řečišti a formování vaskulární biologie, za významný přínos k pochopení funkce endotelu a převedení objevů nových agens do léčby cévních poruch. Ing. **Ivan Chvatík**, CTS, ČR – za mimořádný přínos pro rozvoj české filozofie a jejího postavení v akademickém světě doma i v zahraničí. Prof. **Teruo Kishi**, National Institute for Materials Science, Japonsko – za mimořádné celoživotní dílo v oblasti materiálové fyziky a za podporu české vědy a školství v tomto oboru.

● 4. – 6. dubna 2008

Sportovní hry UK

Ve dnech 4. až 6. dubna se konaly v Hostivaři Sportovní hry Univerzity Karlovy. Několikanásobný mistr světa a Evropy v aerobiku Petr Jánský vedl páteční podvečerní soutěž ve sportovním aerobiku Master class, na kterou se sešlo téměř čtyřicet studentek všech pražských vysokých škol. V sobotu dopoledne patřil hostivařský bazén plavcům, kteří přijeli ze všech pražských škol. Více než padesát plavců soutěžilo v šesti individuálních soutěžích a v pěti štafetách. Družstvo Pedagogické fakulty se stalo mistrem UK pro rok 2008 ve futsalu, když se mu podařilo v závěrečném souboji porazit tým I. lékařské fakulty. Nedělní ráno patřilo volejbalistům a poslední sportovní soutěží her byl turnaj ve stolním tenisu. Během tří dnů se v hostivařském areálu zúčastnilo sportovních soutěží téměř 350 studentů.

● 5. a 6. dubna 2008

Den otevřených dveří

V rámci oslav 660. výročí založení Univerzity Karlovy se pro veřejnost otevřely rekonstruované prostory historického komplexu Karolina včetně reprezentačních a zasedacích místností, jako je např. tzv. Mázhaus, Císařský sál, Vlastenecký sál a samozřejmě Velká aula. Jedním z lákadel prohlídky bylo také sklepení z románsko-gotické doby, kde návštěvníci obdivovali např. unikátní románskou studnu.

Ve sklepních prostorách byla instalována expozice připomínající základní mezníky z dějin UK. Přiblížila prostředí pražského obecného učení, výuku a stavební vývoj nejstarší z dochovaných budov univerzity – Karolina.

Karolinum si přišlo prohlédnout téměř 4 000 návštěvníků a největší zájem byl o vystavené taláry univerzitních hodnostářů a univerzitní insignie. Veřejnost měla možnost prohlédnout si unikátní prostory naposledy v dubnu 2003.

● 7. a 8. dubna 2008

Zasedání Rady konsorcia EUROPAEUM

Na Zasedání Rady konsorcia Europaeum přijelo deset zástupců nejprestižnějších univerzit v Evropě, kteří v Karolinu společně projednávali výsledky své práce a další plány do budoucna. Europaeum je sdružením evropských univerzit, které funguje jako otevřená akademická síť. Bylo založeno v roce 1992 a Univerzita Karlova se stala členem tohoto konsorcia v roce 2000. Cílem Europaea je mimo jiné zlepšení spolupráce mezi jednotlivými univerzitami, hledání příležitostí pro společný rozvoj panevropských iniciativ a také podpora těch,

kteří se zabývají výzkumem problémů a otázek týkajících se současné Evropy a její budoucnosti.

● 10. dubna 2008

Historie, současný stav a perspektivy univerzit (Úsvit nebo soumrak akademické samosprávy?)

Dne 10. dubna 2008 proběhla v prostorách Karolina konference Historie, současný stav a perspektivy univerzit (Úsvit nebo soumrak akademické samosprávy?). V dopoledních hodinách se na společném zasedání ve Vlasteneckém sále za řečnickým pultem vystřídali poslední tři emeritní rektori univerzity prof. PhDr. Radim Palouš, CSc., Dr.h.c., prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., Dr.h.c., a prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., Dr.h.c., a současný rektor prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc. V odpoledních hodinách probíhalo jednání ve třech různých sekcích: humanitní, právní a ekonomické. Po krátké diskusi přijali přítomní komuniké, ve kterém se mimo jiné praví, že „historické zkušenosti prokázaly, že pokud zásahy státní moci, ať již totalitní, či jiné, nerespektují práva univerzit na svobodný akademický život, poškodí nejen rozvoj vědy a vzdělávání, ale i celý kulturní a hospodářský život společnosti. Otevřenost vysokých škol a jejich interakce se společností musí vycházet ze vzájemné potřeby a ze základního předpokladu, že autonomie a samospráva univerzit je přirozeným prostředím jejich existence a kreativity ve vědě a vzdělávání. Univerzita musí být uspořádána jako autonomní instituce, která se spravuje sama svými vlastními orgány v rámci svých vnitřních norem. Přitom je prosta jakýchkoli vlivů vnější politické a ekonomické moci“.

(Celý text komuniké naleznete na: <http://forum.cuni.cz/IFORUM-5318.html>)

● 7. dubna 2008

Oslavy 50. výročí českého Egyptologického ústavu FFUK

Dne 7. dubna 2008 zahájil prezident republiky Václav Klaus v Egyptském muzeu v Káhiře výstavu *Discovering Ancient Egypt: Fifty Years of the Egyptian-Czech Collaboration in Archeology*, která se koná u příležitosti 50. výročí založení Českého (dříve Československého) egyptologického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jejím prostřednictvím se mohou návštěvníci seznámit s vybranými předměty objevenými českými egyptology během výzkumu české archeologické koncese

v Abúsíru. U příležitosti káhirské výstavy byla ve spolupráci Filozofické fakulty a nakladatelství Togga publikována kniha autorů Miroslava Verner a Hany Benešové *Unearthing Ancient Egypt. Fifty Years of the Czech Archaeological Exploration in Egypt*, která dokumentuje historii padesáti let činnosti českých egyptologů a zároveň slouží jako katalog zmíněné výstavy. Výstavu doprovodil také workshop.

● 18. – 27. dubna 2008

Výstava Odkrývání starého Egypta v Lichtenštejnském paláci v Praze

Úřad vlády ČR, Národní muzeum – Náprstkovo muzeum a Český egyptologický ústav Filozofické fakulty UK pořádají pod záštitou předsedy vlády Mirka Topolánka u příležitosti 50. výročí založení Českého egyptologického ústavu FFUK výstavu nazvanou *Odkrývání starého Egypta – Výstava k 50. výročí založení Českého egyptologického ústavu*. Jedinečné fotografie a více než stovka předmětů nabízejí možnost setkat se se starým Egyptem a seznámit se s výzkumy českých egyptologů za uplynulé půlstoletí.

● 16. – 17. dubna 2008

Konference Věda v pohybu pohyb ve vědě

FOTO NA TĚTO DVOLUSTRANĚ ARCHIV UK

V Malé aule historické budovy Karolina byla slavnostně zahájena mezinárodní studentská vědecká konference Věda v pohybu pohyb ve vědě. Stalo se tak za účasti rektora prof. RNDr. Václava Hampla, DrSc., RNDr. Jana Hendla, CSc., předsedy české kineantropologické společnosti, doc. MUDr. Jana Hellera, CSc., proděkana pro vnější vztahy FTVS UK, a zástupců studentstva z Čech i zahraničí. Profesor Hampl vyzdvihl důležitost mezinárodní konference tohoto typu a popřál celému podniku mnoho zdaru. Důležitost tohoto počínu podtrhl i doktor Hendl, který to jasně demonstroval na zájmu široké veřejnosti o sport. Nejde už jen o zdokonalování sportovních technik pro zvýšení výkonu, ale i pro zdraví a radost ze sportu. Tato a jí podobné akce mají veliký smysl hlavně jako příležitost pro výměnu poznatků, které pak vedou k lepší spolupráci v této oblasti, jak řekl proděkan FTVS docent Heller.

● 17. – 18. dubna 2008

Nové jevy v právu na počátku 21. století

Pod záštitou rektora UK se konala v Karolinu mezinárodní konference Nové jevy v právu na počátku 21. století, pořádaná Právnickou fakultou UK v rámci jejího výzkumného záměru Kvantitativní a kvalitativní proměny právního řádu na počátku 3. tisíciletí. Na konferenci byli pozváni zástupci všech tří klíčových mocí ve státě – výkoné, zákonodárné a soudní – a dále i představitelé sféry bankovní a kontrolní. Smyslem konference bylo, aby se každý z těchto představitelů vyjádřil ze svého pohledu k současnému vztahu práva a novým jevům, které se v právu rodí. Nosným motivem řady vystoupení byl vztah psaného práva a práva soudcovského. Toto téma zaznělo jak v projevech předsedy senátu, tak do jisté míry i v projevu dr. Rychetského, předsedy Vlčka a také u rektora UK prof. Hampla. Příspěvky se zabývaly otázkou, do jaké míry je třeba mít skutečně silný zákon, v němž jsou popsány všechny detaily, což však někdy vede k znepráhlednění legislativy a k přetíženosti, a do jaké míry by měl být větší důraz kladen na aplikační praxi, úvahu soudů a vůbec orgánů, které právo aplikují. Guvernér Centrální banky se zamýšlel nad problémem současné krize finančních trhů, kde se vytváří velmi silné nástroje regulace, a přitom se zapomíná na klasické, základní principy jejich fungování. Projev předsedy Dohnala navázal na rektorovu myšlenku, že jsme v naší společnosti neustále svědky pohrdání právem na nejrůznějších úrovních. Výstupem konference nebude klasický sborník – PF plánuje vydání čtyřsvazkové monografie, jež bude shrnovat nejen myšlenky, které zazněly na konferenci, ale která bude zároveň výstupem pětiletého výzkumného záměru Kvantitativní a kvalitativní proměny právního řádu na počátku 3. tisíciletí, realizovaného pod vedením prof. Michala Tomáška z PF UK.

● 20. dubna 2008

Nové médium www.ukacko.cz

Dne 20. dubna byl spuštěn celouniverzitní studentský portál www.ukacko.cz. Nové médium referující o životě UK a jejich profesorů a studentů patří do skupiny *UK Media* stejně jako časopisy *Sociál* a *FFakt*.

● 21. dubna 2008

Vznikla Studentská unie UK

V Praze byla oficiálně zaregistrována Studentská unie UK, o. s., na jejímž vzniku se podílí sedm studentských spolků ze čtyř fakult. Do budoucna se počítá s rozšířením na celou univerzitu a se zavedením fyzického členství vedle současného spolkového. Cílem SU UK je napomáhat výměně zkušeností mezi členskými spolky, podporovat a pořádat akce s celouniverzitním dopadem a zaštitovat drobná zájmová sdružení a studentské kroužky. Činnost SU UK se naplno rozběhne v zimním semestru 2008.

● 23. dubna 2008

Lidská práva a humanitární pomoc: výsada pomáhat druhým

V rámci Evropského diskusního fóra proběhla ve Vlasteneckém sále historické budovy Karolina přednáška Lidská práva a humani-

tární pomoc: výsada pomáhat druhým. Na této přednášce představila baronka Cox of Queensbury činnost organizace HART. Tato organizace se zaměřuje na „zapomenuté lidi v zapomenutých zemích“. Snaží se pomáhat v oblastech, které zatím unikají pozornosti velkých organizací, ale kde přesto dochází k porušování lidských práv a kde lidé trpí mnoha různými způsoby. Organizace působí po celém světě, hlavně v Rusku, Arménii, Barmě a v několika afrických zemích.

● 23. dubna 2008

Seminář na téma univerzitní nemocnice

Na semináři pořádaném vedením UK byla probírána problematika chystané transformace fakulturních nemocnic včetně aktuálního dění a možného vývoje. Zájemci naleznou související dokumenty k tématu UNIVERZITNÍ NEMOCNICE na stránkách časopisu *i-FORUM* (<http://iforum.cuni.cz/IFORUM-5149.html>).

● 24. dubna 2008

Historicky první udělení cen za tvůrčí počín a za prezentaci Univerzity Karlovy

Dne 24. dubna 2008 předal v pražském Karolinu rektor UK prof. Václav Hampl doc. Davidovi Vokrouhlickému z Astronomického ústavu MFF UK Cenu za tvůrčí počín Univerzity Karlovy v Praze. Docent Vokrouhlický je spoluautorem studie otištěné v prestižním časopise *Nature*, která poskytla nový pohled na teorii hromadného vyhynutí druhů na rozhraní druhohor a třetihor vlivem dopadu kosmického tělesa. Autorům se podařilo objevit, že

sprška těles z rodiny Baptisina tvoří podstatnou část všech těles, se kterými se Země v posledních 100 milionech roků srazila. S více než devadesátiprocentní pravděpodobností je rodina Baptisina také zdrojem tělesa, které

vytvořilo kráter Chicxulub. Docent Vokrouhlický se věnuje téměř patnáct let dynamice malých těles sluneční soustavy, Jarkovského a YORP jevu. Cena za tvůrčí počín se uděluje za významný a originální tvůrčí počín, například odbornou časopiseckou nebo knižní publikaci, umělecké dílo, pořádání výstavy, realizovaný patent apod.

Rektor dále předal vedoucím představitelům Českého egyptologického ústavu FF UK Cenu za prezentaci Univerzity Karlovy v Praze. Předání se za egyptology zúčastnili ředitel Českého egyptologického ústavu prof. PhDr. Ladislav Bareš, CSc., a ředitel koncese pro výzkum lokality Abúsir prof. Dr. Miroslav Verner, DrSc. Cena se uděluje za pozitivní počín, který má významný dopad na vytváření obrazu

vnímání UK v Praze u široké veřejnosti. Cena může být udělena jednotlivci, případně skupině, bez ohledu na příslušnost k akademické obci univerzity. Rektor připomenul úspěchy, kterých egyptologové dosáhli: mj. objev unikátní dvojité pyramidy (Lepsius č. 25) v Abúsiru, objevení neporušené pohřební komory kněze Nekona v lufaově šachtové hrobce v Abúsiru, objev hrobky nejvyššího soudce Intiho v Abúsiru a objev vesnic a statků a podzemních zavodňovacích kanálů z pozdní římské doby v oáze el-Hajez.

Obě nově zřízené ceny, jejichž statuty projednal Akademický senát UK ještě v závěru roku 2007, byly letos uděleny poprvé – v rámci oslav 660. výročí alma mater.

● 25. dubna 2008

UK ocenila zlatou pamětní medailí Jana G. Wienera

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV UK

V Malé aule historické budovy Karolina proběhlo slavnostní předání Zlaté medaile UK profesoru Janu G. Wienerovi. Byl tak oceněn za své zásluhy v protifašistickém odboji. Prof. Wiener se také velice zasloužil o seznámení americké veřejnosti s československými dějinami a kulturou a byl neúnavným propagátorem

„ideálů humanitních“, bojovníkem za svobodu, demokracii a názorovou toleranci. Od roku 1991 až do současnosti působí jako hostující profesor soudobých dějin pro zahraniční studenty na Filozofické fakultě UK.

● 25. dubna 2008

Udělení čestné vědecké hodnosti doktora honoris causa

Ve Velké aule historické budovy Karolina proběhlo slavnostní udělení čestné vědecké hodnosti doktora honoris causa historických věd „za mimořádné zásluhy o vzájemné poznání na poli česko-francouzských kulturních a historických vazeb 19. a 20. století a za zásadní přínos ke zkoumání středoevropské kultury v evropském kontextu“. Cenu převzal prof. Dr. Antoine Marès, ředitel Institutu slovanských studií v Paříži a vedoucí katedry středoevropských dějin na Université Paris-Sorbonne.

Z AKCÍ PŘIPRAVOVANÝCH NA UK

Konference mladých slavistů IV

Slovanské jazyky a literatury: hledání identity

Ve dnech 22. a 23. října 2008 pořádají studenti a doktorandi Ústavu slavistických a východoevropských studií FF UK již čtvrtý ročník *Konference mladých slavistů* pod názvem *Slovanské jazyky a literatury: hledání identity*. Záměrem tohoto setkání je seznámit studenty, kteří se zabývají slovanskou filologií a spřízněnými obory, s badatelskou činností kolegů z jiných, i zahraničních univerzit. Cílem konference bude konfrontovat různé pohledy na vybraná témata a vytvořit prostor k odborné diskusi. Mezinárodní setkání by mělo směřovat k zasazení slavistiky do evropského kulturního rámce. Badatelům, kteří vystoupí na konferenci s referátem, bude nabídnuta možnost publikovat příspěvky ve sborníku recenzovaném předními českými specialisty v oboru.

Konference je určena studentům vyšších ročníků, absolventům bakalářského a magisterského studia, doktorandům a mladým badatelům ve věku do 35 let. Jednacími jazyky konference budou opět všechny jazyky slovanské. Pro letošní ročník bylo stanoveno šest tematických okruhů: 1) Jazyk politické propagandy, 2) Postavení dialektů a mikrojazyků v období globalizace, 3) Cizí elementy ve slovanských jazycích – progres, nebo dekadence?, 4) Národní mýty a jejich dekonstrukce, 5) Slovanství: iluze a zklamání, 6) Tematika města a provincie v literatuře. Jednotlivé příspěvky budou rozděleny do sekcí, které povedou doktorandi a členové ÚSVS.

Organizátoři prosí zájemce o účast na konferenci, aby nejpozději do 15. června 2008 poslali na adresu info@slavkonf.com vyplněný formulář přihlášky včetně strukturované anotace v jazyce příspěvku a v angličtině. Podrobné informace a formuláře přihlášky ke stažení jsou umístěny na www.slavkonf.com.

Zdroj: Redakce ve spolupráci s iforum.cuni.cz.

HUMANITNÍ VĚDY NEJSOU ZAS TAK MĚKKÉ!

Žádný přehnaný důraz na impakt faktor, žádné velké počítání citací a přihlášených patentů. Přesto jsou humanitní vědci pracující na UK úspěšní v aplikování výsledků svých výzkumů do praxe. Jen jsou ty výsledky hůře spočitatelné – ale věřte: existují. Přinášíme důkaz z pedagogické, evangelické teologické a humanitněvědní fakulty.

● Pedagogičtí psychologové učí učitele autodiagnostice

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

„Sebezpoznání je podstatný krok ke zvýšení profesní motivace a zdravé nezávislosti českých učitelů,“ říká Isabella Pavelková z PedF UK.

„Největším problémem českých učitelů je pocit nejistoty,“ tvrdí docentka Isabella Pavelková z Katedry psychologie Pedagogické fakulty UK. Na učitele je podle ní nahlíženo jako na klíčového aktéra proměny školy: „Obrovské nároky, které jsou na učitele v této souvislosti kladeny, velká očekávání a kritika školy i učitelů nebo zpochybňování toho, co učitelé umí, vede k jejich znejistění.“

Ve výzkumném projektu financovaném ministerstvem školství hledá tým pedagogických psychologů účinnou metodiku, jak českým kantorům pomoci. „Naše nabídka zní: autodiagnostika jako předpoklad a účinný nástroj sebereflexe učitele,“ říká Pavelková. Znalost pozadí vlastního chování i vlastních silných a slabých stránek může učitelům hodně prospět.

Učitel totiž nepůsobí na žáky jenom tím, že zprostředkovává poznatky, ale taky tím, že řídí jejich učební socializaci. Jeho sub-

jektivní teorie o tom, jaký je učitel a jaké žáky učí, hrají významnou roli.

V učitelské profesi jsou důležité dvě věci: dobře učit a zažívat profesionální uspokojení, tedy radost z práce. „Obě oblasti spolu souvisejí a předpokládají hlubší sebezpoznání, nezkreslenou zpětnou vazbu o účinnosti vlastního pedagogického působení a na jeho základě objektivní profesionální sebereflexi,“ říká docentka Pavelková, která se výzkumem žáků a učitelů zabývá již od roku 1977.

„Pod pojmem sebereflexe učitele rozumíme řízenou, hodnotící reflexi učitele v oblasti vlastní komunikace, výuky a hodnocení žáků na základě interpretace například video- nebo audiozáznamů výuky za účelem zvýšení vlastních profesních kompetencí. Autodiagnostiku tedy můžeme chápat jako jeden z významných zdrojů hlubšího sebezpoznání,“ popisují vědci z Pedagogické fakulty.

Jedním z hlavních cílů výzkumného projektu, na kterém odborníci na pedagogickou psychologii pracují, je vytvoření reflexního a sebereflexního inventáře (formou řízených otázek dojdou například k analýze emocionálního výrazu či porozumění neverbálních poselství v komunikaci) a návodu, jak autodiagnostické údaje standardizovaně interpretovat.

„Pro učitele je nutné vytvořit jednoduché metody – mají totiž málo času –, které však umožní hlubokou analýzu,“ vysvětluje Isabella Pavelková.

Autodiagnostika může napomoci v obraně proti nejistotám a pocitům ohrožení, stane-li se učitel postupně expertem na vlastní profesní činnost, na své možnosti i slabá místa.

Výsledky výzkumné práce týmu docentky Pavelkové a docenta Hrabala, vědeckého pracovníka lékařské fakulty univerzity v německém Ulmu zabývajících se mimo jiné problematikou sebereflexní činnosti lékařů, budou sloužit jako materiál jak pro graduální, tak postgraduální studium, a dále učitelům, kteří studují výchovné poradenství.

● Na FHS se podnikatelé učí zodpovědnému chování

Jako na jediné vysoké škole v Česku se na Univerzitě Karlově už sedm let rozvíjí studia občanského sektoru. Aby demokratická společnost dobře šlapala, musí fungovat nejen státní aparát a soudy, ale taky musí být fit třetí neboli neziskový sektor. O to, aby se úspěšně rozvíjel i v Česku, se snaží odborníci z Fakulty humanitních studií. Jako na jediné vysoké škole je na UK akreditovaný magisterský obor Studia občanského sektoru, který pro neziskovky připravuje budoucí specialisty. „Neziskový sektor se učí tomu, že bude slábnout finanční vazba na stát, učí se samo-

FOTO:VLADIMÍR ŠIGUT

Nejlepší pracovní výsledky mají podle výzkumů Marie Dohnalové týmy, jejichž členové jsou namixovaní z různých sociálních a etnických skupin. Více na www.diversity-management.cz.

financování, členové a zaměstnanci mají zájem si zvyšovat kvalifikaci. Tím roste profesionalizace v neziskovém sektoru včetně znalostí komunikace, public relations a sociálního marketingu,“ říká docentka Marie Dohnalová z Katedry studií občanské společnosti FHS. Právě sociálnímu marketingu se taky díky absolventům UK pomalu učí i české firmy. Jde o to, že část zisku vrací podniky zpátky do komunity, díky které úspěšně fungují. České firmy se stávají sociálně zodpovědnými. Snaží se chovat ekologicky, zaměstnávají více postižených lidí a lidí z menšinových etnik nebo část pracovní doby svých zaměstnanců věnují dobrovolnickým aktivitám. „Vedle Hospodářské komory intenzivně spolupracujeme taky s pražskou pobočkou Greater London Enterprise, jejíž pracovníci nám předávají zkušenosti ze sociálního podnikání v zahraničí,“ popisuje docentka Dohnalová mezinárodní kontakty své katedry.

Na semináře sociálního marketingu chodí často i sami podnikatelé. Naučit lidi od byznysu sociální zodpovědnosti je totiž pro budoucí dobré fungování společnosti a neziskového sektoru nejdůležitější. „Na neziskovky je kladen požadavek na samofinancování, požadavek základních znalostí potřebných pro výdělečné aktivity. Studenti UK budou na tyto trendy přicházející k nám ze zahraničí dobře připravení,“ pochvaluje si docentka Dohnalová sociálněvědní teorie aplikované do praxe.

Další informace můžete najít zde: www.fhs.cuni.cz/kos, www.gle.co.uk, www.czechkid.cz, www.socialni-ekonomika.cz

● Badatelé z ETF odstraňují z biblických textů nánosy dezinterpretací

Podporovat a koordinovat vědeckou práci českých biblistů je hlavním cílem Centra biblických studií (CBS), které sídlí na Evangelické teologické fakultě UK. I když tisíce let staré texty pro mnohé ztrácí důležitost, vědecké zkoumání může velmi zásadně přispět k rozvoji nejen české společnosti. „Zkoumáme

dobové pozadí jednotlivých textů, rekonstruujeme výchozí hebrejské, aramejské nebo řecké texty, překládáme je a vykládáme s ohledem na jejich místo v literatuře jejich doby až ke zkoumání jejich skutečného nebo možného dosahu pro současnou společnost,“ popisuje práci odborníků z CBS profesor Petr Pokorný z Evangelické teologické fakulty. V CBS vznikají také výkladové slovníky důležité pro interpretaci původních náboženských textů.

Práce vědců-biblistů se od pokusů a pozorování mikroskopem liší nejen metodikou. „Na rozdíl od tvrdých věd je naše práce méně přesná, protože se zakládá víc na svědectví, jako třeba na právu nebo historii, než na měření. Ale na druhé straně je i vědeckější, protože si klade otázky, které exaktní vědy, z nichž každá má svoji metodiku, pomíjejí,“ říká Pokorný. Každého z projektů CBS se účastní i doktorandi. Téměř polovina řešitelů grantů jsou právě postgraduální studenti. Badatelé z ETF se snaží z biblických textů odstranit letité

FOTO:ARCHIV ETF

„Ježíšovskou etikou je hluboce ovlivněna Deklarace lidských práv,“ říká Petr Pokorný z ETF UK.

nánosy dezinterpretací. „Ježíšovo učení, jakmile je začneme kriticky odlišovat od pozdějších interpretací, má silný sociální náboj. Sociální rozdíly a přítomnost chudoby jsou podle něj hlavním zdrojem napětí a projevem lidského odcizení. Současně je spojeno s vědomím, že nenávist není řešením a pohltí ty, kdy takovou (třídní) nenávist podněcují,“ říká Pokorný.

Podle něj je tak v biblických textech dobře možné najít alternativní přístup k dnešnímu rychlému a konzumnímu způsobu života. „Lidský život, konkrétní, neopakovatelný život určitého člověka nesmí být nikdy prostředkem k dosažení něčeho jiného,“ pokračuje Petr Pokorný. „Všechno ostatní, technika, politika a tak dále, je jen nezbytný servis pro základní poslání člověka, které se přímo obrací k druhému člověku, zejména k takovému, který potřebuje pomoc,“ vysvětluje profesor Pokorný, který před nedávnem oslavil 75. narozeniny.

Podrobněji také na: www.etf.cuni.cz/cbs

Autor: redakce

ABSOLVENTI VYSOKÝCH ŠKOL NA PRACOVNÍM TRHU

Jan Koucký, Petr Voříšek a Martin Zelenka

Středisko vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (dále jen SVP) se dlouhodobě zabývá analýzami postavení a uplatnění absolventů vysokých škol (dále jen VŠ) na pracovním trhu. SVP vytvořilo veřejně přístupný informační systém o zaměstnatelnosti absolventů VŠ od roku 2002 do současnosti, účastní se velkých mezinárodních projektů na toto téma a od roku 2006 začalo zpracovávat pravidelnou výroční zprávu o postavení a uplatnění absolventů vysokých škol, kterou zveřejňuje vždy na podzim daného roku.

Následující text vychází z těchto aktivit SVP a velice stručně shrnuje některé z výsledků, vždy s odkazem na situaci absolventů Univerzity Karlovy (dále jen UK) a jejích fakult. Zájemce o další a podrobnější poznatky z výzkumů uplatnění absolventů vysokých škol v ČR i v zahraničí může navštívit webové stránky SVP (svp.pedf.cuni.cz) nebo se přímo obrátit na jeho pracovníky. Stručná informace v předkládaném článku vychází především z analýz zaměstnatelnosti absolventů českých VŠ v letech 2003–2007 a z mezinárodního výzkumu uplatnění absolventů vysokých škol v patnácti evropských zemích a v Japonsku (Projekt REFLEX), který byl ukončen v roce 2007.

Vývoj počtu absolventů vysokých škol

V posledních letech dochází v ČR k mimořádnému růstu počtu absolventů VŠ¹. Zatímco v roce 2003 vysokoškolský diplom získalo přes 32 tisíc studentů, v roce 2007 jich bylo již téměř 60 tisíc. Během pouhých čtyř let se tak u nás počet absolventů takřka zdvojnásobil. Do značné míry je to způsobeno růstem počtu bakalářských diplomů. Zatímco v roce 2003 absolvovalo necelých 8,5 tisíce bakalářů, v roce 2007 to bylo takřka 31 tisíc. Počet magistrů se přitom ve stejném období zvýšil jen asi o 4,5 tisíce na necelých 27 tisíc. Počet doktorů (absolventů doktorských programů, vedoucích k získání titulu Ph.D.) se zvýšil zhruba o polovinu, na více než 2 tisíce. Nejenže počet bakalářů výrazně roste, zvyšuje se také podíl těch, kteří dále

pokračují ve vysokoškolském (zpravidla magisterském) studiu. Zatímco v roce 2003 představovali dále studující asi 56 % bakalářů, do roku 2007 se jejich podíl zvýšil na více než 71 %. Z absolventů magisterského studia pokračuje ve studiu stabilně zhruba každý sedmý.

Stále větší podíl absolventů, kteří zůstávají ve škole, se promítá do počtu těch, kteří odcházejí ze školství a nastupují na trh práce. Přestože jejich počet také stále roste, dynamika růstu zdaleka není taková jako u všech absolventů vysokých škol. Je však zřejmé, že prodlužování studia vbrzku narazí na přirozené meze a pak se podíl absolventů hledajících práci bude rychle zvyšovat.

V posledních letech opouští školství každým rokem zhruba 95–100 tisíc absolventů různých stupňů škol. Stále větší podíl přitom připadá na absolventy VŠ. Zatímco v roce 2003 činil o něco málo více než 23 % (z toho necelá 3 % byli absolventi bakalářského studia, necelých 19 % absolventi magisterského studia a necelá 2 % absolventi doktorandského studia), v roce 2007 se zvýšil na téměř 30 % (více než 6 % bakalářů, skoro 22 % magistrů a 2 % doktorů). Roste totiž samozřejmě i podíl středoškoláků, kteří ze školství neodcházejí, neboť pokračují ve vysokoškolském studiu (v roce 2003 jich byla asi polovina, v roce 2007 již skoro dvě třetiny).

Co se týče Univerzity Karlovy (UK), její podíl na všech absolventech v ČR se snížil. V roce 2003 měla necelých 5 tisíc absolventů (z toho 17 % bakalářů, 75 % magistrů a 8 % doktorů) a v roce 2007 již

téměř 6 700 absolventů (z toho 32 % bakalářů, 59 % magistrů a 9 % doktorů). Na UK přitom jen mírně vzrostl počet absolventů, kteří dále pokračují ve studiu (z 25 % na 29 %), zejména díky růstu podílu bakalářů, kteří dále studují (z 53 % na 65 %).

Zaměstnatelnost absolventů se zlepšuje

Pro analýzu vývoje zaměstnatelnosti absolventů VŠ na trhu práce a pro srovnání situace na jednotlivých školách a fakultách používá SVP speciální míru nezaměstnanosti, kdy je počet nezaměstnaných absolventů vztahován ke všem absolventům, kteří již nepokračují ve studiu. V úvahu se přitom berou pouze absolventi, kteří získali diplom v období půl roku až jeden rok před datem zjišťování, a ze dvou údajů o nezaměstnanosti (30. 4. a 30. 9.) se pak zjišťuje celoroční průměr. Do počtu nezaměstnaných tedy nejsou započítáváni ti absolventi, kteří ukončili studium před méně než půl rokem, protože jejich postavení na trhu práce se v tomto období teprve stabilizuje (tím se vylučuje vliv tzv. frikční nezaměstnanosti). Úspěšnost absolventů VŠ v ČR se v posledních několika málo letech zlepšuje, a to i navzdory rostoucímu počtu mladých vysokoškoláků, kteří ze škol vycházejí. V roce 2003 se na trhu práce objevilo necelých 23 tisíc nových absolventů VŠ a míra jejich nezaměstnanosti činila takřka 8,5 %, v roce 2007 jich bylo již více než 34 tisíc, ale míra nezaměstnanosti klesla na necelá 3 %. Není to ovšem způsobeno jen lepší zaměstnatelností

absolventů VŠ, velký vliv hraje i výrazně se snižující celková míra nezaměstnanosti na českém trhu práce. Podle ČSÚ dosahovala míra nezaměstnanosti v roce 2003 7,8 %, zatímco v roce 2007 již jen 5,3 %. Míra nezaměstnanosti absolventů VŠ však klesala přece jen rychleji a jejich postavení vůči celé pracovní síle i vůči absolventům jiných stupňů škol se tedy dále zlepšuje.

Jinou otázkou ovšem je, jak kvalifikačně náročná pracovní místa absolventi VŠ obsazují, zda nejsou nuceni přecházet na místa, která nevyžadují vysokoškolské vzdělání. SVP proto také analyzovalo změny v kvalifikační náročnosti pracovních míst vysokoškoláků. Výsledky ukazují, že vzhledem k příznivému ekonomickému vývoji v ČR, dynamice na trhu práce a vytváření značného počtu nových pracovních míst k tomu zatím nedochází. Absolventi VŠ v roce 2007 pracovali

v průměru na přibližně stejně kvalifikačně náročných pracovních místech jako absolventi v roce 2003.

Nesnižuje se však pouze míra nezaměstnanosti všech absolventů VŠ jako celku, ale mezi veřejnými VŠ neexistuje ani jedna, u níž by během posledních čtyř let neklesla². K největšímu snížení míry nezaměstnanosti absolventů došlo u pražské VŠCHT a brněnského VUT. Jen opravdu nepatrný pokles nastal pouze u VFU v Brně. UK, jejíž absolventi vykazují v současné době druhou nejnižší nezaměstnanost (hned za VŠCHT), zaznamenala průměrný pokles míry nezaměstnanosti. Zajímavé je však také se podívat, jak se tyto rozdíly mezi všemi školami a fakultami v čase proměňují. Čtyři pětiny ze všech českých (veřejných i soukromých) VŠ a fakult mají míru nezaměstnanosti absolventů mezi 0,5 % a 6,9 %. Obě hranice uvedeného (decilového) rozpětí se

v posledních letech snižují, výrazněji však ta dolní, a rozdíly mezi nejlepšími a nejhoršími školami se proto spíše prohlubují.

A co absolventi fakult UK?

V úrovni zaměstnatelnosti svých absolventů se řada fakult UK umísťuje na předních místech v ČR, stejně jako celá UK. Je však třeba připomenout, že to není dáno jen kvalitou a relevancí poskytovaného vzdělání, ale také tím, že na UK přicházejí nejlepší středoškoláci a navíc její absolventi nastupují na podstatně příznivější trh práce než absolventi vysokých škol z jiných regionů. Výsledky fakult jsou prezentovány podle skupin oborově příbuzných fakult, do nichž patří.

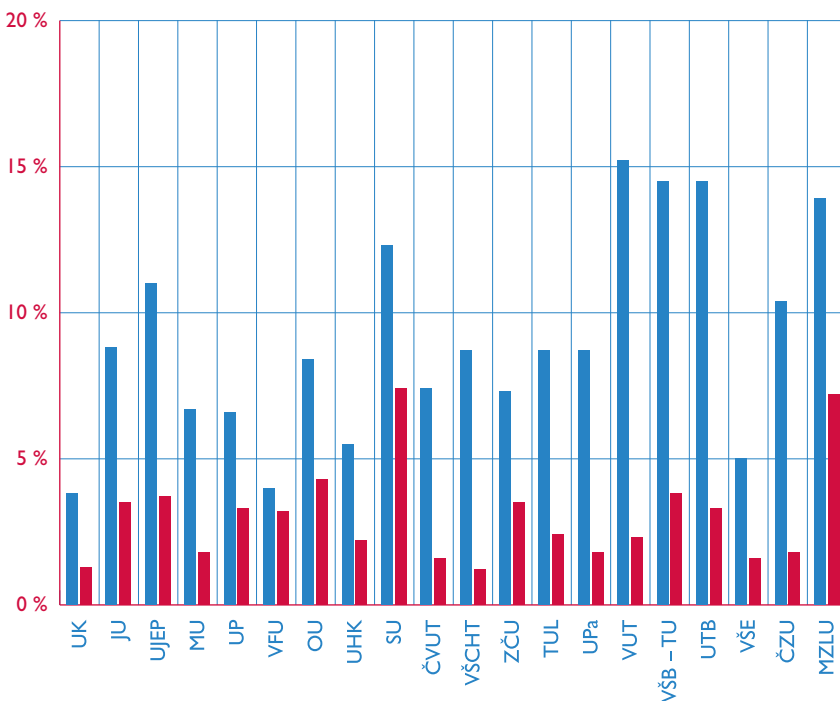
V rámci UK působí řada lékařských fakult, přičemž absolventi většiny z nich se uplatňují velice dobře. Nejlépe na tom jsou 3. lékařská fakulta a Lékařská fakulta HK, které v poslední době také vykázaly největší zlepšení. Jako poněkud problematictější se jeví 2. lékařská fakulta. Absolventi Právnické fakulty UK se v poslední době uplatňují v rámci všech právnických fakult v ČR vždy nejlépe. Obdobně je tomu i u Přírodovědecké fakulty a Matematicko-fyzikální fakulty v rámci přírodovědných fakult. Ve skupině filozofických, teologických a sociálních fakult³ si dlouhodobě výborně vede Katolická teologická fakulta, ale i Fakulta sociálních věd; naopak Husitská teologická fakulta patří k jedné z mála fakult, u níž se nezaměstnanost absolventů v posledních letech zvyšuje. V rámci pedagogických a tělovýchovných fakult mají dobrou zaměstnatelnost absolventi Pedagogické fakulty, o něco hůře na tom jsou absolventi FTVS.

Mezinárodní srovnání uplatnění absolventů

V letech 2005–2007 se SVP PedF UK účastnilo mezinárodního projektu REFLEX zaměřeného na výzkum uplatnění absol-

Míra nezaměstnanosti absolventů vysokých škol v ČR
Veřejné vysoké školy 2003 a 2007

2003
2007

¹V této části textu jsou analyzovány údaje o počtech všech absolventů, o těch, kteří dále pokračují ve studiu, a o nezaměstnaných absolventech. Nezaměstnaní absolventi jsou uchazeči o práci registrovaní na úřadu práce, od nichž SVP získává údaje vždy k 30. 4. a k 30. 9. každého roku. S ohledem na konzistenci všech ukazatelů jsou i údaje o absolventech a o pokračujících ve studiu získané z celostátní matricy studentů vztahovány ke stejným obdobím. Například absolventy za rok 2007 jsou pak přesně řečeno ti, kteří úspěšně vykonali poslední státní zkoušku mezi 1. 10. 2006 a 30. 9. 2007.

²Analýza (stejně jako graf) nezahrnuje čtyři veřejné VŠ uměleckého zaměření, které mají poměrně malé počty absolventů.

³U Fakulty humanitních studií UK není údaj o míře nezaměstnanosti uveden, neboť v současné době není dostupný.

Zaměstnatelnost absolventů UK a jejich fakult

Název instituce	Absolventi v roce 2007		Míra nezaměstnanosti	Pořadí
	Celkem	Studující		
Veřejné vysoké školy v ČR	59889	25545	2,8 %	X
UK Praha	6659	1940	1,3 %	2. z 24
Lékařské fakulty				
1. lékařská fakulta	410	57	1,4 %	6. z 11
3. lékařská fakulta	161	34	0,0 %	1.-2. z 11
2. lékařská fakulta	233	50	2,4 %	9. z 11
Lékařská fakulta Plzeň	162	9	1,6 %	7. z 11
Lékařská fakulta HK	203	10	0,0 %	1.-2. z 11
Farmaceutická fakulta	244	35	0,6 %	3. z 11
Právnícké fakulty				
Právnícká fakulta	548	32	0,5 %	1. ze 4
Filozofické, teologické a sociální fakulty				
Filozofická fakulta	1040	193	1,3 %	4. ze 13
Fakulta sociálních věd	537	312	0,6 %	3. ze 13
Fakulta humanitních studií	301	128		
Katolická teologická fakulta	87	52	0,0 %	1.-2. ze 13
Evangelická teologická fakulta	86	25	3,8 %	8. ze 13
Husitská teologická fakulta	107	41	7,4 %	11. ze 13
Přírodovědné				
Přírodovědecká fakulta	1041	613	1,8 %	2. z 8
Matematicko-fyzikální fakulta	525	206	0,7 %	1. z 8
Pedagogické a tělovýchovné				
Pedagogická fakulta	558	50	1,2 %	3. z 11
Fak. tělesné vých. a sportu	416	93	2,0 %	7. z 11

ventů VŠ na pracovním trhu, který proběhl pod vedením institutu ROA z Maastrichtské univerzity v 15 zemích. Zapojilo se do něj přes sedm stovek vysokých škol, jež získaly odpovědi od téměř 50 tisíc svých absolventů z let 2000–2002. V ČR šetření proběhlo v roce 2006 a zapojilo se do něj 23 VŠ, 86 fakult a 7 tisíc absolventů z let 2001–2002 (z nich 798 absolvovalo na některé z deseti zúčastněných fakult UK). Výsledky projektu REFLEX umožňují nejen mezinárodní srovnání uplatnění absolventů, ale umožňují také hlubší pohled na podoby jejich uplatnění.

Jedním z nástrojů projektu REFLEX byl rozsáhlý mezinárodní dotazník pro absolventy, zaměřený na:

- charakteristiky a hodnocení vysokoškolského studia a získaného vzdělání;
- charakteristiky a hodnocení uplatnění absolventa na trhu práce a informace o jeho zaměstnavateli (firemní kultura, postavení na trhu apod.);
- srovnání kompetencí absolventů získaných studiem a potřebných v zaměstnání.

Z velkého množství informací (datový soubor REFLEX obsahuje přibližně 500 proměnných) bylo třeba vytvořit syntetické ukazatele, které postihují podstatné rysy uplatnění absolventů na pracovním trhu. Analýzy ukázaly, že lze vyčlenit dva takové hlavní ukazatele či faktory: SUCCESS a EXCELLENCE.

Ukazatel **SUCCESS** odráží především úroveň společenské úspěšnosti a ohodnocení absolventa na trhu práce a v zaměstnání. Proměnné zahrnuté do tohoto ukazatele jsou mzda respondentů, spokojenost s prací, postavení v řídicí hierarchii a prestiž povolání. Subtilnější charakteristiky práce představuje ukazatel **EXCELLENCE**, odrážející především, jak odborně složitou a tvůrčí práci absolvent vykonává; je do něj zahrnut stupeň inovativnosti práce, potřebná délka vzdělání, požadovaná a dosažená úroveň kompetencí absolventa a socioekonomický index. Ukazatel EXCELLENCE tedy nevyovídá o společensky viditelných znacích úspěchu absolventa jako SUCCESS, ale hodnotí obsahovou a kvalifikační náročnost jeho práce. Oba ukazatele jsou nor-

movány, takže nulová hodnota odpovídá průměru celého mezinárodního souboru.

Absolventi českých VŠ jsou na tom opravdu dobře

V uplatnění absolventů panují mezi evropskými zeměmi značné rozdíly. Způsobeny jsou například podílem vysokoškoláků na trhu práce ve vztahu k počtu vysokoškolských pracovních míst, dynamikou ekonomického vývoje, charakteristikami fungování pracovního trhu a celkovou úrovní nezaměstnanosti, prostředím orientovaným na inovace a konkurenceschopnost, ale i všeobecným společenským klimatem. Absolventi českých VŠ mají přitom na trhu práce lepší uplatnění než jejich kolegové z většiny dalších evropských zemí.

V průměru nejvyšší společenské úspěšnosti (SUCCESS) se těší vysokoškolští absolventi v Estonsku a v Norsku, následováni právě absolventy z ČR, Rakouska a Belgie. Na opačném konci se nacházejí absolventi španělské a italské, což je do značné míry způsobeno jejich zřetelně vyšší mírou nezaměstnanosti (v grafu jsou země seřazeny sestupně podle průměru obou ukazatelů).

Nejvyšší úrovně obsahové a kvalifikační náročnosti práce (EXCELLENCE) dosahují absolventi VŠ v Estonsku a v ČR, což do jisté míry souvisí se stále rychle se měnící ekonomikou i společností. Následují absolventi rakouských univerzit, kteří mají vzhledem ke svému malému počtu na trhu práce výsadní postavení, a obsazují proto nejzajímavější pracovní místa. Nejhorší uplatnění v tomto ohledu mají absolventi španělské a francouzské. Je to způsobeno také tím, že jich je na trhu práce poměrně velké množství, ekonomiky ani trhy práce přitom neprocházejí výraznějšími změnami, a jsou proto vystaveni tvrdší konkurenci v soutěži o menší počet nežádánějších pracovních míst. Mezi úrovní uplatnění absolventů a jeho rozptylem v jednotlivých zemích existuje úzký vztah. V zemích s celkově lepším uplatněním jsou mezi absolventy také nejmenší rozdíly (Estonsko, ČR, Norsko, Belgie, Rakousko), a téměř každý absolvent má tedy možnost získat na trhu práce poměrně úspěšné a zajímavé místo.

Naopak největší rozdíly mezi absolventy v jejich uplatnění jsou v zemích s celkově nejhorsími parametry uplatnění (Španělsko, Itálie a Francie).

Absolventi UK jsou v čele

Přestože se absolventi VŠ v ČR snaží a lépe uplatňují než absolventi ve většině jiných evropských zemí, existují mezi absolventy jednotlivých škol poměrně značné rozdíly (tak je tomu ovšem i v ostatních zemích), především v ukazateli SUCCESS. Všechny české VŠ jsou totiž v ukazateli EXCELLENCE poměrně zřetelně nad mezinárodním průměrem, avšak ukazatel SUCCESS je daleko blíže střední (nulové) hodnotě.

Výrazně nejvyšší hodnoty SUCCESS má pražská ČVUT, za kterým až s určitým odstupem následují pražská VŠE a UK. Na opačném konci jsou Ostravská univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci a UJEP z Ústí nad Labem. I z výsledků projektu REFLEX je zřejmé, že uplatnění absolventů je výrazně ovlivněno regionem, v němž na trh práce vstupují. V obou ukazatelích se na předních místech objevují absolventi pražských a brněnských VŠ, na konci naopak absolventi z regionů s horšími pracovními příležitostmi.

Z hlediska EXCELLENCE drží vedoucí postavení UK a ČVUT. Bezsporně je to ovlivněno i tím, že v Praze sídlí velká část organizací, které nabízejí inovační a tvůrčí pracovní místa s nejvyšší náročností, na něž také hledají špičkové odborníky (v grafu jsou školy seřazeny sestupně podle průměru obou ukazatelů).

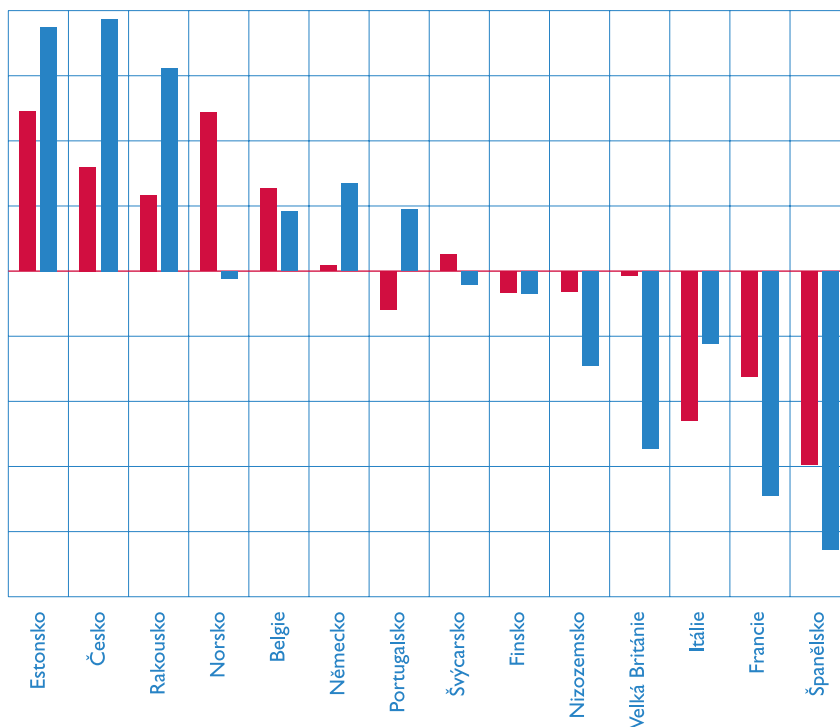
Stejně jako ve srovnání mezi zeměmi, tak i mezi českými VŠ platí, že nejlépe hodnocené školy mají nejmenší rozptyl výsledků, a tedy téměř všichni jejich absolventi se dobře uplatňují, zatímco hůře hodnocené školy vykazují větší rozptyl. To ovšem zároveň znamená, že část absolventů hůře postavených škol se sice může uplatnit poměrně dobře, ale jejich další významná část není na trhu práce příliš úspěšná.

Hodnocení jednotlivých fakult UK

Úroveň obou ukazatelů je však ovlivněna také oborově. Nejlepší pozice obecně zaujímají především právníci, lékaři a tech-

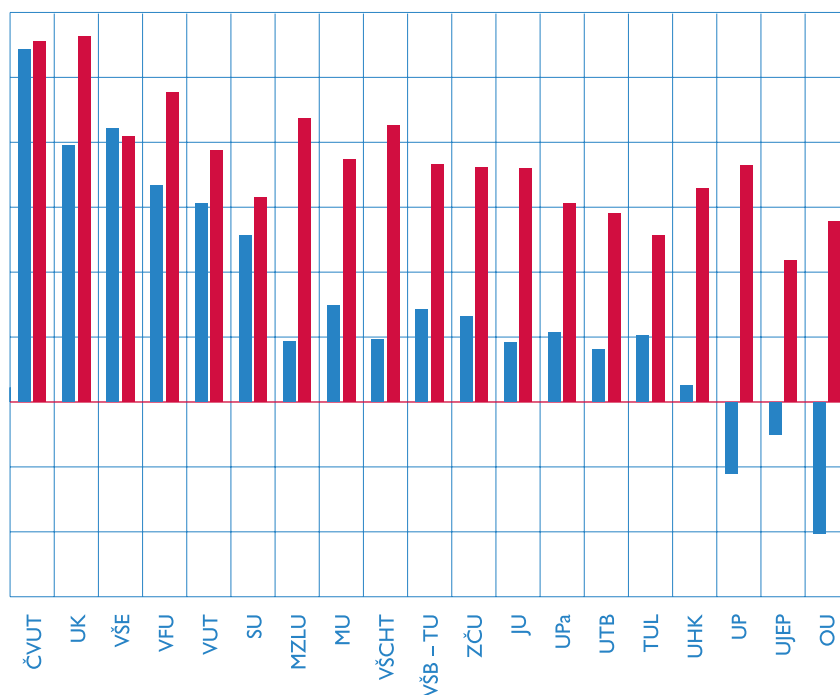
Uplatnění absolventů vysokých škol v evropských zemích
Projekt REFLEX 2006

SUCCESS
EXCELLENCE

Uplatnění absolventů vysokých škol v České republice
Projekt REFLEX 2006

SUCCESS
EXCELLENCE

nici bez ohledu na to, jakou školu absolvovali; absolventi uměleckých, humanitních a pedagogických oborů jsou na tom naopak hůře. Proto je třeba fakulty

porovnávat v rámci jejich oborové skupiny. Projekt REFLEX se z UK zúčastnily fakulty, které jsou rozřazeny do tří skupin: 1) lékařské; 2) filozofické, teologické

Zaměstnatelnost absolventů UK a jejich fakult

FAKULTA	SUCCESS	EXCELLENCE	PLAT/MZDA	SPOKOJENOST
Lékařské fakulty				
UK LF HK	0,7	0,8	28 700 Kč	4,1
UK ILF	0,7	0,7	30 100 Kč	4,0
UK FarmF	0,4	0,3	28 100 Kč	3,9
UP LF	0,2	0,5	25 200 Kč	3,9
UK LF PI	0,5	0,5	26 400 Kč	3,9
VFU FarmF	0,3	0,5	25 000 Kč	3,9
MU LF	0,3	0,5	26 800 Kč	3,8
JU FZS	0,0	0,4	23 100 Kč	3,7
OU FZS	-0,6	-0,1	18 500 Kč	3,4
Filozofické, teologické a sociální fakulty				
MU FSS	0,3	0,6	24 900 Kč	4,1
UK KTF*	0,0	-0,1	19 800 Kč	4,0
UK FSV	0,4	0,5	32 000 Kč	4,0
UK ETF*	-0,3	0,4	18 200 Kč	3,9
UP CTF	-0,3	0,0	18 300 Kč	3,9
UK FHS	0,0	0,3	23 900 Kč	3,8
OU FF	0,0	0,2	23 200 Kč	3,8
MU FF	-0,1	0,1	21 600 Kč	3,8
Upa FF	-0,1	0,2	23 300 Kč	3,7
Pedagogické a tělovýchovné fakulty				
UK PedF	0,2	0,7	24 700 Kč	4,1
MU PedF	0,1	0,5	23 100 Kč	3,9
JU PedF	0,0	0,4	23 100 Kč	3,9
UK FTVS	0,2	0,6	25 400 Kč	3,9
UP PedF	-0,1	0,5	20 400 Kč	3,9
UHK PedF	-0,1	0,5	22 000 Kč	3,8
ZU PedF	-0,1	0,2	22 000 Kč	3,8
UP FTK	-0,2	0,3	23 400 Kč	3,7
OU PedF	-0,2	0,3	20 900 Kč	3,7
TU PedF	-0,1	0,2	25 800 Kč	3,7

* nízký počet respondentů

a sociální; 3) pedagogické a tělovýchovné. K ukazatelům SUCCESS a EXCELLENCE je v tabulce připojen hrubý měsíční příjem ze zaměstnání (mzda nebo plat) a také spokojenost se současným zaměstnáním (na škále 1 – velmi nespokojen až 5 – velmi spokojen). Na první pohled je přitom zajímavé, že rozložení spokojenosti absolventů v jednotlivých skupinách fakult se nijak významně neliší. Koresponduje to s jinými závěry výzkumu, že spokojenost je podstatně vázána na očekávání absolventů a není v příliš silném vztahu k platu/mzdě, ale spíše k inovativnosti a tvůrčí povaze práce, ke statusu profese apod.

Lékařské fakulty. Mezi lékařskými fakultami si čtyři zúčastněné fakulty UK vedou velmi dobře. V ukazateli úspěšnosti SUCCESS obsazují dokonce první čtyři

místa. Plat je ovlivněn více regionem než typem fakulty, který je naopak nejpodstatnější pro míru EXCELLENCE absolventů. **Filozofické, teologické a sociální fakulty.** V této kategorii vynikají absolventi FSV UK a FSS MU s nejvyššími hodnotami SUCCESS i EXCELLENCE. Absolventi z brněnské FSS jsou sice poněkud spokojenější, ovšem jejich plat je významně nižší než u absolventů FSV. Zvláštní skupinou jsou absolventi teologických fakult, kteří mají z pohledu obou ukazatelů horší uplatnění a také nízké platy, přesto jsou se svým uplatněním spokojeni srovnatelně s absolventy ostatních fakult.

Pedagogické a tělovýchovné fakulty. Kategorie pedagogických a tělovýchovných fakult je velmi vyrovnaná. Pražské fakulty mají opět nejvyšší hodnotu

SUCCESS i EXCELLENCE. Platy jsou ve školství přirozeně poněkud nivelizované, jen ostravští a olomoučtí absolventi je mají o něco nižší.

Závěry a shrnutí

Uplatnění absolventů VŠ a jejich postavení na trhu práce patří mezi významné ukazatele kvality a relevance vysokého školství jako celku, případně jednotlivých vysokých škol, fakult, stupňů či oborů studia apod. Podle doporučení EU i OECD (2008) se rozborů uplatnitelnosti mají stát nedílnou součástí vysokoškolské politiky a prakticky ve všech rozvinutých zemích se také v nějaké podobě realizují. V ČR se výzkumem a monitorováním uplatnění absolventů vysokých škol již několik let zabývá Středisko vzdělávací politiky Pedagogické fakulty UK, které vytvořilo veřejně přístupný informační systém o zaměstnatelnosti absolventů, zúčastnilo se mezinárodního projektu REFLEX a zpracovává výroční zprávy o postavení a uplatnění absolventů VŠ.

Nejdůležitější závěry uvedených aktivit:

- Uplatnění absolventů je úzce spjato s celkovým ekonomickým vývojem a situací na trhu práce každé země. Současný ekonomický růst a dynamika vzniku nových pracovních míst v ČR proto vytváří podstatný předpoklad také pro dobré uplatnění absolventů.
- Podstatné je rovněž to, jaký podíl tvoří vysokoškoláci v pracovní síle a jak silné ročníky nových absolventů na pracovní trh přicházejí. I v tomto ohledu jsou na tom současní absolventi v ČR dobře, protože jejich větší počty do práce teprve přijdou, a na trhu proto dosud nemají příliš velkou konkurenci.
- Absolventi českých VŠ mají lepší postavení i uplatnění než jejich kolegové ve většině ostatních evropských zemí. Vedle uvedených vnějších příčin k tomu nepochybně přispívá kvalita a relevance jejich vysokoškolské přípravy.
- Velké rozdíly v uplatnění absolventů nepanují pouze mezi různými zeměmi, ale rovněž mezi absolventy jednotlivých VŠ. Způsobují je do jisté míry vnější vlivy, jako je například kvalita přijatých uchazečů o studium nebo

situace na regionálním trhu práce, kam absolventi nastupují. Je však nepochybné, že rozdíly jsou ovlivněny také působením samotných škol.

- Ze všech uvedených důvodů a také vzhledem k postavení Univerzity Karlovy v českém vysokém školství je zcela přirozené, že uplatnění absolventů UK je ve srovnání s jinými školami (i zahraničními) velmi dobré, což platí i pro většinu jejích fakult (ale ne všechny!).
- Dnešní příznivá situace se však během několika let pravděpodobně změní, neboť dojde ke zpomalení ekonomického růstu a k přílivu silných ročníků vysokoškoláků na pracovní trh. Pravidelné a důkladné analýzy a hodnocení přechodu absolventů ze škol do práce mohou předejít vzniku nerovnovážných stavů na pracovním trhu a oslabit problémy spojené s uplatněním vysokoškoláků. A to nejen na úrovni UK, ale celého vysokého školství v ČR.

Jan Koucký

Autor článku je ředitelem Střediska vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Petr Voříšek

Autor článku je odborným pracovníkem SVP PedF UK.

Martin Zelenka

Autor článku je odborným pracovníkem SVP PedF UK.

ABSOLVENTI PRAŽSKÉ UNIVERZITY V MINULOSTI (1348–1822)

Michal Svatoš

Jestliže dolní hranice tohoto výkladu je obecně srozumitelná, protože v roce 1348 lze bezpečně poznat datum založení pražské univerzity, „horní mezník“ (1882) vyžaduje bližší objasnění. Rok 1882 představuje významný předěl v historii pražské univerzity, v němž došlo k vytvoření dvou univerzit v Praze – univerzity s českým vyučovacím jazykem (tzv. české univerzity) a univerzity s německým vyučovacím jazykem (tzv. německé univerzity) – které se staly základním konkurenčním polem obou nejvýznamnějších národností českých zemí. Znamená však i výrazný předěl mezi univerzitou dávné minulosti a novověkou univerzitou. Teprve od 19. století můžeme mluvit o „univerzitě moderní doby“, kterou lze bez velkých obtíží srovnávat s dnešními univerzitami.

Od počátků evropských univerzit tvořily základní články univerzitní struktury dvě složky – studenti a učitelé. Univerzitní absolvent stojí na pomezí obou „táborů“: promoci a titulem přestává být absolvent studentem a do profesora mu chybí nezbytné kvalifikační předpoklady. Příkladnějším taková byla situace na pražské univerzitě od 19. století, odkdy profesuře předchází habilitační řízení a docentská hodnost. Abychom zjistili, jaká byla skutečnost od 14. do 19. století, musíme se vydat přímo k historickým pramenům, listinám, matrikám a úředním předpisům, které nám pomohou osvětlit postavení absolventa.

Situace prvních staletí pražské univerzity, včetně kvalifikačních předpokladů pro učitele, se podstatně odlišovala od praxe moderní doby. A to bez ohledu na obor nebo fakultu. Princip byl takový, že akademický titul mistra (magister) byl prvním krokem k učitelskému působení. Nebylo však samozřejmostí, že každý mistr mohl začít s výukou; magisterský titul (magisterium) musel být doprovázen tzv. licencií (licentia docendi), tj. povolením k výuce. Absolvent s licencií naopak mohl počítat s tím, že jeho učitelská způsobilost byla uznávána na všech univerzitách tehdejšího světa.

Iniciála rukopisu z počátku 15. století s vyobrazením píšícího mistra.

A tento fakt vypovídá o mnohém: absolventské zkoušky byly přísné, finančně náročné a podstupovali je jen vybraní, podle jiných univerzit asi dvacet procent všech studujících. Na druhou stranu ale úspěšně složené magisterské zkoušky dávaly poměrně značnou jistotu sociálního uplatnění, nejen na univerzitní půdě, ale ve všech sférách církevní a městské správy.

Středověké univerzity znaly pouze dvě učené hodnosti – bakaláře a mistra, a to na všech čtyřech tehdy známých fakultách: na artistické (fakultě sedmera svo-

bodných umění), na právech, medicíně a teologii. Bakalářská hodnota měla jakýsi „průpravný“ charakter a její nositelé pokračovali v dalším studiu, protože teprve na mistra bylo pohlíženo jako na skutečného absolventa. Oba tituly se získávaly ústní zkouškou, která měla prokázat dostatečné znalosti v oboru. Protože ale středověk byl plný paradoxů, bylo předepsáno, že bakalář se má zároveň s přípravou na mistrovský titul podílet na výuce. Bylo obvyklé, že již bakaláři vedli opakování řádných lekcí a dohlíželi na přípravu ve studentských kolejích. Obdobné povahy bylo ustanovení o povinné výuce nových mistrů na „jejich“ fakultě po dobu dvou let (tzv. biennium) po absolutoriu.

Sociální uplatnění absolventů

Hranice mezi studentem, absolventem a učitelem nebyly tak striktně dány jako dnes. Navíc byl značný rozdíl mezi studenty, graduovanými absolventy a vyučujícími jednotlivých fakult. Z dobového pohledu stál na nejnižším stupni absolvent artistické fakulty, jemuž byli postaveni na roveň (nebo dokonce zaujímali prestižnější postavení) studenti tzv. vyšších fakult – lékařské, právnické a především teologické fakulty. Důvodem oné nerovnosti bylo postavení artistické fakulty v univerzitní struktuře, v níž se na sedmero svobodných umění nahlíželo jako na průpravu ke studiu medicíny, práva a teologie. Důsledkem bylo, že pro většinu studujících představovala artistická fakulta pomyslnou bránu k univerzitnímu studiu. Do univerzitních lavic vstupovali mladíci mnohdy sotva zletilí (čtrnáctiletí), kteří dosahovali bakalářské hodnosti svobodných umění po dvou třech letech studia. Po dalších dvou třech letech mohl bakalář „artes“ získat magisterský titul, takže

Vstupní portál Velké auly Karolína (počátek 17. stol.), kde se konají absolventské promoce pražské univerzity.

REPRO: DĚJINY UNIVERZITY KARLOVY I.

osmnáctiletý absolvent artistické fakulty se mohl stát učitelem. Naopak posluchači teologie končili univerzitní studia až v devětadvaceti letech. Příčiny tak ohromných rozdílů byly v rozdílném „demografickém a sociálním rozvrstvení“ středověké společnosti: ještě na počátku novověku bylo dětství a jinošství ohraničeno čtrnáctým rokem, kde také ležela hranice „pohlavní a právní“ zralosti (zletlosti). Dalším důležitým faktem bylo, že neexistovala žádná střední škola (gymnázium), která by připravovala pro univerzitní studium. V Čechách a na Moravě však byla poměrně hustá síť městských a církevních škol, z nichž se odcházelo rovnou na univerzitu.

Výuka

Už na nižších školách se výuka opírala

o znalost latiny, onoho výsostného „učeneckého“ jazyka, který na pražské univerzitě panoval do konce 18. století. Navíc se obsah výuky v mnohém shodoval s prvními univerzitními semestry, protože na tzv. partikulárních školách, zpravidla městských, se po zvládnutí čtení, psaní, počítání a základů latinské gramatiky vyučovaly ty samé předměty sedmera svobodných umění jako na artistické fakultě. Proto můžeme bez velkého přehánění artistickou fakultu nazvat „propedeutickou“ univerzitního studia, kterou zpravidla procházeli všichni uchazeči o akademické tituly. A důvodem není jen to, že sedmero svobodných umění (aritmetika, astronomie, filozofie, fyzika, gramatika, múzika a rétorika) představovalo základ veškeré středověké učenosti, ale také že všechny univerzitní obory spočívaly na scholastické metodě, pomocí níž středověk zkoumal veškerý svět.

Až do husitství hledali pražští absolventi sociální uplatnění především v řadách církve.

Postupně se však prosazovali i v městských a panovnických kancelářích a v tzv. svobodných povoláních lékařů, notářů a „písařů“. Zvláště právníci našli své místo ve správě (při řízení a administrativě) vyspělých měst v Porýní, na území severoněmecké hanzy nebo v královských městech Českého království.

Humanistický vzdělanec

Po husitství (od poloviny 15. století) až do počátku 17. století se na pražské univerzitě vytvořila zcela odlišná situace. V činnosti zůstala jediná, artistická fakulta a za vyšším vzděláním museli domácí uchazeči putovat na zahraniční univerzity. Tento nedostatek byl vyvážen skutečností, že univerzitní rektor měl pravomoc nad městskými latinskými školami kališnického vyznání, do nichž po poradě s měst-

skou radou dosazoval pražské absolventy, bakaláře a mistry artistické fakulty. Absolventi pražské univerzity tak neměli potíže s uplatněním, protože více než stovka městských škol v Čechách a částečně i na Moravě předbělohorského období dokázala absorbovat všechny vzdělance prošlé pražskou univerzitou. Vytvořil se tak propracovaný systém střídání učitelských míst, která byla zároveň přípravou pro univerzitní studia: student se výukou připravoval na bakalářský titul a bakalář na mistrovské zkoušky. Učitelské působení bylo většinou jen počátkem životní dráhy českých vzdělců 16. a počátku 17. století. Jejich kariéry už nemířily do řad církve, ale zůstávaly v „horizontu“ měst. Absolventi artistické fakulty, jejichž největší předností byla „univerzitní gramotnost“, se uplatnili všude tam, kde bylo zapotřebí nejen schopnost čtení, psaní a počítání, ale i stylizování úředních dokumentů a vedení úředních knih. Postavení písařů městských kanceláří českých měst bylo ovšem jen dalším stupínkem životní kariéry pražského absolventa, jeho cílem byla lukrativnější místa městských živností a řemesel. K nim se dostávali obvykle sňatkem s některou z vdov, čímž spojili své vzdě-

lání s hospodářskou silou. Z nového postavení již byl jen krůček k významným „mocenským“ pozicím v městských radách, které představovaly skutečnou elitu své doby. A bývalo pak téměř pravidlem, že absolvent pražské akademie a kantor městské školy byl v městské radě pověřen funkcí „inspektora školy“

Medaile doktoranda filozofie (19. stol.).

(dohlížitele nad městskou školou), kde začínal svou životní dráhu.

Stovky humanistických vzdělců, a za takového se mohl považovat každý univerzitní student, mohly těžit z toho, že pražská univerzita předbělohorského období připravovala studující k prakticky orientovaným povoláním, mezi nimiž zaujímají významné místo profese spojené s tištěnou knihou. Právě v tomto povolání se uplatnilo univerzitní vzdělání a pedagogická průprava při práci s textem a přímo i při „výrobě“ školských učebnic a příruček. Jména pražských tiskařů Jiřího Melantricha z Aventýna a Daniela Adama z Veleslavína jsou nejlepším příkladem úspěšné kariéry pražského univerzitního vzdělance humanistického období.

Pražský absolvent jezuitské doby

Rokem 1622, resp. 1654 se zásadně změnil poměr na pražské univerzitě. A nejen tím, že univerzita obnovila činnost všech původních fakult, ale především dominancí katolického jezuitského řádu, pod jehož vlivem byla především teologická a filozofická fakulta. Zachován zůstal bakalářský titul, ale na tzv. vyšších fakultách byla hodnost mistra postupně nahrazována doktorátem teologie, medicíny nebo práv. Absolventi filozofické fakulty nacházeli většinou uplatnění v kněžské a učitelské službě a v tzv. svobodných povoláních. Značně pokročila

„profesionalizace“ intelektuálních profesí; stále více směřovala k výchově vzdělaných státních „byrokratů“ – kněží, lékařů, právníků a učitelů. Stát, města a venkovská panství dokázala více využívat univerzitně školeného personálu, což se projevilo v kvalitnější administrativě a zároveň ve vzrůstajícím tlaku státu na přípravu budoucích lékařů, právníků, učitelů, úředníků a kněží.

Osvícenské reformy

Zrušením jezuitského řádu (1773) došlo na pražské univerzitě ke třem významným změnám vyvolaným státními reformami – k sekularizaci, etatizaci a unifikaci.

Univerzitní výuka (s výjimkou teologie) získávala stále více „světský“ charakter, byla sjednocována v celé habsburské monarchii a byla podřízována zájmům státu.

Významné místo ve spojení univerzitních absolventů s „jejich“ fakultou měla tzv. doktorská kolegia. Doktorská kolegia, jejichž členy byli všichni promovani absolventi oboru, měla vliv na formování „stavovské příslušnosti“ a ovlivňovala i podobu fakulty. Doktorská kolegia lékařů a právníků plnila i kontrolní funkci, kterou později převzaly odborné komory advokátů, soudců a lékařů.

Univerzitní absolventi moderní doby

Zlomem v chápání univerzitního vzdělávání se stal počátek 19. století, který přinesl definitivní proměny univerzity ve státní školu. Přelom 18. a 19. století přinesl také novou orientaci univerzitní výuky na vědeckou práci a nový „profil“ univerzitního absolventa, na něhož je pohlíženo jako na nezávislého badatele. Stejně významným jevem bylo pronikání národních jazyků do výuky a do vědecké práce. Tyto jazyky vytlačily panující latinu: nejdříve to byla němčina od osmdesátých let 18. století a pak čeština od roku 1848. Emancipace českého národa v rakousko-uherské monarchii pokročila ve druhé polovině 19. století ve všech oblastech značně daleko. Univerzitní sféra však zůstávala stranou až do roku 1882. V Praze působila jediná Karlo-Ferdinandova

REPRO: DĚJINY UNIVERZITY KARLOVY III.

Promoce v Karolinu roku 1710.

REPRO: DĚJINY UNIVERZITY KARLOVY II.

Původní žezlo právnické fakulty (17. stol.), dnes ztracené.

REPRO: DĚJINY UNIVERZITY KARLOVY II.

univerzita, na níž nadále převládala výuka v němčině, ačkoliv podíl českých studentů a učitelů neustále stoupal. Na konci tohoto vývoje tak logicky stálo rozdělení pražské Karlo-Ferdinandovy univerzity na dvě samostatné vysoké školy – na českou a německou.

Zcela zásadní význam měly již v polovině 19. století školské reformy, započaté roku 1849 ministrem „kultu a vyučování“ Lvem Thunem. Tehdy se vytvořil systém platný v Praze prakticky až do poloviny minulého století. Univerzitní poslucháři opouštěli absolventi, kteří studium zakončili státními závěrečnými zkouškami. Jejich působení ve všech sférách veřejného života bylo umožněno právě díky jednotným státním zkouškám, stanoveným kvalifikačním předpokladům a nakonec i dohledu státu nad úrovní vzdělání a profesní kvalifikací. Budoucí gymnaziální profesori, většinou absolventi filozofické fakulty, museli podstoupit ještě další

zkoušku, kterou získávali aprobační pro výuku předmětů vyučovaných na středních školách. Ti absolventi, kteří se nespokojili se závěrečnými zkouškami a chtěli získat akademický titul, museli podstoupit přísné (rigorózní) zkoušky, na jejichž základě získávali hodnosti doktora filozofie, medicíny, práva a teologie. Součástí rigorózních zkoušek se staly také písemné disertační práce, které měly prokázat schopnost vědecké práce uchazeče.

Především gymnázia tak získala vysoce kvalifikované středoškolské učitele, kteří byli badatelskými osobnostmi mnohdy nadregionálního charakteru a kteří podstatným způsobem zvyšovali úroveň středoškolského studentstva a pozitivně ovlivňovali i kvalitu samotné univerzity. Gymnaziální profesor se stal přímo symbolem univerzitně vzdělané inteligence (ještě nedávno bylo možno slyšet o trojlístku profesí farář, lékař, učitel, tvořících městskou elitu) a „snem“ pražských univerzitních absolventů. Předpokladem profesí notářů, soudců a lékařů stejně jako gymnaziálních profesorů se stalo dostatečné vzdělání, které univerzitě přisoudilo stěžejní postavení při výchově inteligence. Pražská univerzita se stává bez nadsázky kolébkou české inteligence a významně ovlivňuje úroveň vzdělanosti v českých zemích. Její pozice byla až do 19. století dána i tím, že byla jedinou vysokou školou humanitního zaměření v zemi a že většina pražských absolventů našla uplatnění v „domácích poměrech“.

Značně kolísavý byl počet doktorandů, kteří stále představovali jen desítky univerzitních posluchačů. Například na lékařské fakultě se pohybovaly počty promováných mezi 18 a 105 absolventy ročně (jen pro ilustraci: studentů medicíny bylo obvykle 300–350), takže je patrné, že akademické tituly byly „vyhrazeny“ jen nemnohým.

O absolventech právnické fakulty i v 19. století platilo, že doktorát práv vyžadovaly především advokátské profese a státní správa a justice včetně soudcovského stavu si „vystačily“ s absolutoriem právnických studií, aniž by požadovaly doktorský titul. Na druhé straně se však rozšiřovaly počty univerzitně vzdělaných, kteří ovládli zemskou i centrální byrokracii.

Cesta k české univerzitě

Demokratizace veřejného života a především spolkový zákon z roku 1867 byly počátkem nových forem sdružování univerzitních studentů. Původně studentské spolky mediků, filologů, historiků nebo přírodovědců se otevřely i absolventům univerzity a profesorům, takže představovaly významný prvek vazby univerzity k absolventům. Činnost oborových, regionálních nebo fakultních spolků se neomezovala na společenský život, ale proslula i bohatou kulturní a vědeckou činností. Většina dodnes existujících oborových společností (např. Historický klub, Spolek českých mediků, právnický Všehrd nebo Jednota českých matematiků) má svůj původ v této době rozkvětu vědecké práce, která byla nesena i silnou národní ideou zrovnoprávnění českého (slovanského) živilu s německým (germánským). Přes mnohé malicherné spory nelze přehlédnout, že profesní spolky, které měly své kořeny na univerzitní půdě, sehrály pozitivní úlohu jak ve veřejném životě, tak při formování moderního vědeckého výzkumu.

19. století bylo přelomovým obdobím v mnoha ohledech. Přineslo konstituování českého vědeckého života, znamenalo výraznou demokratizaci univerzity a studentských spolků, přineslo „profesionalizaci“ mnoha povolání a úřadů a mělo zásadní význam pro formování naší inteligence jako společenského „stavu“. Přinejmenším od 19. století se pretenze inteligence upínají k vysokoškolskému vzdělání. Stále ovšem platí, že až do devadesátých let 19. století nenajdeme mezi pražskými univerzitány ženy. Ty totiž nemohly splnit základní podmínku univerzitního studia – středoškolskou maturitu.

PhDr. Michal Svatoš, CSc.

Autor článku je vedoucím Ústavu dějin UK. Zabývá se zejména mediévistikou, dějinami vzdělanosti a historií pražské univerzity.

„DÍLNA LIDSKOSTI A SVOBODY“

STUDIA NA ČESKÉ UNIVERZITĚ KARLOVĚ V LETECH 1882–1939 VE VZPOMÍNKÁCH VÝZNAMNÝCH ABSOLVENTŮ

Marek Ďurčanský

Existuje několik možných druhů poučení o tom, jak se v minulosti vedlo studentům i absolventům pražské univerzity, jaké místo jim v životě soudobé společnosti náleželo a zejména jak sami na své studium i to, co jim pro vlastní budoucnost přineslo, nahlíželi. Jedním z nejzajímavějších a čtenářsky rozhodně nejvděčnějších je retrospektivní pohled jednotlivce v podobě psaných vzpomínek.

Literární historik Jaroslav Vlček (1860–1930).

Paměti nejsou atraktivní jen pro čtenáře, kteří takový text mohou číst pro poučení i zábavu v tom nejobecnějším slova smyslu, ale také pro badatele, spatřující v pamětech především historický pramen. Jejich cenu nesnižuje ani subjektivita, naopak – jen je třeba s ní patřičně počítat, pak může výpovědní hodnotu i čtenářský prožitek zvyšovat.

Komplikovaná cesta paměti ke čtenáři

Vzpomínky veřejně činných osobností, mezi nimiž v českém měřítku nalezneme řadu absolventů pražské univerzity, často přerůstají v určitý druh veřejných obhajob, obvinění či polemik. Dodejme ale, že pro dobu studií to obvykle platí mnohem méně než pro následující životní peripetie. Vzpomínky na vysokoškolská léta charakterizuje spíše jistý druh smířlivosti a někdy i nostalgie. Absolventi naší almae matris, alespoň jak se mi zdá, se k ní po letech v myšlenkách vraceli docela rádi, jako se k části vzpomínek z mládí vrací většina lidí. Lze tak usoudit na základě nemalého počtu pamětí a příbuzných druhů autobiografického materiálu se vztahem k české Univerzitě Karlově, resp. Karlo-Ferdinandově univerzitě v letech 1882–1939, jež se v posledních dvou desetiletích na pultech knihkupectví objevily. Důvod je nasnadě: dříve by vyjít nemohly, a když, tak ne v úplnosti.

REPRO: ROČENKA SLOVANSKÉHO ÚSTAVU III, 1930

REPROVYONDŘÁČEK, LÉKAŘ VZPOMÍNÁ, PRAHA 1973

Paměti profesora Vladimíra Vondráčka patří dodnes mezi nejuspěšnější tituly české memoárové literatury.

Několika barvitým svědectvím se však dostalo zasloužené tiskařské černi i v méně příznivých časech. Budeme-li konkrétní, pak to byl – nikterak překvapivě – především přelom 60. a 70. let, kdy mohly doma vyjít nejvlivnější texty tohoto druhu. Z rukopisu, už po smrti autorů, byly vydány nedokončené paměti literárního historika **Miloslava Hýska** i druhá, objemnější část vzpomínek historika **Josefa Šusty**. Na konečnou redakci svých textů tehdy naopak mohli ještě dohlížet historik umění **Václav Vilém Štech** a psychiatr **Vladimír Vondráček**. V obou případech byl očekávaný i reálný čtenářský ohlas dost velký na to, aby umožnil desetitisícové náklady u prvního a ještě větší u následujícího dílu vzpomínek obou populárních vědců. Oproti tomu svého druhu bibliofilii jsou *Vzpomínky husitského pracovníka*, jak sám sebe označil historik **František Michálek Bartoš**, ve srovnání se Šte-

chem či Vondráčkem spíše outsider. To vše bylo za jistých podmínek a po jistou dobu možné oficiálně. Mnohem menší míru autocenzury – pakliže vůbec nějakou – si ukládal **Václav Černý**, jehož paměti vyšly v exilovém nakladatelství manželů Škvořeckých *Sixty-Eight Publishers*. Opravdový boom vzpomínkových textů obsahujících i reflexe studia na české univerzitě v Praze přinesla devadesátá léta minulého století, počínaje právě paměťmi Václava Černého, jejichž brzké oficiální domácí vydání přineslo další vlnu polemických ohlasů. Ukázalo se, jak objemná a zajímavá svědectví byla po desetiletí tiše uchováвана v archivech a v rodinách, ať už je řeč o filozofu **Josefu Ludvíku Fischerovi**, lékaři **Josefu Charvátovi**, básníku a historikovi **Zdeňku Kalistovi**, biologu **Bohumilu Němcovi**, spisovateli **A. C. Norovi** či právníku **Františku Weyrovi**, abych jmenoval alespoň autory těch objemnějších svazků, dříve vzniklých

a soudě podle odezvy také nejvíce čtených. Vydává-li právě nyní FF UK druhou část vzpomínek právníka a prvorepublikového ministra **Jana Krčmáře**, můžeme si být vcelku jisti, že ani tím řada desiderat zdaleka nekončí. Některá nakladatelství (Atlantis, Galén) i ediční řady se na tento typ textů po zásluze zaměřují. Souvislé a uzavřené paměti doplňuje řada torz, která jejich autoři nemohli z různých důvodů dokončit, třeba pro pokročilý věk jako historik **Josef Macůrek** nebo pro zatčení a cestu do koncentračního tábora, z níž nebylo návratu, jako filozof **Josef Tvrdý**. V takových případech lze mluvit o štěstí, že na vyličení univerzitního studia došlo. Řada předválečných absolventů stihla v 90. letech své v jiných jazycích vydané, v šuplíku odpočívající nebo jen zamýšlené texty nechat přeložit, dokončit, zredigovat, napsat – prostě realizovat jejich vydání nebo s ním alespoň začít. Platí to například pro germanistu

Eduarda Goldstückera, astronoma **Zdeňka Kopala**, ekonoma a sociologa **Jaroslava Krejčího**, gastroenterologa **Zdeňka Mařatku**, historika **Josefa Polišínského**, pediatra **Josefa Švejcara**, chirurga **Václava V. Tošovského**, mikrobiologa a imunologa **Vladimíra Wagnera**, chemika **Otto Wichterleho**.

Na co vlastně absolventi vzpomínají?

Snažit se vypočíst všechny zajímavé texty reflektující studia na UK v letech 1882–1939 by bylo asi méně účelné než se pokusit alespoň v kostce naznačit některé jejich charakteristické rysy. V první řadě je to ve většině případů plastické zachycení určitého dobového milieu – autor píše s důvěrnou znalostí o světě již zminulém nebo alespoň hodně proměněném. Některé reálie jsou vysvětleny, jiné je možné si domyslet, některé si musí zvidavý čtenář, chce-li se dobrat smyslu, objasnit na základě jiných zdrojů. Platí to také pro dramatis personae – žádný úřední materiál neskýtá tak barvitě (a v různých vzpomínkách někdy i vzájemně si odporující) charakteristiky a hodnotící soudy. Tady je třeba možné hledat odpověď na otázku, která je jiným způsobem těžko zodpověditelná: jak dobrým přednášejícím byl ten který člen profesorského sboru? Příkladem z filozofické fakulty: jen samé superlativy se lze u vícero autorů dočíst co do obsahu i formy o přednáškách z české literatury **Jaroslava Vlčka**, jenž své studenty okouzloval i elegantním zevnějškem („krásný zjev výrazných očí s přistříženým plnovousem“). Mnohem širší je naproti tomu třeba spektrum názorů na Vlčkova kolegu, historika **Josefa Pekaře**, jehož aureola i mimo fakultu byla natolik silná, že první setkání s ním in natura coby přednášejícím přinášelo při vysokém očekávání studentů obvykle jisté zklamání. Tvrzení o poutavém přednesu tu stojí v protikladu k méně lichočtivým soudům (např. podle **J. Macúrka** „přednášel vždy v hrsti s nějakými papíry, stále kuckal a procházel se při tom před první lavicí“). Ale to jen pro ilustraci.

Takřka všechny vzpomínkové texty reflektují materiální zázemí studujících, skrovnějšími prostředky počínaje (že

měla česká inteligence té doby své kořeny spíše ve středních a nižších vrstvách, potvrzuje i rozbor sociálního původu studentů české univerzity) a potížemi s bydlením konče. Kolejí bylo málo a zvláště počátkem dvacátých let praskaly ve švech. Vzpomínky se tak častěji dotýkají různých druhů bydlení v podnájmu, „na privatě“, později ale také snahy pomoci si vlastními silami. Studentská kolonie na Letné byla většinou vnímána jako výrazný projev stavovské solidarity i těmi, kteří její budování sledovali jen zpozzdálí. Nedostatek vhodných prostor neřešili jen studenti, ale celá univerzita – právě nad vzpomínkovými texty si lze dobře uvědomit, v jak stísněných poměrech atomizovaná česká univerzita před výstavbou nových budov ve 20. a 30. letech fungovala. Dalším frekventovaným tématem jsou pochopitelně studentské spolky, případně i jejich politické zabarvení, zvláště se vyhrcoující ve 30. letech.

Důležitou součástí paměti je obvykle také charakteristika příslušného oboru, jeho představitelů a úrovně v rámci fakulty, případně v kontextu ještě širším. Profesor **Zdeňk Kopal**, který své vzpomínky psal po mnohaleté pedagogické zkušenosti ve Velké Británii a USA, dokonce této příležitosti využil k trefnému srovnání UK s anglosaskými univerzitními tradicemi i praxí. Ani v Kopalově případě neschází ve vzpomínkách obvyklé vylíčení průběhu studia a zkoušek, ač jinak zastával názor, s nímž asi nelze než souhlasit. Totiž že „skutečně dostatečnou zkouškou (a dostatečným důkazem) schopnosti člověka je jeho život a dějiny nás učí, že mezi pravou hodnotou tohoto života a výsledky, jichž dosáhl v mládí u zkoušek, existuje pouze slabý vztah, zejména pokud jde o výsledky na nejvyšší úrovni“. A ještě jeden zajímavý aspekt můžeme pro uvedené období konstatovat. Absolventi pražské univerzity tvořili část profesorského sboru jiných vysokých škol, v menší míře těch již existujících (vysoká učení technická v Praze a v Brně), ale zejména těch po r. 1918 nově založených – Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Komenského v Bratislavě. Vzpomínky tak odrážejí i nejednu stránku společné historie.

ZDENĚK KOPAL O HVĚZDÁCH A LIDECH

REPRO: Z. KOPAL O HVĚZDÁCH A LIDECH, PRAHA 1991

Titul vzpomínek profesora Zdeňka Kopala je zcela výstižný.

Snad je to paradoxem pouze na první pohled, že jednu z nejvřelejších poklon vystřihl meziválečné univerzitě muž, který jinak pro ostré slovo a peprnou jízlivost nikdy nechodil daleko – Václav Černý: „Bylo to důstojné. Kdo opravdu chápal a vnitřně cítil smysl principů, na nichž spočívala univerzita – svoboda ducha, autonomie a svéprávnost osoby, důvěra vložená v mravní individuum –, mohl cítit svoje akademické občanství jako hrdé osobní štěstí. ... A tebe zdravím, někdejší Vysoké Karlovo učení, skutečná officina humanitatis et libertatis!“

PhDr. Marek Ďurčanský, PhD.

Autor článku je vedoucím Archivu UK. Problematice raně novověkých a novověkých narativních pramenů (měšťanských kronik, vzpomínek, osobní korespondence, pamětnických rozhovorů), jejich dochování a zpřístupňování se dosud věnoval v několika studiích.

REPRO NA TĚTO DVOUSTRANĚ NÁRODNÍ ALBUM A THEODOR SYLLABA; JAN GEBAUER

STO A JEDEN ROK OD ÚMRTÍ VELKÉHO LINGVISTY

Jiří Přenosil

Jan Gebauer, zakladatel moderní české bohemistiky, vynikající pedagog a organizátor vědeckého života na pražské univerzitě, vytvořil filologickou školu, která zásadně ovlivnila rozvoj oboru i oborů příbuzných. Autor základních děl o českém jazyce se stal i vůdčí osobností v bojích o tzv. Rukopisy a významně ovlivnil nejen vývoj české vědy a vzdělanosti, ale i kulturní a politický vývoj české společnosti konce 19. století.

Jan Gebauer, dodnes jeden z nejuznávanějších českých jazykovědců.

Narodil se 8. října 1838 v Úbislavicích u Nové Paky v českoněmecké oblasti. Sám Gebauerův otec byl původem Němec a prvorozený Jan vyrostl v dvojjazyčné rodině. Vesnická škola poskytovala jen nejzákladnější znalosti, ale i tak si mimořádných Gebauerových schopností povšiml farář Filip Auer, který přiměl chudou chalupnickou rodinu, aby syna dala na studie na jičínské gymnázium.

Úroveň školy byla nevalná. Vymykaly se jen klasická filologie a matematika a fyzika, které krátce vyučoval i Gustav Lindner, pozdější profesor pedagogiky na české univerzitě. Na poněmčeném gymnáziu byla výuka v českém jazyce velmi omezená. Germanizace vzbudila Gebauerův odpor a jako gymnasista si počestil jméno na Gebavr. Gymnaziální studia zakončil v roce 1858, ale rodina ho nemohla dál vydržovat na nákladných vysokoškolských studiích. Jedinou možností bylo zapsat se na teologickou fakultu, která umožňovala studovat zadarmo se zaopatřením v kněžském semináři, a tak se Gebauer v témže roce stává posluchačem teologie na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě. Ale teologem se stát nechtěl, toužil po učitelské a vědecké dráze.

Středoškolským profesorem

Byl to profesor dogmatické teologie Vincenc Náhlavský, který jeho rozhodnutí schválil a slíbil mu opatřit kondice a další

zdroje výdělků. V letním semestru 1860 začal Gebauer studovat na filozofické fakultě. Rozhodl se pro studium slovanské filologie a pro kariéru učitele na vyšší reálce, kterou považoval za jediný typ střední školy schopný pozvednout řemeslnický a rolnický stav, z něhož pocházel. Gebauer se na studiích těžce probíjel – dával kondice, pracoval jako pomocný pracovník v redakci Riegrova Naučného slovníku. Studia dvakrát přerušil; jednou z existenčních důvodů, podruhé, aby se mohl připravovat na zkoušku z učitelské způsobilosti. Dokončil je v roce 1864. Jako student vykazoval mimořádné vědecké filologické schopnosti a publikoval populárně vědecké práce.

Na konci roku 1864 nastoupil Gebauer jako suplent na pražskou vyšší reálku, ale nikoliv jako filolog. Učil češtinu, němčinu, dějepis a zeměpis. Příští rok pro něj místo nebylo, nastoupil proto jako suplent na vyšší reálku v Pardubicích. V roce 1866 složil zkoušky učitelské způsobilosti pro výuku němčiny a češtiny na reálných školách u státní komise ve Vídni a o rok později se stal středoškolským profesorem. Poprvé v životě byl finančně zajištěn. V Pardubicích vyučoval češtinu a němčinu, podle potřeby také matematiku a srbochorvatštinu.

Již tehdy se projevil jako neobyčejný pedagog. Způsob jeho vyučování, jasný, přesný a hojný na instruktivní příklady, i spravedlivá přísnost mu získaly úctu stu-

Julie Wernerová (r. 1866)

dentů, jakou necítili k žádnému z ostatních profesorů. Všichni měli rádi jeho hodiny. Gebauer své žáky uváděl lehce a jasně do nejsložitějších problémů gramatiky.

V Pardubicích učil i na vyšší dívčí škole, byl zvolen do výboru Sokola, působil v Měšťanské besedě. V roce 1866 se oženil s Julií Wernerovou, bez jejíž opory by jen stěží dosáhl svých cílů. Zdálo by se, že splynul s městem a nastoupil na definitivní životní dráhu.

Cesta na univerzitu

Gebauer však neustával ve své vědecké činnosti a pokoušel se dostat na univerzitu. Jako první se mu naskytla možnost nastoupit v roce 1866 na univerzitu v Charkově, o tři roky později přišla nabídka profesury slovanské archeologie z Varšavy. Z první sešlo a druhou Gebauer nepřijal, nechtěl změnit obor ani působit na univerzitě sloužící k potlačování polské inteligence. Nakonec se rozhodl habilitovat na pražské univerzitě. Základním předpokladem bylo ovšem získat místo v Praze; soukromou docenturou by nemohl uživit sebe a svoji rodinu.

A tak se v roce 1869 Gebauer znovu stává suplentem na pražské vyšší reálce. Cesta k profesuře, byť jen středoškolské,

Malicherný a ješitný profesor slovanské řeči a literatury Martin Hattala, který vycítil Gebauerovu vědeckou převahu, ho však k habilitaci nevyzval. Proto Gebauer složil v roce 1872 doktorát z filozofie, který mu umožnil požádat o habilitaci; ze strany pražské univerzity byly jeho vědecké kvality uznány. V roce 1873 se habilitoval, ale jen z českého jazyka (Hattala dosáhl omezení habilitačního oboru), a od letního semestru začal přednášet při plném úvazku na reálce. V téže době mu bylo nabídnuto místo řádného profesora slovanské filologie v Záhřebu. Gebauer byl rozhodnut je přijmout. Existenčně by ho zajistilo a především dovolilo by mu zcela se věnovat vědecké práci. Zasáhli však jeho přátelé, podpořil ho i profesor Kvíčala, nejvýznamnější filolog na pražské univerzitě, i vídeňský slavista Franc Miklošič. Ministr Stremayr podal návrh vycházející z podpory profesorského kolegia filozofické fakulty, aby byl Gebauer na pražské univerzitě jmenován mimořádným profesorem slovanské filologie se zvláštním zřetelem na českou řeč a literaturu. Poslední slovo však mělo ministerstvo financí, které neuvolnilo finanční prostředky na plat. Gebauer byl jmenován mimořádným bezplatným profesorem s ročním příplatkem a musel do roku 1876 vedle své činnosti na univerzitě plnit, i když s určitými úlevami, povinnosti středoškolského profesora. Gebauer soustředěný pouze na svoji práci se i za složitých podmínek s mimořádnou intenzitou věnoval vědecké činnosti, spoluredigoval i nově založenou *Listy filologické*. Objevil zákon jótace, který publikoval ve stati *O významu jótace ve spisech staročeských* (1878).

Venia legendi

Gebauerovi připadl nelehký úkol vzkřísit na univerzitě obor bohemistiky, který, přes nadějně náběhy spojené s Františkem Martinem Pelcem, skomíral. Jeho význam nebyl jen vědecký, ale v podmínkách obecného germanizačního tlaku i národní. Své pedagogické působení bral Gebauer stejně odpovědně jako vědecké poslání. Jeho přednášky prosvětlené občasným suchým humorem studenty neuchvacovaly formou, ale svým obsa-

hem. Láska k vědě a k českému jazyku je strhovala a podmaňovala si je. Posluchači zažívali intelektuální okouzlení a Gebauer, přísný a laskavý examinátor současně, si získal úctu i obdiv svých studentů.

Významným prvkem modernizace rakouských univerzit se stalo zakládání vědeckých ústavů, seminářů, které vedly ke zkvalitnění vědecké přípravy studentů. Prvním na pražské univerzitě byl seminář filologický, zřízený v roce 1849, který až po čtvrtstoletí následovaly další. Vytvoření semináře pro slovanskou filologii se dlouho domáhali čeští studenti, někteří univerzitní profesori i politici. Spatřovali v něm krok vedoucí ke zrovnoprávnění češtiny s němčinou, od roku 1784 jediným vyučovacím jazykem na univerzitě, i základ budoucí české filozofické fakulty. Seminář pro slovanskou filologii byl zřízen v roce 1880 a jeho ředitelem se stal Gebauer, o rok dříve jmenovaný mimořádným placeným profesorem. Jmenování definitivně umožnilo Gebauerovi plně se soustředit na vědeckou a pedagogickou činnost na univerzitě a poskytl mu i osobní zadostiučinění.

Gebauer vytvořil v semináři systém práce, který dovolil podchytit a rozvinout mladé vědecké talenty. Orientoval činnost semináře co neširěji, s ohledem na budoucí uplatnění absolventů. Seminář zajišťoval nejen výchovu mladých vědců, učitelů na středních školách, ale i pracovníků v kultuře vůbec. Gebauer jako první zahájil systematickou přípravu českých filologů, založil vlastní školu, kterou prošly dvě vědecké generace, přičemž chápal vědeckou činnost jako kolektivní úsilí. Vytvořil první univerzitní vědecký ústav pro slavistiku na světě, jedno z předních evropských center tohoto oboru, jehož model přejímala i zahraniční pracoviště. Nabídka profesury z berlínské univerzity urychlila jeho jmenování řádným profesorem slovanské filologie v roce 1881. Krátce poté bylo definitivně rozhodnuto o rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou. Zatímco německá univerzita mohla kontinuálně pokračovat ve své činnosti, českou univerzitu bylo nutno celou od základů vybudovat. Nová univerzita stála před zásadním úkolem pozvednout českou

Jan Gebauer (r. 1866)

se však zdála být uzavřena – Gebauer byl obviněn z ultranacionalistického smýšlení a z agitace nepřátelské vůči vládě. Teprve roku 1871 byl potvrzen jako definitivní profesor na vyšších reálných školách pražských a jmenován examinátorem pro německou řeč v české zkušební komisi pro kandidáty učitelství na gymnáziích a školách reálných. Gebauerovy vědecké a pedagogické kvality byly uznány, skončil zápas o udržení holé existence.

Lingvistův rodný dům v Úbislavicích.

vědu na evropskou úroveň a vytvořit předpoklady pro rozvoj českého národa. Znamenalo to změnit českou vědu, zavést nové metody vědeckého bádání a novým způsobem orientovat celé národní myšlení. Vědecká i ideová orientace české univerzity se utvářela na půdě oboru české filologie jako tzv. boj o Rukopisy.

Za vědeckou pravdu

Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský „objevené“ na počátku 19. století se staly významným ideologickým a politickým fenoménem ovlivňujícím celý národní život. Zaštitily je nejuznávanější vědecké autority doby František Palacký, Josef Jungmann i Pavel Josef Šafařík. Byly zdrojem národního sebevědomí, uvolnily kulturní a tvůrčí energii, byly jednou ze složek ideologie formujícího se novodobého českého národa. Všechny námitky proti pravosti byly nekriticky odmítány a zůstaly nevyšlyšeny. Sám Gebauer zpočátku v pravost rukopisů věřil a po příchodu na univerzitu je vědecky obhajoval. Hlasy proti pravosti Rukopisů neustále sílily především v zahraničí, ale každý, kdo se odvážil zdvihnout proti nim hlas, byl osočován a vylučován z české společnosti.

V roce 1881 dospěl Gebauer k závěru, že rukopisy jsou padělkem. Své pochybnosti publikoval pak v roce 1885 v pojednání o Rukopise královédvorském otiskném v Ersch-Gruberově encyklopedii. Profesor Hattala se okamžitě veřejně postavil na obranu Rukopisů a Gebauera označil za vědeckého ignoranta a národního nihilistu. Po otisknutí Gebauerova článku o potřebě dalšího zkoumání

Rukopisů Tomášem G. Masarykem v Atheneu v roce 1866 získal spor i politickou dimenzi. Mladočeská strana zahájila kampaň na obranu Rukopisů, aby dokázala, že hájí národní zájmy více než strana staročeská, a požadovala očistu univerzity. Boj o Rukopisy univerzitu i společnost rozdělil, na obranu Rukopisů se postavila řada univerzitních profesorů především starší generace v čele s profesorem

Gebauerův Slovanský seminář v Klementinu.

Václavem Vladivojem Tomkem. Zvláště symptomatické bylo jednání profesora Kvíčaly, který sám v pravost rukopisů nevěřil, ale nedokázal se vymanit z dobových mantinelů, které svíraly, deformovaly a politizovaly českou vědu. Boj dospěl tak daleko, že Královská česká společnost nauk Gebauerovi, který byl jejím řádným členem od roku 1883, v roce 1887 odebrala podporu na přípravu Slovníku staročeského a odmítala otisknout jeho odborné studie.

Za Gebauera se však postavili mladší docenti a profesori fakulty, především Tomáš G. Masaryk a Jaroslav Goll, kteří

sami významně přispěli ke kritice rukopisů, a také Gebauerovi žáci Jaroslav Vlček, Jan Jakubec, Josef Pekař, Lubor Niederle a další čeští i zahraniční filologové a literární historici. Gebauer odolal soustředěnému náporu obhájců Rukopisů a podařilo se mu získat na svou stranu většinu české obce filologické i upevnit své postavení na filozofické fakultě.

Vítězné ukončení bojů o Rukopisy umožnilo budoucímu prezidentu Masarykovi vstup do politického života, avšak Gebauer ho nenásledoval. Jeho vítězství bylo potvrzeno zvolením děkanem filozofické fakulty na rok 1890–1891. Rukopisný boj, který byl i velkým generačním sporem, měl zásadní význam nejen pro vývoj české univerzity, ale i pro vývoj české vědy, kultury i české společnosti. Vědecká pravda, která se dostala do rozporu s politikou i se symptomy národní malosti, se stala hodnotou, která profilovala českou filozofickou fakultu a celou českou univerzitu. Univerzita se stala základem rozvoje české vědy.

Na vědeckém vrcholu

Devadesátá léta byla nejneprodnějším obdobím Gebauerova života. Dosáhl zásadního uznání na národním a mezinárodním poli, publikoval nejvýznamnější část svého díla – *Historickou mluvnici jazyka českého* (1894). Na její vytištění se v českém prostředí nenalezly finanční prostředky, a tak ji vydal nakladatel Tempský ve Vídni. Gebauer se musel vzdát honoráře, zajistit subvenci a navíc musel napsat *Mluvnici českou pro střední školy a ústavy učitelské I–II* (1890), aby její zisk pokryl náklady spojené s vydáním *Historické mluvnice*. Tato učebnice však snad nejvíce ovlivnila soudobý i budoucí vývoj českého spisovného jazyka. *Historické mluvnici*, i když nevyšla v úplnosti (I a III. díl byl otisknuto v letech 1894–1898), překonávající dosavadní bádání koncepcí a rozsahem zpracovávaného materiálu, se dostalo světového uznání. Teprve po jejím vydání prezident České akademie věd a umění mecenáš Josef Hlávka, přívrženec pravosti Rukopisů, nalezl spolu s Českou grafickou unií prostředky na vydání *Slovníku staročeského*, ačkoliv byl Gebauer členem akademie od roku 1890.

REPRO NA TĚTO STRANĚ: NÁRODNÍ ALBUM A THEODOR STILBAJAN GEBAUER

Česká univerzita se na přelomu 19. a 20. století změnila v prvořadou vědeckou instituci, významné centrum evropské vědy. Velký podíl na tom měl i Gebauer, zvláště při budování filozofické fakulty. Za něj se habilitovala a získala profesuru řada osobností významně ovlivňujících další vývoj české vědy. Největší pozornost Gebauer samozřejmě věnoval rozvoji slavistiky a bohemistiky a snažil se i organizovat mezinárodní spolupráci na poli slovanské filologie. Jeho záměr svolat do Prahy na počátek dvacátého století první mezinárodní sjezd slavistů se však mohl uskutečnit až v roce 1929. Gebauerův přínos pro celou univerzitu byl oceněn jeho zvolením rektorem na školní rok 1899–1900.

Gebauer začal také vydávat své již zmíněné druhé velké dílo – *Slovník staročeský*, první vědeckou českou lexikografickou práci, výsledek čtvrtstoletí trvajícího badatelského úsilí. Tento lexikon začal vycházet od roku 1900 a zůstal nedokončen; jeho autor rovněž řídí práce na kodifikační *Příruční mluvnici* (1900) a *Pravidlech českého pravopisu* (1902). Gebauerovi ubývaly síly, ale neodmítl, když byl v roce 1905 povolán do panské sněmovny říšské rady. Lingvista vzdálený od politického života podpořil všeobecné hlasovací právo, v němž spatřoval čin kulturních rozměrů. Dne 19. května 1907 byl stížen mozkovou mrtvicí, které podlehl o šest dní později.

Jan Gebauer nebyl geniálním filologem jako Josef Dobrovský, vynikal však zcela mimořádnou pracovitostí, vědeckou precizností, odpovědností a statečností. Právě integrita jeho osobnosti morální a vědecká ho spolu s jeho vědním přínosem právem řadí mezi největší české vědce.

PhDr. Jiří Přenosil

Autor článku je odborným pracovníkem Ústavu dějin UK a Archivu UK. Je editorem publikace *Český stát a střední Evropa. Od Velké Moravy k NATO* (2002).

VÝROČÍ EDVARDA BENEŠE

Jiří Přenosil

Málokterá osobnost v moderních českých dějinách vzbuzuje řadu desetiletí po své smrti tolik rozporných hodnocení i vášnivých odsudků doma i v zahraničí. Zpravidla jí bývá ta, která v klíčových etapách dějin sehrála významnou roli, která spoluvytvářela a personifikovala obsah doby, jejíž důsledky ovlivňují i přítomnost. Takovou osobností je Edvard Beneš, doktor filozofie pražské univerzity, druhý československý prezident, od jehož úmrtí uplyne 3. září 60 let.

REPRO: EDVARD BENEŠ, PRAHA 1947

Druhý československý prezident přednášel od r. 1912 jako docent filozofie na FF UK.

Narodil se v Kožlanech u Královic 28. května roku 1884 jako nejmladší z deseti dětí v rodině rolníka a drobného obchodníka. Ve škole vzorně prospíval a to rozhodlo o jeho další životní dráze. Vystudoval gymnázium v Praze a v roce 1904 se zapsal na filologii a filozofii na filozofické fakultě české univerzity. Zájem o politiku ho v roce 1905 přivedl do Francie, kde studoval sociologii a politické vědy na pařížské Sorbonně a École libre des sciences politique i práva na univerzitě v Dijonu, na které v roce 1908 obhá-

jil disertaci *Le Problème Autrichien et la question Tchèque* (Rakouský problém a česká otázka).

V roce 1909 získal na pražské filozofické fakultě titul doktora filozofie na základě své disertace *Původ a vývoj moderního politického individualismu* a stal se profesorem na Československé obchodní akademii v Praze, kde vyučoval francouzštinu a národní hospodářství. Tehdy se také se oženil s Annou Vlčkovou, která byla jediným blízkým člověkem v jeho životě. Intenzivně se věnoval soudobé sociologii

REPRO NA TÉTO DVOLUSTRANĚ: EDVARD BENEŠ, PRAHA, 1941

Masaryk a Beneš v Lánech, 18. prosince 1935.

a politickým vědám a roku 1912 se habilitoval ze sociologie na pražské filozofické fakultě objevnou monografií *Stranictví*, první českou analýzou a teorií tohoto politického fenoménu. Benešovi však vědecká dráha (v roce 1922 byl jmenován řádným profesorem sociologie na Univerzitě Karlově) nebyla cílem, ale prostředkem, byla systematickou přípravou na kariéru politika. Jeho vstup do vrcholné politiky urychlil výbuch první světové války.

Beneš politik

Beneš, původně zastávající radikálně socialistické názory, s úzkými vazbami na sociální demokracii, se začal zapojovat do světa politiky v rámci České strany pokrokové Tomáše G. Masaryka, se kterým původně v mnoha ohledech nesouhlasil. Pragmatik, racionální, cílevědomý a neobyčejně pracovitý Beneš byl do značné míry protikladem koncepční Masarykovy osobnosti nadané mimořádným nadhledem a schopností velkých vizí. Oba se však výjimečně doplňovali a Beneš se v následujících letech stal jeho hlavním spolupracovníkem.

Již v letech 1913–1914 dospěl Beneš k závěru o nereformovatelnosti Rakouska a nutnosti obnovení samostatné české státnosti. Po vypuknutí I. světové války se

tak zapojil do vznikajícího domácího českého odboje v realistické odbojové skupině, vedené po odjezdu Masaryka do zahraničí Přemyslem Šámalem, která se v roce 1915 stala součástí tzv. České Mafie. V ní Beneš organizoval její spojení se vznikajícím zahraničním odbojem na Západě. Po zatčení prvního vedení Mafie v roce 1915 emigroval. Působil v Paříži, podílel se na založení Českého zahraničního komitétu a o rok později se stal sekretářem Národní rady zemí českých, později Národní rady československé, ústředního orgánu československé zahraniční odbojové akce. Propagoval tzv. českou, respektive československou otázku, chápanou v evropském a světovém kontextu, podílel se i na budování československého vojska na Západě a začal vyjednávat s francouzskými, britskými a italskými politiky o možnosti vytvoření samostatného státu. Po Masarykově odjezdu do Ruska v roce 1917 Beneš jako generální sekretář Národní rady vedl rozhodující jednání o zařazení vzniku československého státu jako součásti programu dohodových mocností. Bylo nepopíratelnou historickou Benešovou zásluhou, že Francie, Británie a další dohodové mocnosti uznaly právo Čechů a Slováků na samostatnost ještě před koncem války. Když se v polovině října roku 1918 pře-

tvořila Československá národní rada na prozatímní československou vládu, Beneš se stal ministrem zahraničí.

Jako hlavní tvůrce československé zahraniční politiky stál v jejím čele nepřetržitě do roku 1935. V letech 1919–1920 (spolu s Karlem Kramářem) zastupoval Československo na pařížské mírové konferenci, na níž se mu podařilo prosadit většinu československých územních požadavků, především uznání historických hranic českých zemí. Hlavním cílem Benešovy zahraniční politiky bylo zajištění mezinárodní bezpečnosti nového státu, jejíž zárukou měl být systém celoevropské bezpečnosti.

Beneš se orientoval na západní demokracie, na Británii a především na Francii. S tou uzavřel v roce 1924 dvoustrannou spojeneckou smlouvu, která se však nestala skutečným základem československé zahraniční politiky. Snažil se realizovat konstruktivní středoevropskou politiku a dosáhnout korektních vztahů se všemi sousedními státy. Usiloval i o realizaci Masarykovy koncepce a vize Nové Evropy, Evropy demokratické, svobodné a spolupracující. Benešova zahraniční politika si vytyčila úkol nově organizovat středoevropský prostor. Základem proto měla být tzv. Malá dohoda, vytvořená v letech 1920–1921, společenství Česko-

slovenska, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a Rumunska, vycházející z Masarykova projektu středoevropské demokratické unie.

Beneš stál i u zrodu Společnosti národů a velmi výrazně se podílel na její činnosti. V roce 1920 se stal místopředsedou a v roce 1935 předsedou, v letech 1923–1927 byl členem její Rady. Pokoušel se o přeměnu Společnosti národů v účinný celosvětový nástroj kolektivní bezpečnosti a odzbrojování. Stal se tak i spoluautorem tzv. Ženevského protokolu z roku 1924 založeného na principech arbitráže, kolektivní bezpečnosti a odzbrojení, který však nevstoupil v platnost.

Nástup hitlerovského fašismu v Německu v roce 1933 zásadně proměnil mezinárodní situaci a ambiciózní cíle Benešovy zahraniční politiky nemohly být realizovány. Beneš, který okamžitě pochopil nacistické nebezpečí pro Československo i Evropu, celou svoji politickou aktivitu orientoval na obranu evropské demokracie proti fašismu. Vyvinul velké úsilí, aby dosáhl úpravy politických poměrů se sousedními státy. Nepodařilo se mu docílit zlepšení vztahů s Polskem, Maďarskem a samozřejmě ani s Německem. Bezprostřední hrozbě ze strany Německa se snažil čelit československo-sovětskou spojeneckou smlouvou, uzavřenou v roce 1935, která byla jen torzem projektu tzv. východního paktu, vycházejícího ze zásad kolektivní bezpečnosti.

Beneš v tomto období významně zasahoval i do vnitřní politiky a reprezentoval politickou skupinu tzv. Hradu. V letech 1923–1935 byl vedoucím činitelem Československé strany národně socialistické a tvůrcem jejího programu, 1919–1926 a 1929–1935 byl poslancem Národního shromáždění, v letech 1921–1922 byl předsedou vlády.

Beneš prezident

V roce 1935 byl zvolen prezidentem republiky. Jeho politika byl zásadně determinována stále sílícím ohrožením německým nacismem, umocněným národnostním složením republiky. Beneš i jako prezident ovlivňoval i nadále zahraniční politiku, v níž vzhledem k dané mezi-

národní politické konstelaci nemohl být úspěšný, zejména se pokoušel o další integraci Malé dohody. Projekt jednotného malodohodového paktu ztroskotat stejně jako projekt jednotné smlouvy Malé dohody s Francií. Beneš usiloval o prohloubení demokratických mechanismů československého státu ve vztahu k menšinám, především k sudetským Němcům. Pokoušel se o politické stmelení Československa, pro vládní spolupráci se mu ale nepodařilo získat rozhodující politickou slovenskou a sudetoněmeckou reprezentaci. Rostoucí tlak Británie a Francie přinutil Beneše předložit Henleinově straně řadu návrhů, které posléze akceptovaly tzv. karlovarské požadavky.

Politická krize v roce 1938 vyústila v tzv. Mnichovskou dohodu. Beneš stál před osudovou historickou volbou: uchránit národ v podmínkách okleštěného státu, nebo volit zničující válku s Německem podporovaným Maďarskem a Polskem. Válku, která neměla naději na úspěch. Československá vláda, které Beneš předsedal, se diktátu podrobila. Pod vlivem tlaku Německa i české pravice pak Beneš odstoupil z funkce prezidenta a jako soukromá osoba odešel do exilu. Mnichovský syndrom, který si Beneš nesl v sobě do konce svého života, ovlivňoval i řadu jeho dalších politických kroků.

Vypuknutí druhé světové války Beneš přivítal jako jedinou možnost obnovy československého státu a postavil se do čela druhého československého zahraničního odboje. V roce 1940 v Londýně vytvořil československou exilovou vládu a převzal funkci prezidenta republiky. Jeho hlavním cílem bylo obnovení Československa v předmnichovských hranicích. Pro něj i pro požadavek transferu sudetských Němců se mu postupně podařilo získat souhlas všech protihitlerovských velmocí, Československo však v plném územním rozsahu obnoveno nebylo. V podmínkách vznikajícího bipolárního světa byl donucen k řadě kompromisů, se kterými nemohl vždy vnitřně souhlasit. V roce 1943 uzavřel novou spojeneckou smlouvu se Sovětským svazem a navázal úzké kontakty s komunistickým odbojem v Moskvě.

Od roku 1945 byl Beneš stále víc jen symbolem Československa než politikem

Prezident hovoří k národu: 28. října 1943.

a státníkem suverénně prosazujícím své politické záměry. V dubnu 1945 jmenoval v Košicích první vládu Národní fronty. Do Prahy se vrátil v květnu 1945 jako prezident republiky, kterým byl znovu zvolen v roce 1946, a přijal program socializující demokracie. Tlaku sovětských zájmů a politiky KSČ, vedoucích k uchopení moci ve státě a k pohlcení Československa sovětským impériem, nemohl Beneš, jehož zdravotní stav se stále zhoršoval, účinně vzdorovat. V únoru 1948 přijal demisi demokratických ministrů a jmenoval novou Gottwaldovu vládu. Novou ústavu, silně omezující demokratická práva, však odmítl podepsat a abdikoval. Nedlouho poté, 3. září 1948, zemřel v Sezimově Ústí.

S Edvardem Benešem odešla krátká, ale významná éra tzv. první republiky, éra, na jejíž pozitivní hodnoty se dosud nepodařilo zcela navázat. Edvard Beneš patří nepochybně k nejvýznamnějším českým politikům, zosobňujícím vývoj české státnosti v I. polovině 20. století.

PhDr. Jiří Přenosil

Autor článku je odborným pracovníkem Ústavu dějin UK a Archivu UK. Je editorem publikace *Český stát a střední Evropa. Od Velké Moravy k NATO (2002)*.

Milí čtenáři,

tentokrát vám v kvízu představíme známé osobnosti z řad novodobých studentů, absolventů a přednášejících Univerzity Karlovy. Vybrali jsme je z různých oborů a fakult a zeptáme se vás na zajímavosti z jejich života. Kdo chce vědět víc, nechtě zkusí odpovědět na následující otázky.

Profesor Petrusek (z otázky č. 3), autor knihy esejů k 660. výročí založení Univerzity Karlovy ...ať je stůl k pohoštění prostřený, přednáší na konferenci Úsvit nebo soumrak akademické samosprávy? (10. dubna 2008).

FOTO: ARCHIV UK

1) Milan Kundera je nejpřekládanější současný český spisovatel. Ačkoliv se zapsal na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, studium záhy přerušil. Poté studoval hudební skladbu a FAMU, kde dvanáct let přednášel světovou literaturu. Po odchodu do Francie v roce 1975 mu byla nabídnuta pozice hostujícího profesora na francouzské univerzitě. Kde to bylo?

- a) v Remeši
- b) v Paříži
- c) v Lyonu
- d) v Toulouse

2) Absolvent Lékařské fakulty Univerzity Karlovy Jan Měšťák se specializuje na plastickou chirurgii. Na toto téma publikoval více než 80 odborných prací a patentoval svůj vynález bobtnavých gelových tyčinek. V jaké fakultní nemocnici pracuje?

- a) Motol
- b) Královské Vinohrady
- c) Na Bulovce
- d) Thomayerova nemocnice

3) Sociolog Miroslav Petrusek vystudoval filozofii a dějepis na Masarykově univerzitě v Brně. V letech 1964–1967 se na půdě UK podílel na největším sociologickém výzkumu té doby. Po roce 1970 mu byla omezena publikační a pedagogická činnost a pracoval jako pomocný knihovník. V roce 1990 se habilitoval na FF UK. Kde se narodil?

- a) v Uherském Hradišti
- b) ve Zlíně
- c) v Brně
- d) v Kroměříži

4) Scenáristka a režisérka Alice Nellis, m. j. autorka snímků *Ene bene*, *Výlet* a *Tajnosti*, absolvovala kromě FAMU ještě jednu vysokou školu – Univerzitu Karlovu. Znalosti nabyté během studia svého oboru může uplatnit mimo jiné v komunikaci se svým americkým manželem. Alice Nellis vlastní diplom z oboru:

- a) Kanoistika a vodní sporty na FTVS UK
- b) Kulturologie na FF UK
- c) Mezinárodní vztahy na FSV UK
- d) Anglistika a amerikanistika na FF UK

5) Narodil se 17. ledna 1944 v Praze. Vystudoval češtinu, historii a filozofii na FF UK, diplomovou práci napsal o markýzi de Sade. V roce 1970 emigroval do Itálie, kde vyučoval sociologii na univerzitě v Janově.

Spolupracoval s českými exilovými časopisy a disentem, nyní je profesorem sociologie na univerzitě v Terstu a hostujícím profesorem na FSV UK.

Uhodněte jméno českého filozofa:

- a) Jan Sokol
- b) Karel Kosík
- c) Ladislav Hejdánek
- d) Václav Bělohradský

6) Vystudovala žurnalistiku na UK, psala pro *Květy* a *Lidové noviny*. Petra Procházková se proslavila svými reportážemi z rusko-čečenského válečného konfliktu. Založila občanské sdružení Berkat, které se věnuje humanitární pomoci v Čečensku. Jak lze přeložit slovo berkat do češtiny?

- a) pomoc
- b) naděje
- c) štěstí a milosrdenství
- d) láska a soucit

7) Lékařka, překladatelka, diplomatka, politička a kandidátka na úřad prezidenta ČR. Jaroslava Moserová byla všestranná osobnost. Absolvovala lékařskou fakultu UK, specializovala se na popáleniny. Právě proto ošetřovala Jana Palacha. Zájem o koně a dostihy ji přivedl k překládání děl anglického spisovatele. Jak se jmenoval?

- a) Dick Francis
- b) Monty Roberts
- c) Pat Parelli
- d) Tom Dorrance

8) Česká sportovní gymnastka Věra Čáslavská, mnohásobná olympijská vítězka, začala po uzavření své sportovní kariéry studovat FTVS. Kromě fantastické sportovní kariéry (jen na mistrovství Evropy v Sofii získává pět zlatých medailí) její život zdobí i podpis pod jednou důležitou listinou. Která z nich to byla?

- a) Charta
- b) Anticharta
- c) Dva tisíce slov
- d) Ústava České republiky

9) Český spisovatel Jaroslav Rudiš se narodil v Turnově. Vystudoval Pedagogickou fakultu na Technické univerzitě v Liberci, poté krátce navštěvoval katedru žurnalistiky na FSV UK. Ve studiích pokračoval v Curychu. Jedno z jeho děl získalo Cenu Jiřího Ortena, kterou jsou odměňováni mladí čeští básníci a prozaici. Vyberte oceněné dílo:

- a) Potichu
- b) Grandhotel
- c) Nebe pod Berlínem
- d) Alois Nebel

10) Před čtyřmi lety zemřel významný psycholog Zdeněk Matějček. Věnoval se zejména psychologii dítěte – hlavně dítěte deprivovaného, trávícího část života v ústavech sociální péče (kojeneckých ústavech, dětských domovech, polepšovnicích atd.). Vystudoval na Univerzitě Karlově obor, který s jeho pozdější životní dráhou, pro niž se v důsledku událostí Února 1948 rozhodl, na první pohled příliš nesouvisí. Byla to:

- a) matematika na MFF UK
- b) český jazyk a filozofie na FF UK
- c) přírodověda na PŘF UK
- d) výtvarná výchova a tělesná výchova na PedF UK

Správné odpovědi: 1a), 2c), 3b), 4d), 5d), 6c), 7a), 8c), 9c), 10b)

Autor: redakce

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

V této fakultní nemocnici občas stojí nad podobnými zkumavkami i plastický chirurg Jan Měšťák, absolvent LF UK. Název nemocnice uhodněte v otázce č. 2.

DOKTORSKÉ STUDIUM NA UK

POHLEDEM
ABSOLVENTŮ

Jiří Mareš, Stanislav Ježek

Na Univerzitě Karlově i na jiných vysokých školách v ČR se běžně posuzuje kvalita pregraduálního studia z pohledu samotných studentů (Mareš, 2006). Mnohem vzácnější jsou šetření, která se zajímají o kvalitu doktorského studia, o kvalitu přípravy badatelů. V tomto článku se zaměříme právě na reflexi doktorského studia jeho absolventy.

Univerzita Karlova měla k 31. říjnu 2007 více než 7 500 studentů doktorských studijních programů. Ne všichni se však proboují k promoci.

Jeden z prvních výzkumů kvality doktorského studia uskutečnil J. Herget na 3. lékařské fakultě kolem roku 2003. Výzkumy kvality PhD. studia nejsou obvyklé ani v celosvětovém měřítku (připomeňme např. práce Hockey, 1995, Pearson, 1996, Anderson a Swazey, 1998, Marsh et al., 2002). Jeden z prvních rozsáhlých výzkumů v ČR byl proveden na celé UK Praha (Mareš, Anděl, Svobodová, 2005). Přitom je zřejmé, že pro posouzení úrovně **vědecké přípravy**, jejích silných i slabých míst, a pro posouzení dalších cest jejích absolventů jsou tyto výzkumy neobyčejně důležité. Umožňují nám přijímat rozhodnutí se znalostí **aktuálního** stavu. Pro posouzení vývojových **trendů** je třeba šetření pravidelně opakovat. UK se rozhodla jít tímto směrem a připravila druhé šetření.

Metodický postup

● **Vzorek:** Výběrový soubor tvořili absolventi PhD. studia na patnácti fakultách UK Praha (chyběli jen respondenti z KFT UK, FHS UK a CERGE¹). Průzkum byl proveden na rozhraní let 2006–2007 poštou. Celkem jsme rozeslali

846 dotazníků (v předchozím šetření v r. 2004–2005 to bylo 584 dotazníků). Z toho 83 osob (v předchozím šetření 63 osob) nebylo na udané adrese zastíženo a pošta dopis vrátila jako nedoručitelný. Doručeno bylo 763 dotazníků (v předchozím šetření 521 dotazníků). Ve stanovené lhůtě zaslalo na RUK vyplněné dotazníky 392 osob (v prvním šetření 272 osoby), což činí 46,3 % (v předchozím šetření 47 %) celého výběrového souboru a 51,4 % souboru, jemuž byly dotazníky skutečně doručeny (v předchozím šetření 52 %). Návratnost – na průzkumy tohoto typu – je relativně vysoká a se získanými daty lze zodpovědně pracovat.

● **Metody:** V průzkumu byl použit anonymní dotazník o 35 položkách, který se osvědčil již v prvním šetření (Mareš, Anděl, Svobodová, 2005). U většiny otázek respondenti odpovídali volbou z nabídnutých alternativ, u některých otázek doplňovali vlastní alternativu,

¹Součet procent mírně přesahuje 100 kvůli udávaným kombinacím úvazků, zejména na VŠ.

případně zdůvodňovali svůj názor. Na konci dotazníku byl ponechán respondentům prostor pro volné odpovědi, pro vyjádření vlastních stanovisek. Získané volné odpovědi se zpracovávají.

Znění našeho dotazníku vycházelo:

- a) z požadavků vedení UK na okruh informací, které je třeba od absolventů získat;
- b) ze zkušeností s obdobnými výzkumy u studentů pregraduálního studia;
- c) z australského dotazníku PREQ – Postgraduate Research Experience Questionnaire (Marsh et al., 2002). Z australského dotazníku bylo využito – po formulačních úpravách – 15 položek;
- d) ze zkušeností získaných v rámci prvního šetření u absolventů doktorského studia na UK.

Český dotazník je strukturován do sedmi bloků:

1. identifikační údaje o fakultě, formě studia, stáží a současném zaměstnání;
2. údaje o sociálním klimatu na školicím pracovišti;
3. údaje o pracovních podmínkách na školicím pracovišti;

4. údaje o dovednostech získaných během vědecké přípravy;
5. údaje o práci školitele;
6. údaje o zkouškách a obhajobě;
7. celkové hodnocení studia a jeho přínosu z pohledu absolventů.

Explorativní faktorová analýza u tohoto souboru absolventů potvrdila existenci čtyř faktorů (v předchozím šetření bylo identifikováno pět faktorů).

Zmíněné čtyři faktory jsou následující:

1. sociální klima na pracovišti a pracovní podmínky na pracovišti;
2. získané dovednosti;
3. školitel a klima jím vytvářené;
4. zkoušení a obhajoba práce.

Na UK proběhl v roce 2007 průzkum názorů u absolventů PhD. studia z patnácti fakult. Poštou bylo doručeno 763 dotazníků a odpovědělo 392 absolventů. Návratnost dotazníků činila 51,4 %. Statisticky významné rozdíly mezi třemi skupinami oborů (přírodovědnými, humanitními a lékařskými) byly zjištěny u deseti proměnných:

- přijetí doktoranda do kolektivu na školícím pracovišti
- možnost spolupráce s dalšími doktorandy
- možnost zapojit se do kvalitního výzkumu
- vlastní pracovní místo
- dostupnost počítače a informačních zdrojů
- využití přístrojového vybavení pracoviště
- zajištění pomocných či administrativních prací
- dovednost analyzovat výzkumné problémy
- dovednost řešit výzkumné problémy
- dovednost promýšlet a formulovat nápady
- dostupnost školitele.

V těchto proměnných byli nejspokojenější absolventi přírodovědných a nejméně spokojeni absolventi humanitních oborů (pouze dostupnost školitele hodnotili nejhůře absolventi lékařských oborů). Stejný rozdíl je patrný i v celkovém hodnocení studia. U zbývajících deseti hodnotících proměnných nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly mezi přírodovědnými, humanitními a lékařskými obory.

Po absolvování PhD. studia zůstalo ve vystudovaném oboru 82 % respondentů a dalších 11 % v příbuzném oboru. Jen 7 % nezůstalo ve vystudovaném oboru. Kvalita PhD. studia na UK jako celku vychází z pohledu absolventů příznivě. Celková spokojenost je relativně vysoká (82 %), nerozhodných bylo 10 %, nespokojených 8 % absolventů.

Uvedené čtyři faktory vysvětlily 57 % celkového rozptylu.

Vybrané výsledky

Prezentované výsledky rozdělíme do tří skupin. Nejprve načrtneme celkový obraz o doktorském studiu na UK z pohledu absolventů, potom se budeme věnovat spokojenosti doktorandů se studiem a nakonec upozorníme na proměnné, v nichž jsou statisticky významné rozdíly mezi třemi skupinami fakult UK: lékařskými, přírodovědnými a humanitními fakultami.

Obecné údaje o PhD. studiu

● **Typ pracoviště.** Většina doktorandů se školila na fakultě UK (81 %), jen část v Akademii věd (12 %), zbytek v jiné instituci (7 %). Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů: u humanitních oborů probíhalo studium nejčastěji jen na fakultě, zatímco u lékařských a přírodovědných oborů ve srovnání s humanitními obory častěji mimo UK.

● **Délka studia.** Na celé UK se pohybovala mezi třemi až osmi roky a mezi skupinami oborů nebyly statisticky významné rozdíly. Po třech letech studium úspěšně absolvovalo 16 % (v předchozím šetření 22 %) respondentů, po čtyřech letech 39 % (předtím 47 %), po pěti letech 65 % (předtím 72 %), po šesti letech 77 % (předtím 81 %), po sedmi letech 89 % (předtím 92 %) respondentů. Nejrychleji končili doktorandi na FTVS UK – v průměru za 3,9 roku – a na Právnické fakultě UK (4,0 roku); nejdéle trvalo studium na Filozofické fakultě UK (v průměru 6,0) a Pedagogické fakultě UK (5,5 roku).

● **Typy studia a přechody mezi nimi.** Na celé UK začínalo a končilo v prezenční formě studia 25 % respondentů; začínalo a končilo v kombinované formě studia 39 % respondentů. Přechod z prezenční do kombinované formy byl velmi častý (35 %), opačný spíše výjimečný (<1 %). Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů – v humanitních oborech je relativně vysoký podíl studentů kombinovaného studia, kteří v něm setravají po celou dobu studia (61 %); v přírodovědných i lékařských oborech je patrná tendence začínat v prezenční formě a pak

přejít do kombinované formy (konkrétně: 52 % případů na přírodovědných, 44 % na lékařských oborech).

● **Stáže na jiných pracovištích v ČR.** Z celé UK stážovalo na obdobném pracovišti v rámci ČR jen 11 % (předtím 6 %) respondentů, zbývajících 89 % (dříve 94 %) nikoli. Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů – častěji stážují po republice doktorandi lékařských oborů (17 %), mnohem méně pak doktorandi humanitních oborů (6 %).

● **Stáže na jiných pracovištích v zahraničí.** Z celé UK stážovalo v zahraničí 43 % (předtím 38 %) respondentů, zbývajících 57 % (dříve 62 %) nikoli. Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů – v zahraničí častěji stážují doktorandi přírodovědných a lékařských oborů (53 %, resp. 50 %), méně pak doktorandi humanitních oborů (32 %).

● **Práce v oboru po skončení studia.** Po absolvování se věnovalo akademické kariéře ve vystudovaném oboru 82 % (dříve 63 %) respondentů a dalších 11 % (dříve 7 %) v příbuzném oboru. Nezůstalo v oboru a nevěnuje se akademické kariéře zbývajících 7 % (dříve to bylo varujících 30 %) respondentů. Statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů nebyly zjištěny.

● **Současné zaměstnání.** Struktura respondentů podle současného zaměstnání je zajímavá: na vysoké škole působí 46 % (dříve 41 %) všech respondentů, v Akademii věd 12 % (předtím 13 %), ve výzkumných ústavech 2 % (dříve 3 %), ve státní správě 6 % (dříve 5 %), v průmyslovém podniku 5 % (předtím 2 %). Celkem 23 % pracuje jinde, než jsou uvedené možnosti, a zbylých 5 % je nezaměstnaných (obvykle se jedná o mateřskou dovolenou). Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů – mnohem častěji odcházejí do Akademie věd (21 %) doktorandi přírodovědných oborů. Absolventi humanitních oborů nacházejí častěji uplatnění ve státní správě (11 %).

● **Úvahy o práci v zahraničí.** Respondenti v naprosté většině uvažují o tom, že zůstanou pracovat doma v ČR 85 % (předtím 89 %). Jen 7 % (předtím 5 %) uvažuje o práci v některé zemi EU

a jen 2 % (dříve 3 %) přemýšlí o práci v zámoří – v USA a Kanadě. Zbytek uvazuje o jiných možnostech. Rozdíly mezi skupinami oborů nebyly prokázány.

Spokojenost s doktorským studiem na UK

Respondenti vyjadřovali relativně velkou spokojenost s absolvovaným doktorským studiem na UK. Kladně ho hodnotí 55 % respondentů, spíše kladně 31 %. Nerozhodných bylo 6 % a zbývajících 8 % ho hodnotí spíše záporně a záporně. Rozdíly mezi skupinami oborů jsou minimální. Nejlépe hodnotí studium absolventi přírodovědných oborů (90 % pozitivních hodnocení) a hůře absolventi humanitních oborů (83 % pozitivních hodnocení).

Na celkové spokojenosti/nespokojenosti s doktorským studiem na UK se nejvíce podílejí tyto položky (seřazeno podle korelace s celkovým hodnocením): *školicí pracoviště mi dalo příležitost k tomu, abych se zapojil do bádání; poznal, jak se dělá skutečný výzkum; školitel se zajímal o odborné problémy, s nimiž jsem se potýkal; mohl jsem si zorganizovat práci tak, abych mohl využívat přístrojového vybavení školicího pracoviště; na školicím pracovišti jsem měl možnost odborně spolupracovat s dalšími doktorandy; školitel mi poskytoval užitečnou zpětnou vazbu o tom, jak v řešení výzkumného problému dál postupovat.*

Nejpozitivněji byly hodnoceny položky týkající se zkoušení (*U souhrnné doktorské zkoušky bylo zkoušení a hodnocení korektní. U většiny dílčích zkoušek bylo zkoušení a hodnocení korektní. Čas věnovaný obhajobě mé disertační práce byl adekvátní závažnosti jednání. Obhajoba mé doktorské disertace proběhla velmi korektně.*).

Naopak nejvíce negativně byly hodnoceny položky týkající se podmínek na pracovišti

(*Mohl jsem si zorganizovat práci tak, abych mohl využívat přístrojového vybavení školicího pracoviště. Na školicím pracovišti jsem mohl bez problémů pracovat na počítači a aktivně pracovat s informačními zdroji. Na školicím pracovišti jsem měl vlastní pracovní místo. Pomocné technické či administrativní práce jsem si nemusel dělat sám, na to byli určeni jiní lidé.*).

Statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů

● **Přijetí doktoranda do týmu na pracovišti.** Celkem 67 % respondentů bylo velmi dobře přijato a 20 % dobře přijato. Smíšené pocity mělo 7 % a jen 6 % respondentů uvedlo, že je tým na pracovišti nepřijal. V přírodovědných a lékařských oborech hodnotí doktorandi přijetí týmem lépe než v humanitních oborech, kde se necítilo dobře přijato na pracovišti 24 % doktorandů.

● **Možnost spolupráce s jinými doktorandy.** Celkem 36 % respondentů uvádí, že měli dost možností na školicím pracovišti spolupracovat s jinými doktorandy, dalších 25 % říká, že měli tu možnost. Nerozhodných je 12 %. Možnost téměř nemělo a nemělo 28 %. Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů. V přírodovědných oborech měli tuto možnost spolupracovat doktorandi častěji, naopak v humanitních oborech byla spolupráce méně častá.

● **Možnost zapojit se do kvalitního výzkumu.** Celkem 47 % respondentů uvádí, že měli dost možností zapojit se do kvalitního výzkumu, dalších 21 % uvádí, že měli tuto možnost. Nerozhodní tvoří 10 %. Možnost zapojit se do kvalitního výzkumu nemělo 22 %. Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů. V přírodovědných oborech měli tuto možnost doktorandi častěji; naopak v humanitních oborech

možnost zapojit se do kvalitního výzkumu byla méně častá.

● **Vlastní pracovní místo.** Celkem 59 % respondentů uvádí, že měli na školicím pracovišti k dispozici vlastní pracovní místo; někdy ano, někdy ne uvedla 3% respondentů. Vlastní pracovní místo nemělo 38 % respondentů. Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů. V přírodovědných a lékařských oborech mají doktorandi častěji své vlastní pracovní místo. V humanitních oborech nikoli, což zřejmě nepřispívá ke kvalitě jejich práce. Může to však také odrážet vysoké procento kombinovaných studentů na humanitních oborech.

● **Dostupnost počítače a informačních zdrojů.** Celkem 70 % respondentů uvádí, že měli na školicím pracovišti k dispozici počítač; někdy ano, někdy ne uvedlo 5 % respondentů. Dostupnost počítače postrádalo 24 % respondentů. V přírodovědných a lékařských oborech mají doktorandi častěji přístup k počítači. V humanitních oborech je více respondentů, kteří mají problém dostat se k počítači nebo se k němu vůbec nedostanou. To může negativně ovlivnit kvalitu jejich práce.

● **Využití přístrojového vybavení pracoviště.** Situace je analogická té, kterou jsme zmiňovali u dostupnosti počítačů. Celkem 71 % respondentů uvádí, že měli možnost využívat přístrojového vybavení pracoviště; někdy ano, někdy ne uvedlo 9 % respondentů. Problémy s využíváním přístrojového vybavení pracoviště zmiňuje 20 % respondentů. V přírodovědných a lékařských oborech mohou doktorandi snadněji využívat přístrojového vybavení pracoviště. V humanitních oborech je více respondentů, kteří říkají, že mají obtíže využít přístrojové vybavení pracoviště.

Další literatura

Anderson, M. S., Swazey, J. P.: *Reflections on the Graduate Student Experience: An Overview*. *New Directions for Higher Education*, 1998, vol. 26, no. 1, p. 3-13; Hockey, J.: *Getting Tool Close: A Problem and Possible Solution in Social Science PhD Supervision*. *British Journal of Guidance and Counseling* 1995, vol. 2, p. 199-210; Mareš, J.: *Manuál pro tvůrce a uživatele studentského posuzování výuky*. Praha, Karolinum 2006, 74 s. ISBN 80-246-1234-8; Mareš, J., Anděl, J., Svobodová, J.: *Průzkum názorů na kvalitu doktorského studia u absolventů Ph.D. studia na Univerzitě Karlově v Praze*. *Forum*, 2005, no. 2, p. 29-31; Marsh, H. W., Rowe, K. J., Martin, A.: *PhD Students' Evaluations of Research Supervision*. *Journal of Higher Education*, 2002, vol. 73, no. 3, p. 313-348; Pearson, M.: *Professionalising Ph.D. Education to Enhance the Quality of Student Experience*. *Higher Education*, 1996, vol. 32, p. 303-320.

● **Pomoc při technických nebo administrativních pracích.**

S výzkumnou činností bývají spojeny „pomocné práce“. Pouze 23 % doktorandů uvedlo, že se touto činností nemuselo téměř zabývat; další 10 % uvedlo, že někdy ano, někdy ne. Celkem 67 % doktorandů si muselo dělat všechny pomocné práce samo. Existují statisticky významné rozdíly mezi skupinami oborů. V přírodovědných oborech jsou častěji k dispozici laboranti. Naopak v humanitních oborech si doktorandi často musejí dělat veškeré pomocné práce sami.

● **Dovednost analyzovat výzkumné problémy.** Celkem 55 % respondentů uvádí, že během studia byli zřetelně vedeni k tomu, aby se naučili analyzovat výzkumné problémy; dalších 32 % uvádí, že k tomu byli vedeni. Nerozhodné odpovědi jsme obdrželi od 7 % respondentů. Jen 5 % respondentů uvedlo, že k tomu nebyli vedeni. V přírodovědných oborech je zřetelnější snaha vést doktorandy k analýze výzkumných problémů než v lékařských a humanitních.

● **Dovednost řešit výzkumné problémy.** Celkem 53 % respondentů uvádí, že během studia byli zřetelně vedeni k tomu, aby se naučili analyzovat výzkumné problémy; dalších 34 % uvádí, že k tomu byli vedeni. Nerozhodné odpovědi jsme obdrželi od 8 % respondentů. Jen 6 % respondentů uvedlo, že k učení se analyzovat výzkumné problémy nebyli vedeni. V přírodovědných oborech je zřetelnější snaha vést doktorandy k řešení výzkumných problémů než v lékařských a humanitních.

● **Promyšlení a formulování nápadů.** Celkem 44 % respondentů uvádí, že během studia byli důrazněji vedeni k tomu, aby se naučili promýšlet a přesněji formulovat své nápady; dalších 38 % říká, že k tomu byli vedeni. Nerozhodné odpovědi jsme obdrželi od 12 % respondentů. Jen 6 % respondentů uvedlo, že k promyšlení a vhodnějšímu formulování nápadů nebyli vedeni. V přírodovědných oborech je zřetelnější snaha vést doktorandy k samostatnému promyšlení a formulování nápadů, zatímco v lékařských a humanitních oborech je tato snaha patrná v menší míře.

● **Možnost scházet se se školitelem.**

Potěšitelné je, že celkem 65 % respondentů uvádí, že nebyl vůbec problém se školitelem sejit; dalších 22 % říká, že školitel byl vcelku dosažitelný. Nerozhodné odpovědi jsme obdrželi od 4 % respondentů. Avšak 9 % doktorandů mělo obtíže sehnat školitele. V lékařských oborech byl školitel pro doktorandy méně dostupný než v přírodovědných a humanitních oborech.

Závěry

Předložená studie je jednou z mála v ČR, která se zajímá o kvalitu vědecké přípravy doktorandů. Studie popsala situaci na patnácti fakultách Univerzity Karlovy a porovnála ji se situací na téže univerzitě před dvěma roky. V mnoha sledovaných proměnných došlo k mírnému zlepšení.

Většina doktorandů tohoto vzorku se školila na některé fakultě UK (81 %), jen část v Akademii věd (12 %), zbytek v jiné instituci (7 %). Reálná délka doktorského studia na celé UK se pohybovala mezi třemi až osmi roky; mezi skupinami různých oborů nebyly významné rozdíly. Oproti předchozímu šetření se však zdá, že se dokončování studia prodlužuje. Důvody bude třeba detailněji zkoumat. Může to být zvýšením nároků na doktorandy, častějšími stážemi na jiném pracovišti anebo horší prací školitelů.

Příznivé je, že po absolvování naprostá většina doktorandů zůstává ve vystudovaném oboru nebo oboru příbuzném. Zatímco v předchozím šetření jsme zjistili, že v oboru nezůstalo 30 % absolventů, nyní z oboru odchází jen 7 %. Místo, kde se doktorandi uplatňují, se příliš nemění: převážně jde o vysokou školu a Akademii věd ČR, méně už o průmyslový podnik, státní správu, výzkumný ústav. Doktorandi jsou s vědeckou přípravou na UK celkově velmi spokojeni. Detailní analýza ukázala významné rozdíly mezi skupinami oborů. Nejpříznivěji hodnotí svou přípravu absolventi přírodovědných oborů. Absolventi lékařských oborů konstatují, že by potřebovali naučit se více analyzovat výzkumné problémy, samostatněji řešit problémy, promýšlet a formulovat výzkumné

nápady. Bylo pro ně také obtížné dosáhnout školitele a pravidelně se s ním scházet. Nejvíce připomínek se objevilo z řad absolventů humanitních oborů. Konstatovali, že mnozí z nich měli problémy na školicím pracovišti (počínaje získáním vlastního pracovního místa přes dostupnost počítače a přístrojového vybavení; pomocné práce museli vykonávat sami; nesetkávali se vždy se vstřícností kmenových pracovníků; neměli mnoho možností spolupracovat s jinými doktorandy). Upozorňovali, že byl problém zapojit se do běžícího kvalitního výzkumu, nebyli důsledněji cvičeni v dovednosti řešit výzkumné problémy. S výsledky budou seznámeni jak představitelé fakult, tak vědecká rada UK. Výzkumné sondy tohoto typu jsou užitečné nejen k zachycení aktuálních problémů, ale také k tomu, aby postihly vývojové trendy. Proto UK plánuje příští rok zopakovat takovéto šetření u další – již třetí – kohorty absolventů doktorského studia.

Studie vznikla s podporou rozvojového projektu MŠMT č. 152/2008.

Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.

Spoluautor studie je přednostou Ústavu sociálního lékařství při Lékařské fakultě UK v Hradci Králové a je členem Vědecké rady UK. Kromě sociálního lékařství se zabývá také pedagogickou psychologií a psychologií zdraví.

Mgr. Stanislav Ježek, PhD.

Spoluautor článku přednáší na Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny Fakulty sociálních studií MU v Brně. Přednáší zejména metodologii v psychologii a statistice, zabývá se rovněž klimatem školní třídy.

DOKTORSKÉ STUDIUM NA UK, JEHO STRUKTURA A HODNOCENÍ

Mojmír Horyna

V rámci struktury vytvořené boloňským procesem představuje doktorské studium nejvyšší stupeň vysokoškolského studia, který má podstatně svébytnou povahu. Již ve specializačních kurzech magisterských jsou studenti vedeni k samostatné výzkumné a badatelské práci, ta však je podstatou a jádrem zejména doktorského studia. Uchazeči o ně musí vykázat předpoklady k tvůrčí vědecké práci a absolventi mají být kvalifikováni k náročné, špičkové výzkumné práci ve zvoleném oboru.

Pro splnění tohoto nároku byla na Univerzitě Karlově zpracována již v letech 2001 a 2002 rámcová kritéria doktorského studia, která jsou v následujících letech naplňována, sledována a v poslední době i precizována.

Platná rámcová kritéria z let 2001 a 2002 určují, že:

1. V rámci Univerzity Karlovy tam, kde je to možné, budou vytvářeny oborové rady s celouniverzitním působením a celostátním složením.
2. Součástí přijímacího řízení do doktorského studia je předložení výzkumného projektu vypracovaného uchazečem, případně společně se školitelem. Součástí projektu by měl být i návrh způsobu financování studia a možnosti zahraniční sítě.
3. Součástí doktorského studia je povinné každoroční hodnocení postupu řešení studijního programu každého studenta oborovou radou. Zprávu o průběhu doktorského studia pak projedná Vědecká rada příslušné fakulty a bude předložena Vědecké radě Univerzity Karlovy.
4. Podmínkou pro obhajobu disertační práce je publikování dosažených výsledků v odborných médiích o dostatečné kvalitě (např. v mezinárodních recenzovaných časopisech, případně v časopisech s citačním indexem a vysokým impakt faktorem).
5. Žádoucí součástí studijního plánu je pobyt na zahraničním pracovišti v daném oboru.

Vytyčená kritéria byla naplňována pouze částečně, a to v odlišném rozsahu na různých fakultách, případně v jednotlivých oborech, a stejně tak oborové rady s celouniverzitním působením byly vytvořeny pouze na některých oborech. Nejvýznamnější je z tohoto hlediska vznik centra Doktorských studijních programů v biomedicině (DSPB; viz následující článek B. Ošťádal), které zapojuje do školení doktorandů na Univerzitě Karlově i výzkumné ústavy Akademie věd ČR a další specializovaní vědecká pracoviště. Po několika letech existence tohoto centra je synergický efekt zcela zřejmý.

V současnosti je připravováno podobné propojení programů doktorského studia v historických oborech jak na humanitních fakultách UK, tak ve specializovaných ústavech AV ČR.

Požadavek připraveného výzkumného programu jako předpokladu doktorského studia je v naprosté většině oborů naplňován (stoprocentně v lékařských, přírodovědných a exaktních oborech). Běžnou součástí doktorského studia je i jeho každoroční hodnocení oborovými a vědeckými radami. Naplňování požadavků publikací výsledků výzkumu v rámci doktorského studia a stejně tak

Problematika strukturace studia

Restrukturace vysokoškolského studia v duchu principů tzv. boloňského procesu zřetelně odlišuje tři stupně vysokoškolského studia. První stupeň, bakalářské studium, je jakýmsi propedeutickým stupněm k magisterskému u strukturovaných magisterských studijních oborů. Ty by měly být úplným vysokoškolským vzděláním v tradičním slova smyslu. Je nesporné, že od počátku boloňského procesu uplynulo několik let a průběh je možné vyhodnotit a třeba i hledat nové možnosti a alternativy pro diskusi. Například zda členění studia na tříletý bakalářský a dvouletý magisterský stupeň je povaze obou stupňů přiměřené, či zda nezávazně členění na dvouletý bakalářský stupeň a tříletý stupeň magisterský. V bakalářském stupni by pak student absolvoval základní kurzy ve smyslu prerekvizit, tedy znalostí vyžadovaných pro vyšší semináře a přednášky, v magisterském stupni by pak bylo studium zaměřeno do hloubky i s možností určité míry specializace. V současné podobě studia se dvouletý magisterský stupeň někdy potýká s nedostatečnou časovou dotací, zvláště tam, kde studenti mohou absolvovat zahraniční sítě. Patrně i proto je na některých oborech poměrně velké procento studentů, kteří studují šest a případně i sedm let. Naproti tomu obory, které mají pouze bakalářský stupeň, by ovšem nemohly být realizovány jako pouze dvouleté. V současnosti některé z těchto oborů tendují k akreditaci studia v trvání celých čtyř let. Původní myšlenka strukturace studia vycházela z představy vysoké prostupnosti studia a případného mezioborového přechodu studentů na rozmezí bakalářského a magisterského stupně. To by ovšem rozlišení bakalářského studia na dvouletý propedeutický stupeň strukturovaného magisterského studia a tří-, případně čtyřleté samostatné bakalářské obory mohlo i podstatně zkomplikovat. Všechny případné proměny struktury studia vyžadují naši pozornost a především diskusi a projednávání jednotlivých alternativ – věřím, že tomu mohou napomoci i články časopisu, který právě čtete.

výjezdy na stáže na zahraničních odborných pracovištích jsou prozatím v rámci jednotlivých akademických pracovišť velmi nejednotné.

Co na to doktorandi?

Přiměřenost před sedmi lety navržených kritérií je sledována mimo jiné i prostřednictvím dotazníků, určených absolventům doktorského studia. Dotazníkové akce byly realizovány zatím dvě, v letech 2003 a 2006 (o druhé z nich vizte více informací ve studii prof. Jiřího Mareše a dr. Stanislava Ježka *Doktorské studium na UK pohledem absolventů*). Dotazníky o čtyřech desítkách otázek byly použity beze změn, takže výsledky jsou dobře porovnatelné a jejich výpovědní hodnota je vskutku vysoká. V obou kolech dotazování byly získány odpovědi přibližně od 45 % absolventů doktorského studia, přičemž dotazníky se podařilo doručit přibližně 90 % absolventů. V porovnání výsledků dotazníků bylo možno mezi lety 2003 a 2006 vysledovat určité zřetelné trendy.

Prvním z nich je zřetelný sklon k prodloužení délky doktorského studia, přičemž ve třetím roce a dalších letech ukončuje nyní studium přibližně o 6–8 % méně doktorandů než při předchozím dotazování a teprve v šestém a sedmém roce studia se poměr vyrovnává. V humanitních oborech je pravidelně doba studia poněkud delší než v oborech ostatních. Nejdéle trvá na filozofické fakultě, v průměru celých šest let, a na pedagogické fakultě – pouze o jeden semestr méně než na FF. To je poněkud překvapivé, protože v humanitních oborech výzkumný program ve studiu není vázán na náročné laboratorní práce. Právě protože některé experimenty jsou značně časově náročné, objevují se oprávněné návrhy na akreditaci delší doby doktorského studia, prezenčního v rozsahu čtyři a jeden rok. Pozitivní rozdíl byl konstatován z hlediska stáží uskutečňovaných na odborných pracovištích v zahraničí. Zatímco doktorandi k roku 2003 uváděli uskutečněnou zahraniční stáž v 38 % případů, k roku 2006 vyjelo bádát do ciziny již 43 % dotazovaných. Rozdíly mezi jednotlivými fakultami jsou zcela zásadní: od téměř 100 % stážu-

jících doktorandů na některých oborech Farmaceutické fakulty, na oboru kinantropologie na FTVS a také na Evangelické teologické fakultě a Husitské teologické fakultě až po pouhých 10 % především na větší části humanitních fakult, ale i na některých oborech na Přírodovědecké fakultě a na části oborů některých lékařských fakult. Na fakultách jsou zřetelné rozdíly i mezi obory. Ze zjištěných dat je zřejmé, že zahraniční stáže nejsou zdaleka běžnou součástí doktorského studia.

Podstatný pozitivní rozdíl byl konstatován v odborném uplatnění absolventů doktorského studia. Zatímco dle dotazníku z roku 2003 pracovalo přímo ve svém oboru 63 % absolventů a v příbuzném dalších 7 %, tedy celkem 70 %, dle dotazníku z roku 2006 to již bylo 82 % pracujících přímo v oboru a 11 % v oboru příbuzném, tedy dohromady 93 %. Poměrně zřetelný nárůst mezi oběma údaji bylo možno konstatovat v zaměstnání absolventů na vysokých školách a v institucích státní správy u absolventů humanitních oborů. O necelou třetinu (15 % oproti někdejší 11 %) vzrostl počet absolventů, kteří měli rozhodný zájem o práci v cizích zemích, především v zemích Evropské unie.

Další velmi podstatná zjištění přinesly dotazníky i z hlediska kvality samotného doktorského studia, tedy od práce školitelů, kolektivů školícího pracoviště, organizace studia, možnosti doktorandů podílet se na výzkumu i přístupnosti technického vybavení a jeho dostupnosti pro doktorandy až po vesměs vysoce pozitivní hodnocení kvality a korektnosti zkoušek, obhajob a dalších atestů. Pozitivním údajem je to, že celých 86 % doktorandů bylo podporováno svými školiteli při přípravě prezentace výsledků své práce v odborných periodících.

V rejstříku kvalit a zajištění doktorského studia pak byly konstatovány neuspokojivé poměry z hlediska organizování doplňkových seminářů včetně kurzů obecných dovedností (pouze 26 % pozitivního hodnocení) a jako výrazně nedostatečné bylo hodnoceno i prostorové vybavení pracovišť – pouze 59 % interních doktorandů mělo své vlastní pracovní místo. V tomto ohledu je zdaleka nejhorší

FOTOVLADIMÍR ŠIGUT

Než se průměrný student pražské filozofické fakulty dopracuje ke svému doktorskému diplomu a získá titul Ph.D., uplyne celých šest let. Na pedagogické fakultě je průměrná doba dosažení titulu jen o semestr kratší...

situace na humanitních fakultách.

Zmíněné dotazníky byly v tomto akademickém roce doplněny novou dotazníkovou akcí směřovanou na jednotlivé fakulty, která sledovala některé další náležitosti doktorského studia a zkoumala přiměřenost a splnitelnost výše uvedených kritérií. Tato v současnosti uzavřená akce podstatně doplnila přehled o průběhu doktorského studia na Univerzitě Karlově. V následujících týdnech dojde díky nově získaným údajům k projednání možné modifikace výše uvedených kritérií pro jednotlivé typy oborů.

Prof. PhDr. Mojmir Horyna

Autor článku je prorektorem UK pro akademické kvalifikace.

POSTGRADUÁLNÍ VĚDECKÁ VÝCHOVA LÉKAŘŮ

Bohuslav Ošťádal

Udržet krok s prudkým rozvojem medicíny nelze bez stálého přílivu vzdělaných a nadšených mladých adeptů vědy. Jak toho dosáhnout? Věda nikdy nepředstavovala cestu ke zbohatnutí a vyžadovala oběti a odříkání. Na stimulující úspěch se někdy musí čekat velmi dlouho, a netrpěliví se proto vzdávají. Konkurence klinické dráhy, soukromého podnikání a nabídek farmaceutických firem je příliš silná, takže ve vědě vydrží jen ti nejodolnější.

Praxe, nebo věda? Většinu absolventů lékařských fakult to táhne spíš k operačním stolům.

O významu lékařů – vědeckých pracovníků pro současnou medicínu přitom dnes již nikdo nepochybuje. Špičkoví odborníci, trávící většinu svého času v základním, aplikovaném či klinickém výzkumu, jsou neodmyslitelnou součástí lékařského pokroku: otázky, které si kládou, vycházejí především z klinické praxe. Můžeme namítnout, že máme dostatek odborníků z jiných nelékařských, biomedicínsky zaměřených oborů, kteří se věnují lékařskému výzkumu. Jsou prakticky celé pregraduální období vychová-

vání k vědecké práci, mají výborné metodické znalosti, lékařský výzkum si bez nich již nedovedeme představit; vždyť právě spolupráce vědců lékařů a nelékařů je jeho motorem. Absence lékařů však může zvýšit nerovnováhu mezi analytickým a integrativním přístupem a oslabit až zbourat onen cenný most, vedoucí „od molekuly až k lůžku pacienta“. To by nejen snížilo vědeckou inspiraci, přicházející od nemocného, ale i významně oslabilo přenos teoretických výsledků do lékařské praxe.

Jak zvýšit počet lékařů ve vědě?

Varující je proto zjištění, že počet lékařů-vědců, jak vyplývá z analýzy *Národního ústavu zdraví (NIH)* v USA, neustále klesá. To znamená, že stále méně mladých lékařů se zajímá o vědeckou výchovu jako nedílnou součást své odborné kariéry. Jaké jsou možné příčiny tohoto nepříznivého vývoje? Je zajímavé, že se v jednotlivých zemích příliš neliší. Je to především nedostatečná motivace studentů lékařských fakult, kteří jsou vychovávaní převážně k praktické medicíně. Významnou roli hraje bezesporu výška stipendií postgraduálních studentů, která je obvykle podstatně nižší než plat v řádném zaměstnání, neumožňuje důstojný život mladé rodiny, a nemá tedy rozhodně motivační charakter. Velkým problémem u lékařů je kombinace vědecké a specializační postgraduální výchovy, která celkovou délku vzdělávání neúměrně prodlužuje. K tomu přistupuje často i neatraktivní vědecký projekt, nedostatečná spolupráce se školiteli, nepochopení kolegů na pracovišti, přílišné zatížení běžnou klinickou praxí či lukrativní nabídky farmaceutických firem. Jak tedy tomuto nepříznivému stavu čelit? Nejjednodušším se může zdát zlepšení hmotného zabezpečení postgraduálních studentů. Toho by bylo možno dosáhnout jednak zvýšením stipendií (to však, bohužel, školitel ovlivnit nemůže), jednak osobním ohodnocením z grantů školitele, příp. z grantů vypisovaných speciálně pro postgraduální studenty. Další podmínkou je atraktivní výzkumné téma, zapálený školitel a možnost práce ve zkušeném týmu. Doktorské studijní programy v biomedicině, založené v Praze na základě smlouvy o spolupráci mezi Univerzitou Karlovou a Akademií věd ČR, se snaží shora uvedené podmínky nabídnout. Vycházejí z předpokladu, že absolvent postgraduální vědecké přípravy musí získat experimentální laboratorní zkušenosti; tomu odpovídá i seznam oborů, ve kterých vědecká výchova probíhá. Postgraduální studenti jsou školeni v experimentálních disciplínách, jako je např. biologie a patologie buňky, biochemie a patobiochemie, fyziologie a patofyziologie, imunologie, neurovědy, farmakologie, experimentální chirurgie atp. Jsou buď řádnými dokto-

FOTO NA TĚTO DVĚROUSTRANĚ: VLADIMÍR ŠIGUT

Počet studentů přijatých do Doktorských studijních programů v biomedicině (dle oborových rad a fakult) k 1. 10. 2007

Fakulty UK	1. LF	2. LF	3. LF	PřF	FTVS	LF Plzeň	Celkem
Oborové rady DSPB							
OR 1 Molekulární a buněčná biologie, genetik a virologie	7	14	5	39			65
OR 2 Biologie a patologie buňky	6	3	3				12
OR 3 Vývojová biologie	2		1	14			17
OR 4 Biochemie a patobiochemie	14	2	1			1	18
OR 5 Fyziologie a patofyziologie člověka	50	27	15				92
OR 6 Fyziologie živočichů				6			6
OR 7 Imunologie		3	2	11			16
OR 8 Mikrobiologie				2			2
OR 9 Neurovědy	16	12	3				31
OR 10 Farmakologie a toxikologie	3		4				7
OR 11 Lékařská biofyzika	6	7					13
OR 12 Biomechanika					7		7
OR 13 Parazitologie	4			5			9
OR 14 Kinantropologie					24		24
OR 15 Antropologie		5		19			24
OR 16 Gerontologie	2						2
OR 17 Experimentální chirurgie	34	9	10				53
OR 18 Preventivní medicína	7	2	15				24
OR 19 Biomedicínská informatika	4						4
CELKEM	155	84	59	96	31	1	426

Zdroj: DSPB

randy, placenými především z univerzitních stipendií, nebo externisty (tzv. kombinované studium), zaměstnanými na teoretických či klinických pracovištích. Všichni jsou studenty Univerzity Karlovy, avšak školicími pracovišti jsou nejen fakultní ústavy, ale i výzkumné ústavy Akademie věd a Ministerstva zdravotnictví ČR.

Není potřeba zdůrazňovat, že medicína může z takového přístupu jen profitovat. Dobře teoreticky vzdělaný lékař by měl být posilou klinického týmu a osvědčený

přednost klinického pracoviště si to plně uvědomuje: na jeho klinice stoupne úroveň výzkumu, zvýší se počet kvalitních publikací atp. Je přitom třeba zdůraznit, že absolventi lékařských fakult často hledají kompromisní řešení: chtějí získat titul PhD., tj. absolvovat postgraduální vědeckou přípravu, a současně se zapojit i do postgraduálního studia specializačního, zakončeného atestací. I zde došlo k významnému posunu: část vědecké přípravy, tematicky odpovídající klinickému oboru, se jim do doby profesního školení

může započítat. A ještě jedno zlepšení: v blízké budoucnosti se standardní doba postgraduálního studia v biomedicínských oborech prodlouží z nedostatečných tří na čtyři roky.

Musíme jen doufat, že úspěchy současné medicíny přilákají co nejvíce vytrvalých mladých nadšenců, kteří naskočí do rozjetého vlaku vědeckého pokroku a zvýší prestiž české lékařské vědy. Měli bychom tomu nejen fandit, ale i co nejvíce pomáhat. Je proto třeba vytvořit na školicích pracovištích klima, které by intelektuálně i hmotně motivovalo absolventy lékařských fakult k vědecké práci. Je přitom nutno začít co nejdříve, aby důsledky nepříznivého vývoje nebyly ireversibilní.

Věda v medicíně je zárukou lékařského pokroku.

Prof. MUDr.
B. Ošťádal, DrSc.

Autor článku je vedoucím Centra výzkumu chorob srdce a cév při Fyziologickém ústavu Akademie věd ČR a předsedou Koordinační rady Doktorských studijních programů v biomedicině (<http://pdsb.avcr.cz/>).

CHEMIE V ZEMI VYCHÁZEJÍCÍHO SLUNCE

Václav Jurčík

Už před ukončením magisterského studijního programu na Katedře organické chemie Přírodovědecké fakulty UK jsem dlouho snil o studiu v zahraničí. Během studia jsem nebyl mezi pár vyvolenými, kterým se podařilo získat semestrální pobyt na zahraniční univerzitě, rozhodl jsem se tedy hledat své doktorské působiště za hranicemi na vlastní pěst. Po velkém úsilí jsem získal místo doktoranda na Technické Univerzitě Clausthal v Dolním Sasku, v čerstvě založené skupině začínajícího profesora. I to mi pomohlo dostat se jako postdok do Japonska.

V Tokiu není volného místa nazbyt.

Už podmínky v Německu naprosto předčily má očekávání. Každý doktorand měl k dispozici vlastní laboratoř, přístrojové vybavení bylo perfektní a celý institut fungoval jako na drátku. Po třech letech tvrdé práce jsem měl několik publikací v dobrých časopisech, prezentoval jsem své výsledky na mezinárodních konferencích, ale hlavně jsem získal titul PhD., nezbytný pro mou další vědeckou činnost.

Peníze až na prvním místě – Boj o japonské stipendium

Během studia v Německu jsem již také vybíral potenciální pracoviště na postdoc. Hodně velký důraz jsem při porovnávání kritérií kladl na počet publikací a na možnost získání finančních prostředků pro pobyt. Při rešeršování možností financování mě zaujala stipendia od JSPS (Japan Society for the Promotion of Science), která patří v Japonsku k nejvyšším a nejprestižnějším. O toto stipendium se člověk nemůže ucházet sám, ale musí být buď nominován patřičnou vědeckou institucí (v případě ČR je to AV ČR), nebo o stipendium pro něj musí zažádat budoucí profesor. V případě získání stipendia jsou možnosti postdoc pozice velice dobré a prakticky jakékoliv pracoviště je člověku otevřeno. Je tedy dobré žádat o stipendium na vyhlášené pracoviště. Kontaktoval jsem tudíž známého profesora na The University of

Šinkansen

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV VÁCLAVA JURČÍKA

Tokyo, nejlepší univerzité v Japonsku. Vytvořil jsem projekt, který byl po posouzení komisí AV ČR předložen japonské straně. Téměř vzápětí jsem získal stipendium pro vědecký pobyt v Japonsku.

Kulturní šok

V zemi je řada renomovaných pracovišť, na nichž se vědecké výsledky publikují v předních žurnálech. Téměř každý cizinec však pocítí po příjezdu do Japonska šok. Je jedno, co kdo v životě viděl, prožil či zakusil. Pokud jste v Zemi vycházejícího slunce, nedovedete si to představit. Je to jako vstoupit do kuchyně ve vyhlášené restauraci a vidět přepálený olej, v němž kuchař připravil váš steak, či slyšet křupnutí švába, na kterého jste při vstupu omylem šlápli. Nic to ale nezmění na tom, že jídlo chutnalo skvěle...

Pracovní týden má v Japonsku šest dní a v případě mého pracoviště se pracovalo od devíti hodin od rána do deseti, někdy jedenácti do večera. V neděli většina studentů spala. Ve volném čase se nedělá nic, protože skoro žádný není. Společenské akce v rámci pracovní skupiny jsou obvykle organizované a trvají většinou pouze dvě hodiny. Pak se jde domů či zpět do práce.

Pracovní prostory jsou velmi stísněné a je jich nedostatek. Různé pracovní skupiny na stejné univerzitě spolu spíše soupeří, než aby spolupracovaly. Další komplikací je počáteční negramotnost cizinců vůči většině popisků v chemické laboratoři. Propukne-li v laboratoři požár a člověk neví, který hasicí přístroj má použít, či pokud se váš kolega otrávil chemikálií, u které si neumíte přečíst, o jakou látku se jedná, může být neznalost jazyka fatální.

Věda i jakákoliv jiná práce se bere nesmírně vážně a Japonci k ní mají respekt. Není také zvykem vyjadřovat vlastní názor. Pokud ano, tak pouze velmi opatrně.

Po čase člověk zjistí, že je uprostřed obrovského soukolí, kde má každý své místo. Jedinec není důležitý. Důležitá je skupina. V zavedeném systému není možné cokoliv měnit, protože všechno závisí na něčem jiném.

Efektivita práce je obecně poměrně nízká a lidé se snaží vše kompenzovat množstvím, nikoliv kvalitou výsledků. Většinu výsledků ve své publikaci jsem měl hotovu zhruba za čtyři měsíce po svém příjezdu, článek však byl publikován téměř rok poté, po rozsáhlé „optimalizaci“, jejímž výsledkem bylo pouze mírné zlepšení. Na druhou stranu se vám nestane, že sháníte kolegu v pátek odpoledne a on už je dávno na chalupě (jev více než běžný v české kotlině) nebo že na vás někdo nemá čas k diskusi výsledků. Celkový pracovní potenciál je i přes nižší efektivitu vyšší než v Čechách.

Několik rad na závěr

Až postupem času člověk vidí klady a zápory různých kultur. Co je však důležité, pokud chcete v Japonsku přežít? Musíte potlačit

Najít místo na experiment nebývá snadné, přístrojové vybavení v laboratořích však bývá na velmi vysoké úrovni.

sami sebe a přizpůsobit se. Jen tak vás společnost přijme a postará se o vás. Až postupem času se můžete začít více projevovat, vydobýt si respekt kolegů svými výsledky a tvrdou prací. V očích Japonce není důležité, co děláte, ale jak moc se tomu věnujete. Evropan je naproti tomu zaměřen více na výsledek. Je dobré ukázat klady racionálního přístupu k vědě oproti metodám pokus/omyl, které však někdy také poskytují zajímavé výsledky.

Závěrem bych chtěl doporučit doktorandský, popř. postdoktorandský pobyt v Japonsku každému, kdo se chce poměřit s velmi odlišnou kulturou, stylem práce i sám se sebou. Japonsko není země pro každého, ale po čase se vám dostane pod kůži a vzpomínky na něj ve vás zůstanou navždy.

Mgr. Václav Jurčík, Dr. rer. nat.

Autor článku absolvoval magisterské studium na Katedře organické chemie PříF UK v roce 2003. Poté pracoval jako odborný asistent na Institutu organické chemie Technické univerzity Clausthal, kde získal titul Dr. rer. nat. (německý ekvivalent PhD.) za svou disertační práci v oboru organokatalýzy. V letech 2006–2008 působil jako JSPS postdoctoral fellow na Graduate School of Pharmaceutical Science a School of Science, The University of Tokyo, kde se věnoval výzkumu chirálních lewisovských kyselin na bázi niobu. Od května 2008 působí jako vědecký pracovník na Institute of Chemical Research of Catalonia ve Španělsku.

Zdroje informací

Institut für Organische Chemie der TU Clausthal – www.ioc.tu-clausthal.de; Japan Society for the Promotion of Science – <http://www.jsps.go.jp/english/e-fellow/postdoctoral.html#long>; Laboratory of Synthetic Organic Chemistry, School of Science, The University of Tokyo – http://www.chem.s.u-tokyo.ac.jp/users/synorg/index_E.html; V. Jurčík, K. Arai, M. M. Salter, S. Kobayashi, Y. Yamashita, *Adv. Synth. Catal.* 2008, 350, 5, 647; Institute of Chemical Research of Catalonia www.icq.es

PROJEKT POD

PALMAMI

O Fulbrightově komisi jsem měl povědomí od té doby, co moje matka mohla díky jednomu z jejich stipendií učit češtinu na University of Washington v Seattlu. Fulbrightova komise „vznikla a funguje na základě mezivládní dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy za účelem podpory vzdělávacích, vědeckých a kulturních výměn“; v rámci toho nabízí množství programů umožňujících studium v USA. Já jsem si z nich vybral pozici výzkumníka, který má rok na to, aby na americké univerzitě dle vlastního výběru samostatně pracoval na svém projektu. Uzávěrky pro tento program jsou začát-

kem září, ale zájemce by se měl začít starat už teď v květnu: je třeba načrtnout obrysy chystané práce, získat pozvání univerzity, sehnat doporučující dopisy atd. Všechno papírování se nakonec bohatě vyplatí: pokud uchazeč uspěje ve výběrovém řízení, čeká ho rok zaopatřené existence, kdy se může věnovat jen a pouze své práci.

Popkultura zrcadlem společnosti

Můj projekt zkoumá způsob, jakým se nálady v dnešní americké společnosti promítají do současného amerického mainstreamového filmu – s přihlédnutím k tomu, jak tomu bylo v 70. letech, pro-

OSN v malém: nejlepší kamarádky (zleva) Kypřanka Christina, Holanďanka Mirthe, Turkyňe Ceren a Rekyňe Vlasia.

tože obě epochy mají mnoho styčných bodů jak historicky, tak co se týče kinematografie. Takový výzkum je z povahy

UCSB je údajně jedinou americkou univerzitou s vlastní pláží.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV VOJTĚCHA RINDY

Vojtěch Rynda

Že semestr nebo dva v zahraničí jsou to nejlepší, čím si člověk může obohatit studium a rozšířit zásobu životních zkušeností, vím dávno: před lety jsem díky programu Erasmus strávil několik měsíců na Univerzitě Paris 8. A když se mi v hlavě usídlil výzkumný projekt spojující současný americký film a nálady v dnešní americké společnosti, věděl jsem, kam se obrátit.

věci interdisciplinární: spojuje v sobě především filmovou teorii, sociologii a americká studia. University of California, Santa Barbara (UCSB), jsem si vybral mimo jiné právě proto, že interdisciplinární přístup podporuje. Dalšími faktory byly blízkost k epicentru amerického filmového průmyslu a příjemné klima. Když už totiž někde máte strávit delší dobu, není od věci vybrat si místo, které bude vyhovovat vašemu založení.

Ráj na zemi

UCSB, kam jsem přiletěl v září 2007, působí na první pohled jako ráj. Leží patnáct minut cesty od samotné Santa Barbary, kýčovitě hezkého městečka se středomořskou atmosférou, a jako údajně jediná univerzita v USA má vlastní pláž. Malebný campus střední velikosti (cca 20 000 lidí) se rozkládá mezi oceánem a horami a neoficiální celoroční uniformu jeho obyvatel tvoří kratasy, „žabky“, surfařské košile a vypasovaná tílka. Nedílnou součástí koloritu jsou též večírky v přílehlé studentské komunitě Isla Vista, jejíž noční život je proslulý po celých USA. Za fasádou plážové idylly se však pracuje stejně tvrdě jako na každé jiné americké univerzitě, a kdykoliv neúprosný trimestrový režim dospěje ke zkouškovému období, místní knihovna praská ve švech. „Rajské“ rozhodně nejsou ani místní ceny: v Kalifornii je už tak drahá a v Santa Barbaře ještě víc. Stejně přínosnou součástí zahraničního

pobytu jako studium samo je možnost zakusit na vlastní kůži cizí kulturu a dotknout se prostřednictvím dalších výměnných studentů kultur z celého světa. Považuji za obrovské štěstí, že jsem si na UCSB vytvořil okruh přátel z tak odlišných zemí, jako je Japonsko, Island nebo Brazílie. Kdykoliv o tom mluvím, nemůžu se ubránit patosu: připadám si tu jako v OSN a pevně věřím, že když tak harmonické soužití funguje na úrovni jednotlivců (můj oblíbený příklad je neroz-

Večeře v místní rodině během Fulbright semináře ve Filadelfii

lučná trojice studentek z Řecka, Turecka a Kypru), mohlo by jednou fungovat i ve větším měřítku. Zní to beznadějně idealisticky, ale skutečně si myslím, že studium v zahraničí vede k lepšímu světu.

Fulbrightistou nadosmrtní

Studium na UCSB je pro mě zásadní nejen po akademické stránce, nýbrž i profesně. Coby filmový novinář tu mám možnost být prostřednictvím tiskových

Přes den Isla Vista vypadá jako ospalé studentské městečko, ale po setmění se promění v epicentrum nejlepších večírků v Americe.

konferencí v těsnějším kontaktu s filmovým průmyslem než v Praze. Po návratu do Čech budu v obou liniích pokračovat: v příštím školním roce přednáším na katedře filmových studií FFUK, kde jsem doktorandem, o americkém filmu 70. let a o odbytých článcích také nemám nouzi. A v neposlední řadě – „Fulbrightistou“ se člověk stává na celý život. Tohle prestižní stipendium na jednu stranu otevírá dveře, ale zároveň člověka zavazuje k tomu, vydávat ze sebe jen to nejlepší nejen během samotného pobytu, ale především po něm.

Mgr. Vojtěch Rynda

Autor článku absolvoval bakalářský stupeň Fakulty humanitních studií UK a získal titul magistra na Filozofické fakultě UK, obor filmová studia, kde je nyní doktorandem. Zároveň pracuje jako filmový a hudební novinář na volné noze.

Informační zdroje

<http://www.fulbright.cz/> – Oficiální web Fulbrightovy komise v ČR; <http://voitech.org/> – autorův ne-blog

LETNÍ ŠKOLA V CERN? PROČ NE...

Pavel Řezníček

Jsem pátým rokem doktorandským studentem Matematicko-fyzikální fakulty (MFF), na níž jsem začal studovat v roce 1998. Již při podávání přihlášky na vysokou školu jsem uvažoval o pozdějším zaměření na fyziku elementárních částic, i když musím připustit, že během kurzů obecné fyziky v prvních čtyřech semestrech jsem si uvědomil, že zabývat se i jakoukoli jinou specializací by bylo neméně zajímavé. Nicméně fyzika mikrosvěta mě stále lákala nejvíce. Právě té jsem se mohl věnovat ve zřejmě nejvýznamnějším světovém pracovišti v tomto oboru – švýcarských laboratořích CERN.

Navštěvoval jsem některé výběrové přednášky poskytované Ústavem částicové a jaderné fyziky, jež nutně nepotřebovaly pokročilé kurzy fyziky elementárních částic. Na jedné z těchto výběrových přednášek nám byla nabídnuta možnost spolupodílet se na testování prototypů polohově citlivých detektorů, jež jsou součástí detektorového systému ATLAS pro projekt LHC budovaný v evropském centru jaderného výzkumu CERN. Této příležitosti jsem využil a vývoj speciálních testů zmíněných detektorů se tak stal tématem mé diplomové práce. V doktorandském programu jsem pak navázal studiem možnosti detekce jistých vzácných typů rozpadů částic pomocí aparatury ATLAS.

Úskalí velkých týmových projektů

Spolupráce na takovýchto projektech velkého rozsahu má jistá specifika. Aby se nakonec „dílo zdařilo“, je nutné jednotlivé kroky přesně plánovat, a tudíž definovat určité mantinely, kdy a jak intenzivně se danému tématu v diplomové/disertační práci věnovat (i když to samozřejmě velmi záleží na tom, jak důležitá je ona práce pro celý projekt). Dále se zde vyskytuje větší

množství rutinních úkolů, které musejí být řešeny a mohou být časově poměrně náročné, ale jejichž výstup nemá pro studentovu práci přímý význam. V případě mé diplomové práce se jednalo například o rutinní testování kvality několika desítek detektorových modulů, než mohly být později instalovány do aparatury ATLAS. A v současnosti se především jedná o opakované ověřování správné funkce softwaru jak pro simulace experimentu, tak pro reálné nabírání dat.

Díličí výsledky svého snažení student obvykle prezentuje na pravidelných interních (neformálních) poradách pracovních podskupin experimentu (podskupiny typicky čítající několik desítek lidí), případně může sepsat interní zprávu/článek. Veřejné publikace se však řídí přísnými pravidly, kdy v rámci experimentu existují určitá schvalovací řízení jak pro rozhodování o článcích v odborných časopisech, tak pro prezentace na konferencích. Bývá také zvykem, že pod každou publikací z daného experimentu je podepsána celá kolaborace nezávisle na tom, kdo do článku skutečně

Zdroje informací:

www.cern.cz – European Organization for Nuclear Research; www.mff.cuni.cz – Matematicko-fyzikální fakulta UK; www.fzu.cz/ – Fyzikální ústav AV ČR; <http://www-hep2.fzu.cz/~rames/outreach/castice.html> – Fyzika částic v České republice; <http://darbujan.fzu.cz/~rames/jaso/preklad.htm> – Co je to CERN?

přispěl, což může vést k nazírání na takovéto články jako na ne zcela plnohodnotné. Prezence na větších konferencích bývají ve většině případů „na pozvání“ a nezřídka se stává, že je požadováno, aby byly prezentovány výsledky z více experimentů najednou, což ještě o něco více komplikuje schvalovací proces.

Všude dobře – tak co doma

Během studií se mi podařilo zúčastnit se několika tzv. letních škol. První ještě během magisterského programu, kdy jsem byl přijat na letní školu pořádanou CERN, největší laboratoří částicové fyziky na světě, proslavenou nejen v knize populárního Dana Browna. Trvá obvykle dva až tři měsíce (podle možností studenta); student pracuje na nějakém menším výzkumném úkolu přímo v CERN a je jím i placen. Součástí je také jeden měsíc trvající cyklus odborných přednášek z fyziky elementárních částic. Protože se však této letní školy mohou účastnit studenti od třetího ročníku univerzitního studia výše a také studenti nejen fyziky, ale i informatiky, odpovídá úroveň přednášek mírně zpopularizovanému učivu čtvrtého ročníku univerzitních studií. Ostatní „letní školy“, jako např. Evropská škola fyziky vysokých energií, byly typicky dva týdny dlouhé, naplněné odbornými přednáškami, cvičeními (i laboratorními) a semináři, obsahem přesahujícím standardní magisterské studium. Důležitý je také sociální aspekt těchto akcí, kdy se člověk seznámí s lidmi, z nichž s mnohými bude v budoucnu spolupracovat (pokud zůstane ve vědě). A neposledně je to také výborná příležitost zlepšit své komunikační schopnosti v angličtině.

V současnosti se snažím sepsat disertační práci, a pokud doktorské studium úspěšně zakončím, rád bych se ucházel o tematicky podobnou postdoc pozici buď přímo ve švýcarském CERN, nebo na nějaké zahraniční univerzitě. Vzdálenější budoucnost si zatím nijak neplánuji, nicméně myšlenka, že bych se poté vrátil zpět do ČR, nezní nijak špatně. Nakonec, podpora částicové fyziky je u nás velmi dobrá. Ve velkých projektech je zapojena nejen MFF UK, ale také FJFI ČVUT a FzÚ Akademie věd ČR, jež velmi úzce spolupracují na společných pracovních seminářích nebo na projektech Centra částicové fyziky.

Mgr. Pavel Řezníček

Autor článku je doktorandem na Ústavu částicové a jaderné fyziky Matematicko-fyzikální fakulty UK. Během magisterského studia se věnoval vývoji speciálních testů křemíkových polohově citlivých detektorů pro aparaturu ATLAS v laboratořích CERN a v současnosti se zabývá možností měření odchylek od předpovědi Standardního modelu elementárních částic ve vzácných rozpadech částic zvaných B-hadrony pomocí detektoru ATLAS.

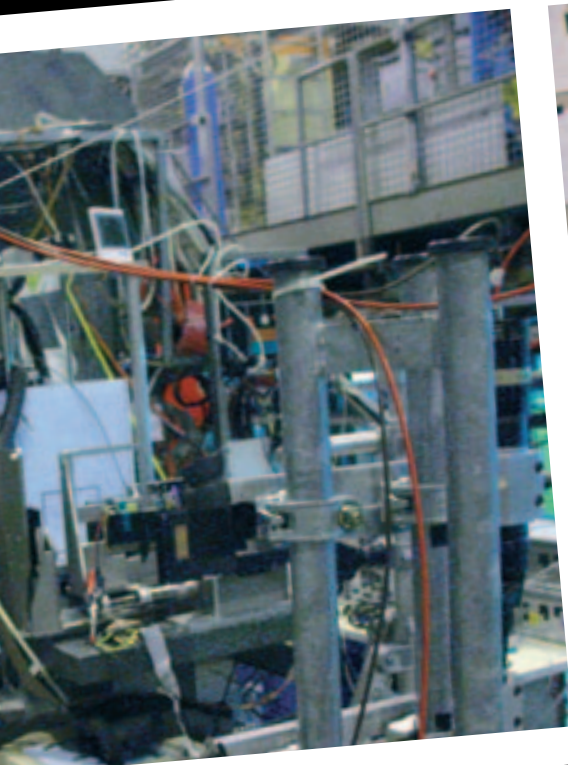

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV PAVLA ŘEZNÍČKA

MOJE SKOTSKÁ ODYSEA

David Hazafy

Před čtyřmi lety, skoro na den přesně, jsem dokončil magisterské studium chemie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V té době jsem již měl dohodnuté doktorandské studium v jednom z ústavů Akademie věd ČR s nástupem od října, a protože byl květen, měl jsem před sebou pár měsíců něčeho, co by se dalo nazvat posledními prázdninami. V té době jsem rozhodně netušil, že moje profesní dráha povede přes mnohé překážky na Britské ostrovy, konkrétně do chemických laboratoří University of Strathclyde.

Skotsko bez ovcí je jako Česko bez chmele.

Určitě jsem měl tehdy víc možností, jak s posledními velkými prázdninami naložit, ale tenkrát mi už delší dobu uzrával v hlavě plán, jak spojit příjemné s užitečným – a sice zkusit nějakou brigádu za hranicemi. Vzhledem k mému jazykovému vybavení byla Velká Británie volbou číslo jedna. Asi za čtrnáct dní jsem seděl v letadle do anglického Darlingtonu – byl to nejlevnější spoj do Británie, proto právě tam. V kapse jsem měl rovných 75 liber (v té době byla libra ještě tvrdá měna) a mým jediným dalším kapitálem bylo odhodlání se neztratit. Plán jsem neměl. Vždy jsem ale dával přednost severu před jihem, a když jsem se pak před letištěm rozhodoval kudy kam, vyhrálo Skotsko. Ve skotském hlavním městě (a nemyslím tím Edinburgh) žil také jediný člověk, kterého jsem na celém ostrově znal – sympatický mladý vědec z University of Glasgow, který ještě jako „erasmák“ hostoval před

nějakým časem v naší laborce v Praze. Možná jsem tenkrát doufal, že najdu příležitost uplatnit své chemické vzdělání, ale jistotou byly jahodové plantáže, můj potenciální zdroj výdělku.

Tak jsem se dostal do Glasgow a shodou náhod a okolností, jak už to v životě chodí, jsem potkal profesora Andrewa Millse, vedoucího katedry fyzikální chemie na University of Strathclyde, který mi nabídl práci. A díkybohu to nebylo v zemědělství.

Letním studentem v Glasgow

Na základě čerstvého diplomu a doporučení školitele z Čech jsem získal místo, které je určeno pro studenty vyšších ročníků základního studia a nazývá se summer project student. Poznal jsem skvělou partu lidí a pod vedením charismatického šéfa, jehož krédem je, že věda nás musí v první řadě bavit, avšak zároveň musí

vést k praktickému využití, jsem čtyři měsíce pracoval na zajímavých a slibných projektech, což má být přesně náplní práce „letního studenta“. Vysvědčením mé práce byla profesorova nabídka, že mohu kdykoli přijet znovu a dál pracovat v jeho skupině.

Česká Akademie věd je jistě pojem a upřímně jsem se těšil na pokračování výzkumu započatého již v diplomové práci, i když pod jiným vedením a na jiném místě, nicméně nadšení mě po třech měsících z mnoha důvodů úplně opustilo. Po Vánocích už jsem měl jasno v tom, že vědu dělat chci, ale někde jinde. Nebudu vyjmenovávat důvody, které mě k tomuto radikálnímu kroku přiměly, ale jednoznačně mohu říci, že moje čerstvě nabytá zkušenost s vědeckým výzkumem v Británii k tomu přispěla měrou větší než malou. Nevěděl jsem, jak moc byla nabídka Andrewa Millse k další spolupráci

pouze gestem, přesto jsem zkusil své šance a v září, přesně po roce, jsem byl zpátky ve Skotsku, tentokrát jako řádný doktorand. Nedělám zde sice organickou syntézu, na niž jsem se zaměřoval při studiích v Česku, ale „pouze“ fyzikální chemii, na obhajobu svých kolegů však musím říci, že naše skupina patří v oboru fotokatalýzy k evropské špičce. Nikdy jsem nelitoval, že jsem do té neznámé hloubky skočil a zkusil své štěstí. Opět se mi potvrdilo staré známé pravidlo, že všechno je to „o lidech“.

Skotsko vs. ČR – v poločase 1:0

A lidé tu jsou báječní. Kdybych se měl držet popisu pouze akademické půdy, podpora vědy a výzkumu, v Česku zatím na mnoha místech jen prázdná fráze, tu jednoznačně funguje a projekty jsou kryté potřebným množstvím peněz. A to všechny projekty, i ty nejisté. Dobrý nápad totiž někdy na začátku nevypadá tak slibně, ale vědci na mé současné mateřské univerzitě se přesto většinou shodnou, že by měl dostat šanci. Výzkumné pracoviště je třeba hodnotit komplexněji a kompetentněji než jen na základě impakt faktoru. To by pak všichni zkoumali jen to, co je zrovna „in“, a to podle mého názoru určitě není správná cesta. Někdo by snad mohl namítnout, že věda pro vědu je špatná, ale mě napadá, jak je to s tím slavným ohledáváním slepých uliček (vypouštěním tabákového dýmu do vody zlato nevzniká). Ona totiž

ne každá slepá ulička je ve skutečnosti slepá, jak by se mnou, doufám, Jára Cimrman souhlasil. Pokud chce Česká republika patřit mezi prvních deset zemí Evropské unie, musí se podstatně změnit systém financování vysokého školství a vědy vůbec, i když mně osobně se zdá, že už včera bylo pozdě. Nedávno

jsem se bavil se slovenským doktorandem v oboru informačních technologií na Strathclyde University, který mi řekl celkem nepřekvapivou věc, totiž že v jeho oboru neexistuje na Slovensku mladá a dokonce ani střední generace vědeckých pracovníků. Mám velmi podobnou zkušenost z Česka a vím, že získat v přírodních vědách pro čistý výzkum někoho, kdo má co přinést na českou akademickou půdu a zároveň mu není přes padesát let, je velmi, velmi složité. Po tříleté zkušenosti z britské univerzity (a povinností doktoranda je zde i pedagogická činnost) můžu říci, že studenti v Británii nejsou ani hloupější, ani chytřejší než ti v Česku, ale bez kvalitních pedagogů by se to mohlo brzy změnit a to by byla pro národ učitele národů Komenského nenapravitelná škoda.

Abych nekončil tak chmurně, rád bych podotkl, že po celou dobu, co na glas-

I přes atraktivní barvičky se užití těchto dvou chemických vzorků jako parfému rozhodně nedoporučuje...

gowské Strathclyde University jsem, se snažím mít na zřeteli, co mi řekl můj školitel v Praze před mým odjezdem: že musím reprezentovat svou alma mater a vůbec šířit povědomí o české a moravské kotlině po širém světě. Myslím, že se mi to daří; sice si ze mě skotští kolegové střilejí, že snad i jejich národní hudební nástroj dudy pochází z Česka, na druhé straně by si nikdo z nich v hospodě nedal americký Budweiser v domnění, že se jedná o české pivo.

Mgr. David Hazafy

Autor článku vystudoval Přírodovědeckou fakultu UK (obor chemie, specializace organická chemie). Nyní je v posledním ročníku postgraduálního studia na Strathclyde University (Glasgow, UK), kde se věnuje fotokatalýze a optickým senzorům. Publikoval mj. v Journal of Fluorine Chemistry, účastnil se konferencí Pokroky v organické, bioorganické a farmaceutické chemii (Nymburk, 2003 a 2004), Europrode VIII (Tubingen, 2006) a Second International Conference on Semiconductor Photochemistry (Aberdeen, 2007).

FOTO NA TĚTO DVOLÍSTRANĚ ARCHIV DAVIDA HAZAFYHO

Kolegové v týmu jsou prima. Letos jsem dva z nich vytáhl lyžovat na slovenský Chopok.

UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU

Marcela Pavelková

Univerzita Karlova zastřešuje v rámci celoživotního vzdělávání celou řadu aktivit; jednou z nich je Univerzita třetího věku, v posledních letech stále častěji skloňované spojení. Co přesně je Univerzita třetího věku? Pro koho je určena? Je to vůbec univerzita? A jak funguje?

Historie projektu

Třetí věk je obecně chápán jako období života, ve kterém již člověk ukončil profesní kariéru, děti má vychované a pobírá starobní důchod. Univerzitu třetího věku můžeme tedy definovat jako vzdělávání osob v důchodovém neboli „třetím“ věku. V České republice se v současné době hranice odchodu do důchodu pohybuje zhruba mezi 57 a 63 roky.

Rozvoj Univerzity třetího věku souvisí se změnou ekonomických, sociálních a zdravotních podmínek v západní společnosti v druhé polovině 20. století, v jejichž důsledku došlo k prodloužení délky života (zlepšení lékařské péče i penzijního systému, stanovení věku pro odchod do důchodu atd). Počet lidí v důchodovém věku se neustále zvyšuje a Univerzita třetího věku je jednou

z mnoha aktivit, které se v průběhu let vyvinuly pro potřeby a zájmy seniorů. První kurzy Univerzity třetího věku (U3V) se konaly v roce 1973 ve Francii na Toulouse University of Social Sciences. V průběhu 70. let se myšlenka kurzů pro seniory rozšířila i na ostatní univerzity ve Francii a posléze po celém světě. Ve Francii jsou kurzy pro seniory organizačně svázané s univerzitami (tzv. francouzský model), naproti tomu ve Velké Británii jsou kurzy a další aktivity pro seniory pořádány různými občanskými sdruženími a spojení s univerzitami je buď minimální, nebo žádné (tzv. britský model). V České republice je uplatňován spíše model francouzský – vzdělávací programy pro seniory tedy pořádá univerzita či jiná vysoká škola. Existuje sice ještě celá řada organizací, které zajišťují nejrůznější poradenské služby pro seniory a organi-

Akadem. rok	Počet kurzů	Počet promujících ¹
2004/05	41	705
2005/06	71	1025
2006/07	78	900

¹Celkový počet absolventů kurzů U3V se zvyšuje, počty absolventů za jednotlivé roky jsou ovlivněny délkou kurzů (dvouleté i tříleté kurzy, u kterých probíhá promoce až po skončení celého vzdělávacího cyklu).

zují zájmové akce včetně přednášek a kurzů, ty však všeobecně nejsou spojovány s Univerzitou třetího věku.

Počátky U3V v českých a moravských krajích sahají do roku 1986 do Olomouce, kde Okresní výbor Československého červeného kříže ve spolupráci s olomouckou Fakultní nemocnicí, Univerzitou Palackého a Českou gerontologickou společností uspořádal první vzdělávací cyklus pro seniory. Na Univerzitě Karlově proběhly první kurzy na Fakultě všeobecného lékařství (dnešní I. lékařská fakulta) o rok později, v roce 1987.

V květnu 2007 oslavila U3V na Univerzitě Karlově 20. výročí založení, při jehož příležitosti proběhlo ve Velké aule Karolina slavnostní shromáždění, kterého se účastnili i prof. MUDr. Radomír Čihák, DrSc., a prof. MUDr. Vladimír Pacovský, CSc., kteří stáli u zrodu U3V na UK.

Stejně jako v Olomouci byly i první kurzy na UK orientovány na zdravotnickou problematiku. V průběhu let se U3V rozšířila také na další fakulty univerzity; v současné době se kurzy U3V realizují na čtrnácti ze sedmnácti fakult UK.

Univerzita třetího věku se stala velmi rychle populární a žádanou i na ostatních českých univerzitách a vysokých školách. V roce 1993 vznikla Asociace univerzit

Loni v květnu Univerzita Karlova oslavila dvacetileté výročí existence svého projektu Univerzity třetího věku. Jeden ze zakladatelů U3V na I. lékařské fakultě, prof. MUDr. Vladimír Pacovský, DrSc., tehdy zavzpomínal na dobu jejího zrodu.

„Je to několik momentů, které se mi v souvislosti s počátkem tohoto projektu vybaví. Předně bylo úžasné, jak rychle fakulta jako celek přijala za svou myšlenku Univerzity třetího věku a ztotožnila se s ní a s jakým nadšením začali její učitelé připravovat program. Vybavuje se mi ohromné nadšení těch, kteří se do univerzity hlásili jako první posluchači, ačkoliv nevěděli dobře, o co jde a co je tady čeká. V Karolinu se tehdy sešlo obrovské množství lidí a zapůsobila na ně ohromně ta ceremonie a atmosféra. Vzpomínám, s jakým nadšením začali chodit na všechny přednášky a lekce a jaké navázali mezi sebou přátelské vztahy. Oni prostě od samého začátku našli v Univerzitě třetího věku to, co postrádali, včetně osobních vztahů; každý zde našel to, co mu chybělo. A to právě byl a je ohromný přínos Univerzity třetího věku od začátku.“

Velmi mile mě překvapilo, jaký ohlas Univerzita třetího věku našla i na jiných vysokých školách, které se velmi rychle připojovaly k programům Univerzit třetího věku, každá podle svého zaměření. Velký kvalitativní zlom nastal, když se připojily i vysoké školy technické a vysoké školy společenských věd, protože ty se orientovaly především na nové technologie, které umožňují seniorům udržovat krok s moderní a neustále se měnící společností.“

(zdroj: <http://liform.cuni.cz>)

třetího věku (AU3V), občanské sdružení institucí, které nabízejí a provozují vzdělávací aktivity na úrovni vysokoškolského vzdělávání, určené občanům České republiky v důchodovém věku. Jejím členem je i Univerzita Karlova. Asociace podporuje aktivity v oblasti vzdělávání seniorů v ČR a spolupracuje s mezinárodními organizacemi zabývajícími se touto problematikou – *International Association of the Universities of the Third Age* a *European Federation of Older Students*.

Univerzita třetího věku na UK

Koncepce studia seniorů na UK je tvořena jednotlivými kurzy organizovanými fakultami. Kurzy jsou realizovány formou přednášek, seminářů či tematicky zaměřených exkurzí. Po stránce obsahové zahrnují kurzy U3V široké spektrum oborů – lékařské a přírodní vědy, společenské a humanitní vědy, tělovýchovu nebo počítačové dovednosti (viz v závěru textu tabulku s přehledem kurzů).

Jednotlivé fakulty vypisují kurzy na daný akademický rok. Posluchač si každý rok může zvolit, kolik kurzů chce absolvovat; záleží pouze na tom, zda se časově nepřekrývají. Délka kurzů se pohybuje v rozmezí jednoho až šesti semestrů. Například na Právnické fakultě UK, Fakultě tělesné výchovy a sportu UK či na I. lékařské fakultě UK jsou kurzy koncipovány jako víceleté. Výuka probíhá nejčastěji jednou týdně či jako bloková výuka o víkendech. Probíraná látka je prezentována tak, aby oslovila lidi s různým zaměřením a vzděláním, takže zájemci se mohou bez obav přihlásit i na ty kurzy, jejichž přednášený obor není jejich silnou stránkou.

Na I. lékařské fakultě byl v roce 1991 založen *Klub absolventů U3V*, jehož členem se mohou stát ti, kteří absolvovali základní dvouletý kurz U3V na fakultě. Klub každý rok pořádá soubor přednášek se zdravotnickou tematikou, které organizují sami členové.

Podmínky studia

Stejně jako studium v řádném studijním programu, které probíhá v českém jazyce, je bezplatné a platí se pouze poplatek za přijímací řízení, je i U3V formou studia,

Fakulta	Název kurzu
Katolická teologická fakulta	Základy katolického náboženství I
	Teologická témata ve filmovém umění
	Konference pro seniory – Život z víry II. Konference pro seniory – Církevní dějiny II. U3V v regionech
Husitská teologická fakulta	Dialog generací – výběr předmětů dle zájmu studenta
Právnická fakulta	Právo
1. lékařská fakulta	Biologie člověka I., II. a biologické principy péče o zdraví I., II.
2. lékařská fakulta	Význam prevence v medicíně
3. lékařská fakulta	Zdravý životní styl člověka
Lékařská fakulta UK v Plzni	Filozofické základy lékařské etiky
	Člověk ve zdraví a nemoci
Filozofická fakulta	Česká koruna známá a neznámá
	Dějiny a kultura starého Egypta. Staroegyptské písemnictví
	Čeština včera, dnes a zítra
	Žena a česká společnost ve středověku
	Evropské filmové směry a proudy
	Hospodářské, sociální a kulturní proměny společnosti v českých zemích v 19. a 20. století
	České národní hnutí a jeho místo v Evropě 19. století
	Vybrané kapitoly z dějin hudby
	Inovační tendence ve výchově a jejich význam pro zefektivnění mezigeneračních vztahů
	Antická kultura
	Umění antického středomoří
	Kapitoly z dějin evropského umění
	Psychologie pro život aneb jak nám psychologie pomáhá
	Divadlo ve světě (méně známé kapitoly z dějin světového divadla)
	Základy evropské zdvořilosti
	Střední Evropa od paleolitu po dobu bronzovou
	Politické myšlení v českých zemích 19. a 20. století
	Klostermann „jasný“ a „problematický“
	Jak si udržet duševní svěžest
	Přírodovědecká fakulta
Anatomie a fyziologie rostlin	
Geografie a demografie	
Chemie – zajímavá a užitečná věda	
Svět hornin	
Mineralogie	
Mineralogie vybraných rudních ložisek a výskytů v ČR	
Mořská fauna Středomoří	
Mykologie	
Ontogeneze a fylogeneze člověka	
Paleontologie	
Vodní ekosystémy	
Lázně, minerální a léčivé vody	
Voda – globální problém lidstva	
Matematicko-fyzikální fakulta	Jak vzniká počasí
	Kouzelná zahrada geometrie
	Matematika pro každý den
	Vesmír na internetu II.
Pedagogická fakulta	Fyzika pro nefyziky
	Česká filozofie v evropském kontextu

Fakulta	Název kurzu
Fakulta tělesné výchovy a sportu	Teorie a praxe v tělovýchově seniorů
Fakulta humanitních studií	Kořeny evropské tradice I., II.
	Kořeny evropské tradice III., IV.
	Moc, peníze, právo
	Člověk a náboženství
	Prolegomena ke studiu antropologie
	Prolegomena ke studiu historie
	Prolegomena ke studiu sociologie
Ústřední knihovna, Evropské dokumentační a informační středisko	Prolegomena ke studiu ekonomie
	Prolegomena ke studiu psychologie
	Senioři a informační společnost

kerou nelze nazývat placené vzdělání, byť posluchači většinou uhradí tzv. zápisné nebo vstupní poplatek. Ten se pohybuje v rozmezí od 100,- Kč do 500,- Kč za kurz (záleží na délce kurzu, některé kurzy jsou zcela bez vstupních poplatků). Z vybrané částky jsou většinou financovány studijní materiály, exkurze, osvědčení o absolvování atd. Nicméně vybírání poplatků není zdaleka dostačující na pokrytí nákladů spojených s realizací kurzů. Nabízí se otázka navýšení poplatků, což by zajisté bylo proveditelné, ale ne efektivní vzhledem k cílové skupině, které jsou kurzy určeny. Senioři v České republice zatím ještě nedisponují takovou finanční hotovostí, aby si mohli dovolat placené studium. Univerzita Karlova proto v rámci rozvojových programů MŠMT realizuje celouniverzitní rozvojový projekt Univerzita třetího věku na UK. Finance přidělené v rámci tohoto projektu jsou použity na přípravu kurzů, na metodické a didaktické činnosti spo-

jené s realizací kurzů, na přípravu studijních a informačních materiálů a na technické a materiální zabezpečení kurzů. Nedílnou součástí U3V jsou pedagogové, kteří zajišťují samotnou výuku, většinou nad rámec svých pracovních povinností a za žádnou nebo minimální odměnu. Avšak přes všechny překážky způsobené nedostatkem financí je největší odměnou neutuchající zájem a nadšení studujících seniorů.

Přijímací zkoušky se na Univerzitu třetího věku nekonají, nicméně určité, byť nepatrné vstupní požadavky existují. Jak již bylo několikrát zmíněno, U3V je určena pro seniory, to je podmínka u všech kurzů stejná. Výjimka je zavedena u posluchačů v invalidním důchodu, kteří mohou být nižšího věku. U většiny kurzů je podmínkou dokončené středoškolské vzdělání s maturitou, ne vždy je však tato podmínka striktně dodržována.

Jak se tedy stát posluchačem U3V? Na každé fakultě funguje kontaktní osoba pro

kurzy U3V, u které se uchazeč přihlásí buď telefonicky, nebo písemně, v rámci univerzity není vytvořena jednotná forma přihlášky ani stanoven jednotný termín pro přihlášení. Kurzy do nového akademického roku se vyhláší na přelomu března a dubna a jsou zveřejněny na webových stránkách fakulty. Každoročně je také vydáván katalog kurzů Univerzity třetího věku, který si zájemci mohou vyzvednout v Informačně-poradenském centru UK a který obsahuje jak základní informace týkající se organizace kurzů (termín konání, termín podání přihlášky, místo konání, kontaktní informace na fakultu), tak i stručnou anotaci obsahu kurzu.

Počet studentů v jednom kurzu není neomezený, závisí na charakteru kurzu a kapacitě místnosti. Některé kurzy jsou natolik atraktivní, např. počítačové kurzy, právo či egyptologie, že jejich kapacita je naplněna ihned po vyhlášení kurzu.

Na konci každého kurzu obdrží účastník osvědčení o absolvování, které je slavnostně předáváno v aule Karolina. Toto osvědčení je ve většině případů vystaveno na základě určitého typu závěrečného hodnocení, které má formu písemného testu, ústního pohovoru či seminární práce. V některých případech je podmínkou pro vydání osvědčení pouze pravidelná docházka. Osvědčení není dokladem kvalifikace; současné vzdělávání seniorů má zájmový charakter a neopravňuje tak absolventa U3V k výkonu povolání a nezvyšuje ani nerozšiřuje jeho dosažené vzdělání ve smyslu zákona o vysokých školách. V zákulisí nicméně

NĚKOLIK POZNÁMEK K U3V

Univerzita třetího věku je důležitou součástí programů celoživotního vzdělávání na UK. Domnívám se, že v budoucnu se nabídka kurzů ještě více rozšíří od vyloučených zájmových, které dnes převažují, k více praktickým, jejichž absolvování

přispěje k lepšímu uplatnění seniorů v denním životě. Vždyť mnoho seniorů dnes pracuje i v důchodovém věku a zlepšováním svých znalostí či dovedností např. v oblasti informačních technologií mohou významně zvýšit kvalitu svých pracovních výkonů. A navíc, což je možná ještě důležitější, zlepší svou možnost komunikace s vnuky, pravnučky či přáteli. Obrovský zájem o zatím dva počítačové kurzy, které pořádá Matematicko-fyzikální fakulta UK a nově

i Ústřední knihovna UK (oddělení Evropské dokumentační a informační středisko), tomu nasvědčuje.

PhDr. Hana Urychová

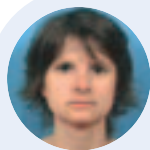
Autorka poznámek je vedoucí Informačně-poradenského centra UK.

probíhá diskuse o vytvoření kvalifikovaného vzdělání pro seniory v oblasti sociální péče. Vše se však zatím pohybuje v oblasti teoretického zvažování možností takového typu vzdělání.

Z právního hlediska má U3V zakotvení v zákoně o vysokých školách a v Řádu celoživotního vzdělávání UK. V řeči právního jazyka je U3V „*program celoživotního vzdělávání orientovaný zájmově a poskytovaný bezplatně nebo za úplatu*“ (Zákon č. 111/1998Sb., O vysokých školách, a doplnění dalších zákonů). „*Celoživotním vzděláváním se rozumí takové druhy vzdělávání, které doplňují, prohlubují, obnovují nebo rozšiřují vědomosti, dovednosti a kvalifikaci jeho účastníků a jsou poskytovány mimo rámec studijních programů. Tento způsob vzdělávání je otevřený zájemcům různého věku, odborného zaměření a předchozího vzdělání a je široce dostupný.*“ (Řád celoživotního vzdělávání UK v Praze).

Posluchači U3V nejsou studenty ve smyslu zákona o vysokých školách, mají nicméně přístup do počítačových učeben, knihoven a v některých případech jim fakulta vydává i výkaz o studiu – index.

Univerzita třetího věku poskytuje seniorům možnost prohloubit si vědomosti a seznámit se s oblastmi, na které dosud ať už z profesních, či rodinných důvodů nebyl čas či příležitost. Návštěva kurzů U3V neznamená pro posluchače jen odsedět si přednášky a rychle domů; je to další způsob jak se seznámit s lidmi, kteří mají společné zájmy, jak se přinutit vstát a prohnat mozkové závity, jak zůstat aktivní. Společenská složka univerzit třetího věku je stejně důležitá jako vzdělávací.

Mgr. Marcela
Pavelková

Autorka článku je zaměstnankyní Informačně-poradenského centra UK, v němž má na starosti agendu celoživotního vzdělávání.

VŠECHNO NOVÉ MĚ OBROVSKY ZAJÍMÁ!

Rozhovor s někdejší vysokoškolskou učitelkou RNDr. Marií Kubíkovou (roč. 1911) plynul jak voda. V jejím střešovickém bytě jako by se zastavil čas – vídeňský salon s klavírem a rodinnou kronikou, stěny obložené knihami, stůl s rozevřeným sešitem a Rodinnou encyklopedií medicíny a zdraví. „To mi dala jedna posluchačka, která mě strašně miluje. Teď jsem se do toho pustila a je to děsně zajímavý, všelijaký ty choroby,“ popisuje absolventka několika programů Univerzity třetího věku na Univerzitě Karlově, která nedávno spolu s kolegou Karlem Váňou (roč. 1914) převzala od děkana Filozofické fakulty Michala Stehlika pamětní stříbrnou medaili.

FOTO: KATEŘINA KADLECOVÁ

Vystudovala jste biologii a na U3V medicínu. Teď jste se ale vrhla na archeologii – jak to?

Ano, jsem povoláním bioložka a celý život jsem pracovala na různých pražských gymnáziích, pak na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a i na jiných fakultách. Doktorský titul z biologie jsem si na tatínkovo přání udělala v roce 1936 u pana profesora Komárka. Pak už jsem se věnovala výtěžku, protože jsem nemohla dost dobře sedět doma nebo tatín-

kovi v kapse. Původně jsem jako mladá chtěla studovat právě medicínu, ale jelikož jsem se dostala na předválečnou reálku a musela bych si kvůli přijímacím zkouškám dodělat dvouletý cyklus latiny, a to jsem z finančních důvodů kvůli bratrovi, který chtěl taky studovat, neudělala, rozhodla jsem se pro biologii. Vysněnou medicínu jsem začala dělat na Univerzitě třetího věku; přitáhl mě tam tehdejší předseda klubu U3V inženýr Dojáček, po kterém jsem převzala předsednictví

FOTO INA TETO STRANĚ: KATEŘINA KADLECOVÁ

šejší profesory získat kvůli jejich přednáškám pro denní studenty, musela jsem na ně přestat docházet – chodím jen na filozofickou fakultu na ty ranní. Ve čtyři už bych totiž od tramvaje sama domů nedošla, tou dobou už bývám strašně unavená. V poslední době dělám to, že si zaplatím taxíka a ten mě odveze. Teď za mě tedy na U3V na medicíně předsední pan Městek, který je ještě mladý. To víte, osmdesátník!

Myslíte, že další vzdělání na U3V bylo z hlediska rozvoje vaší osobnosti přínosné?

Rozhodně. Vždycky jsem studium milovala a už odmala jsem se mu hodně věnovala, hlavně jazykům. Těm už se teď tolik pozornosti zdaleka nevěnuje. Narodila jsem se ve Vídni a vyrostla jsem v dvojjazyčném prostředí. A pak jsem se kromě rodné češtiny a němčiny naučila anglicky, francouzsky, italsky, rusky a polsky. Nevadilo by mi tedy, kdyby byly přednášky U3V i v jiných jazycích, ale je

klubu. Teď chodím už druhý rok na archeologii na filozofickou fakultu. Všechno nové mě totiž obrovsky zajímá!

Podle čeho jste si vlastně kurzy U3V vybírala?

Popořadě. V akademickém roce 1999/2000 jsem na filozofické fakultě absolvovala dějiny hudby, to byly krásné kurzy. Archeologie je poslední, jinak už jsem na fakultě v rámci U3V oběhala veškeré přednášky. Mám také osvědčení z České zemědělské univerzity z roku 1996, o absolvování čtyřsemestrálního studia *Člověk, zemědělství a příroda*. Univerzitu třetího věku navštěvuji už od té doby, co vznikla. Výhodné je, že jsou kurzy prakticky zadarmo a nemusím se tedy starat, jak je z důchodu zaplatím. A když se mi přednášky nelíbí, což se párkrát stalo, protože jsem jako bývalá vysokoškolská pedagožka nesmírně náročná, prostě na ně přestanu chodit – v tom máme my z U3V oproti běžným studentům velkou výhodu. Přednáška musí být přednáška, ne kecání. I spatra musí být člověk schopen promluvit jasně, pomalu, zřetelně a dobrou češtinou. Teorii a praxi spojit do komplexního celku, který musí

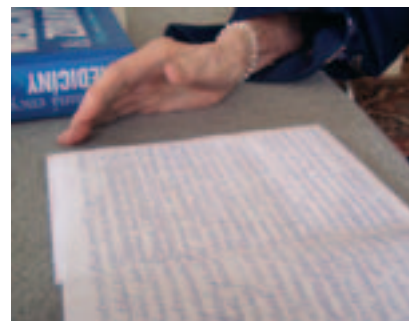
publikum pochopit – ne aby si přednášející něco mumlal do fousů a chaoticky ukazoval obrázky.

Jak vlastně vzdělávání v rámci U3V probíhá?

Přednášky, na které teď chodím na FF UK, bývají v pátek, jsou to standardní hodinu a půl dlouhé lekce. Aula pro dvě stě lidí bývá často úplně plná. Po každém kurzu si můžeme písemně zpracovat přednášky, na něž jsme chodili, a pak jsme na základě toho „promováni“ – dostaneme osvědčení o absolvování kurzu v tubě, v jaké se dávají standardní vysokoškolské diplomy. Už jsem to udělala dvakrát a dál v hromadění autobusů pokračovat nehodlám. I když ty „promoce“ v Karolinu jsou krásné a stojí za to.

Co je podle vás na vzdělávání ve vyšším věku nejobtížnější?

Budete se divit, ale rozhodně to nebyly problémy s pamětí nebo něco takového. Mám doma spoustu knih a všechno si po přednáškách ještě dohledávám. Po devadesátce mi ale čím dál víc činí obtíž udržet se odpoledne svěží. Jakmile přednášky U3V přesunuli na odpoledne, protože dopoledne zřejmě nebylo možné předná-

otázka, kolik by bylo zájemců, kolik z nás by odborný výklad v cizí řeči zvládlo.

Ve svém věku už se bohužel chráním vkládat do něčeho peníze – proto jsem třeba neprošla do světa počítačů, žádný jsem si nekoupila a dnes už mě technika vůbec neláká. Sleduju ale novinky, které se v mém oboru objevují ve světě. Věda v posledních letech dělá ohromné pokroky, větší než kdy dřív, a já chci být u toho aspoň zprostředkovaně; i když na odborné časopisy už nemám peníze, nic neodebírám. Když se člověk zorientuje v novinkách, kterými tahle doba disponuje, má vlastně úplně nový život. Já jsem pro to, aby se lidi vzdělávali až do krematoria!

Autor: redakce

MOŽNOSTI

DALŠÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ

Milí čtenáři,

možná už jste Univerzitě Karlově dali vale, ale přesto tušíte, že proces vzdělávání pro vás neskončil. Ve společnosti, kde pracujete, vám sice nabízejí spoustu kurzů dalšího vzdělávání, ale vy chcete ještě víc. Na několika dalších stránkách se dočtete, kde si doplnit znalosti v oblasti webdesignu, jak docílit perfektní angličtiny, jak zvládnout účetnictví a jak se po letech izolace v knihovnách a laboratořích naučit, ehm, jednat s lidmi. Vzhůru do školy po škole!

JAK ZHODNOTIT ZNALOST ANGLIČTINY?
NEJLÉPE CERTIFIKÁTEM

Pro vysokoškolské studenty a specializované pracovníky už není zběhlost v angličtině jen dobře ceněným kapitálem. Stává se nezbytností. Představy zaměstnavatelů a světových univerzit jsou přitom jasné: Dokážeš-li doložit své jazykové schopnosti, otevře se ti spousta dveří a nám to ulehčí administrativu. Cesta k ceněnému osvědčení vede přes jednu z dostupných jazykových zkoušek.

Z údajů, které shromáždili za rok 2007 správci webové stránky www.jazykove-zkousky.cz, je patrné, že na vrcholu zájmu

českých studentů angličtiny stojí certifikované zkoušky ESOL britské univerzity v Cambridge. Stabilně největší zájem je o zkoušky FCE (First Certificate in English) a CAE (Certificate in Advanced English). To potvrzuje i manažerka sítě pražských jazykových škol Maya Kopecká. „Cambridgeské zkoušky mají renomé a dlouhou tradici. Jsou také uznávané a známé po celé Evropě, zatímco zkoušky TOEFL a TOEIC jsou zatím stále rozšířené spíše v USA,“ říká manažerka: „Zkoušky Pearsons, nebo také London Tests of English, ještě nejsou tak známé, svou pozici na trhu si teprve budují.“

Cambridgeský certifikát svědčí o znalosti obecné angličtiny a má mezinárodní a časově neomezenou platnost. Zkoušky organizuje v České republice třikrát do roka Britská rada. Vypracované testy putují k vyhodnocení do univerzitních měst Cambridge nebo Oxford. Výsledky se tak uchazeč dozví se zhruba dvouměsíční prodlevou, samotný certifikát dostane ještě o něco později. Za každý pokus o absolvování zkoušky se platí částka 4 550 korun za nejžádanější FCE a 4 750 korun za CAE.

Hodnocení cambridgeských zkoušek je odstupňované podle procent získaných v jednotlivých „disciplínách“: čtení, psaní, poslechu, mluvení a znalosti gramatiky. Celkovou přípravu k cambridgeským zkouškám výrazně usnadňuje řada speciálních jazykových kurzů, které vypisuje většina větších pražských jazykových škol. Cena za dvousemestrální přípravný kurz ke zkoušce FCE nebo CAE se pohybuje okolo osmnácti tisíc korun.

Stupnice znalostí podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (vybrané úrovně):

B2 (úroveň FCE)

Porozumění delším rozhovorům, které se týkají známé problematiky, bezproblémové sledování reportáží a filmů ve spisovném jazyce. Porozumění psaným zprávám a současné literatuře. Schopnost vést spontánní rozhovor s rodilým mluvčím, aktivně se podílet na diskusi. Schopnost napsat podrobnější osobní i formální dopis.

C1 (úroveň CAE)

Po všech stránkách vysoká znalost jazyka. Schopnost v rozsáhlé míře aktivně využívat jazyk v soukromí i pracovní sféře.

C2 (úroveň CPE)

Nejvyšší stupeň zvládnutí daného jazyka, blíží se úrovni rodilého mluvčího.

Jednotlivé zkoušky dokládají znalosti, které jsou vymezené Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky. Kromě nich organizuje Cambridgeská univerzita i zkoušky z nižších jazykových úrovní (KET, PET), které mají spíše motivační charakter, a „nejvyšší“ zkoušku CPE.

JAK ZAČÍT S WEBDESIGNEM? TŘEBA V KURZECH

Dnešní internet už zdaleka nevytváří jen menšina vyvolených. Svůj názor může na blogu v rámci komunitního serveru prezentovat prakticky kdokoliv. Pro ty, kteří chtějí mít absolutní kontrolu nad uveřejněným obsahem i formou, ale stále neexistuje lepší volba než vytvořit si webovou stránku podle svého gusta.

Ale jak na to? Platit za práci webdesignéra nebývá zrovna nejlevnější řešení, znalost tvorby webových stránek může být navíc cenným kapitálem do budoucna. Řešení nabízí řada pražských společností i soukromníků, kteří organizují individuální i skupinové kurzy tvorby webových stránek pro začátečníky. Za svůj čas a zkušenosti požadují od účastníků od dvou a půl tisíc do šesti tisíc korun.

vou stránku, a zejména pro lidi, kteří nemají čas na shánění knížek nebo materiálů na webu.“

Zmíněné kurzy inzeruje na českém internetu na dvacet pražských společností a živnostníků. Většina z nich nabízí ovládnutí základů tvorby webových stránek během deseti až osmnácti vyučovacích hodin (dvou až tří dnů).

Výuku zakončují některé společnosti udělením vlastního certifikátu.

Požadavky kladené na účastníky kurzů nebývají vysoké. Budoucí tvůrci by měli mít alespoň základní znalosti prostředí operačního systému, neměla by jim dělat potíže práce s internetem.

Vhod přijdou i zkušenosti s formátováním textu v textovém editoru nebo znalost práce s tabulkovým editorem.

„Skoro všechno se dá naučit z knížek nebo internetu. Doporučil bych například starší volně dostupný kurz na stránce www.jakpsatweb.cz,“ radí student FSV Pavel Kasík, který sám v minulosti pořádal soukromá školení v tvorbě webových stránek: „Komerční začátečnické kurzy jsou možná výhodné pro zájemce, kteří chtějí získat vhled do toho, jak funguje jejich redakční systém, pro ty, kteří chtějí pokročile spravovat svůj blog nebo webo-

Výklad obvykle kopíruje jednu ze dvou nejčastějších cest; buď je zaměřen na ovládnutí základních aspektů jazyka HTML a specializovanějších znalostí kaskádových stylů a rámců bez vazby na konkrétní program (vhod přijdou i rady týkající se umístění hotového webu na internet), nebo už zpočátku připravuje uživatele na tvorbu stránek v často používaném programu FrontPage, který je součástí kancelářského balíku MS Office.

Petr Vnouček

Autor předchozích dvou článků vystudoval žurnalistiku na Fakultě sociálních věd UK, v současné době studuje na stejné fakultě obor mediální studia. Je redaktorem projektu Futura, zaměřeného na propagaci celoživotního vzdělávání.

MANTRA JMÉNEM „SOFT SKILLS“

Na vysoké škole zvládneme – v optimálním případě – vědomostní základ nutný k vykonávání naší profese. Jenže znalosti přestávají při pohovorech stačit. Magickou formulí jsou „lidské dovednosti“.

Absolvent si dnes při výběrovém řízení, a nedej bože v assessment centru, může připadat jako Alenka v říši divů. V ruce sice třímá doklady o znalosti programovacích jazyků, ale specialistovi human resources se nelíbí, že „v rámci simulace přežití na poušti se dost razantně neprosadil proti ostatním“. Až pomine prvotní zklamání, absolvent se oklepe a uvědomí si, že právě pohořel na testování soft skills.

Termín zatím v češtině nemá vhodný ekvivalent, ale nejčastěji se překládá jako měkké, a nebo lépe lidské dovednosti. „Konkrétně jde o takové věci jako základy komunikace, asertivitu, tedy jak se prosadit a nenaštvat lidi okolo sebe, řešení konfliktů, prezentační dovednosti, týmovou spolupráci, vedení lidí, řešení problémů, efektivní správu osobního času, prevenci stresu a podobně. V aplikaci do manažerského a podnikového

vzdělávání se to pak promítá třeba do takových témat, jako je komunikace s problémovým zákazníkem,“ popisuje spektrum lidských dovedností odborný lektor Robert Nagy.

Lidské dovednosti se zásadně odlišují od tzv. hard skills, za nimiž se skrývají všechny tvrdé znalosti, tedy třeba práce na počítači, obsluha kopírky nebo bezpečnost práce. Hard skills je snadné

FOTO VLADIMÍR ŠIGUT

Soft skills je tréninkem např. umění komunikace a prevence stresu.

nabyt, hodnotit i poměřovat. Se soft skills je to obtížnější. Není lehké se naučit a ještě horší je dostat je pod kůži. Přesto jsou pro vykonávání některých profesí klíčové. Konkrétní požadavky na lidské dovednosti se v jednotlivých firmách trochu liší. Někde jsou základem prezentační dovednosti, jinde řešení konfliktů. V Česku je stále podceňovanou oblastí i profesionální vystupování včetně image. Poradkyně v oblasti image Hana Vydrová zdůrazňuje, že image školení se netýká nejnovějších moderních trendů, ale toho, jak na ostatní působíme a jak tím podporujeme svoje profesionální kompetence. „Dobré sako hloupost a neschopnost nezakryje, neprofesionální vzhled však může slibně se rozvíjející kariéru citelně zbrzdit,“ dodává Vydrová.

Pro sociální inteligenci méně obdařené jedince už naštěstí existuje záplava odborných publikací a otevřených vzdělávacích kurzů. Vybírat lze i na internetu, například na serverech www.educity.cz nebo www.skoleni.cz. Naučit se dá při troše snahy všechno – i sebeřízení u zmatkařů nebo vedení lidí u chronických trémistů.

Stanislava Pecková

Autorka studuje ve čtvrtém ročníku mediální studia na Fakultě sociálních věd UK a je redaktorkou projektu Futura.

KURZY ZÁKLADŮ PODNIKÁNÍ A ÚČETNICTVÍ

Pustit se v dnešní době do podnikání a dělat „byznys“ na vlastní pěst s sebou nese vidinu slušného výdělku. Vydělávání „na sebe“ se však neobejde bez patřičné orientace v oboru a základního vzdělání v oblastech práva a ekonomie.

Kdo se rozhodne pro tento způsob obživy, musí denně aktivně vyvíjet celou řadu činností, aby udržel svůj podnik na trhu a obstál vůči konkurenci. Je tedy potřeba zvážit, jakou cestou se vydat, aby pravděpodobnost dosažení úspěchu byla co možná největší. Je třeba začít u sestavení vlastního podnikatelského záměru a u získání základní orientace v legislativě ustanovující vznik a fungování podnikatelského subjektu. V neposlední řadě se nadějný podnikatel musí naučit spravovat svůj majetek a mít dokonalý přehled o příjmech a výdajích podniku.

Pro ty z vás, kteří se rozhodli začít s podnikáním a nemají zcela jasno v podmínkách nutných k provozování samostatně výdělečné činnosti, mohou být dobrým vodítkem k úspěchu kurzy základů podnikání a účetnictví. V Praze existuje pestrá

nabídka soukromých škol a vzdělávacích agentur, které nabízejí tyto kurzy. Ceny kurzů se pohybují v řádech několika tisíců korun a jsou odvislé od časového rozsahu a obsahu probírané látky. Běžný kurz základů podnikání v rozsahu 120 hodin stojí kolem 12–16 000 korun. Výstupní hodnotou po absolvování kurzu a úspěšném složení závěrečné zkoušky bývá certifikát akreditovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Kurzy základů podnikání seznamují frekventanty se základními pojmy z oblasti legislativy, ekonomie, managementu, marketingu, personalistiky, strategie obchodního jednání a učí je s těmito pojmy operovat v praxi. Účastníci kurzů se dozví, jak založit podnikatelský subjekt, jak realizovat konkrétní podnikatelský záměr, seznámí se s podmínkami na trhu a způsoby komunikace s úřady.

Na kurzech základů účetnictví se probírá vedle problematiky podvojného a jednoduchého účetnictví (dnešní název – účetnictví a daňová evidence) také problematika zdravotního pojištění, sociálního zabezpečení, mezd a daní. Jedná se o daně z příjmů a daň z přidané hodnoty včetně vyplňování daňových dokladů a daňového příznání. K výuce většinou také patří praktické ukázky vyplňování účetních dokladů, vedou se účetní knihy, uzavírají smlouvy a podobné formální úkony.

Daniel Želko

Autor článku studuje ve třetím ročníku Husitské teologické fakulty UK husitskou teologii a filozofii. Je redaktorem projektu Futura.

Články vznikly v rámci projektu FUTURA, který je financován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem ČR a hlavním městem Praha. Projekt realizuje RESPEKT INSTITUT, o. p. s.

ABSOLVENT SLAVÍ 10 LET

Miloš Brunclík

Na Univerzitě Karlově v Praze se již podesáté uskutečnil cyklus tematických seminářů a přednášek s názvem **Absolvent**. **Absolvent** pomáhá budoucím absolventům UK při úspěšném nastartování jejich profesní kariéry. Přednášejícími a lektory těchto kurzů jsou specialisté z různých odvětví praxe i z akademického prostředí UK.

Budoucí i stávající absolventi Univerzity Karlovy se při každoročních přednáškách projektu Absolvent dozvědí i to, jak co nejlépe zazářit před budoucím zaměstnavatelem.

V průběhu letošního dubna studenti UK navštěvovali cyklus devíti přednášek včetně tří kurzů, které byly připraveny tak, aby pokryly klíčová témata, která jsou relevantní pro čerstvé absolventy hledající své uplatnění. Letošní cyklus přednášek a seminářů opět reagoval na ohlasy studentů a jejich hodnocení z minulých ročníků. Základní formou pro získání zpětné vazby od studentů, kteří se projektu **Absolvent** zúčastnili, je dotazník, ve kterém jsou studenti vyzýváni k hodnocení přednášek a seminářů a k iniciování případných nových témat pro další přednášky. Přednášky a semináře studentům poskytly nové dovednosti, znalosti, informace a také jim napomohly k získání tzv. „měkkých“ dovedností neboli soft-skills ([více informací o kurzech soft-skills vizte v předchozím článku s názvem Možnosti dalšího vzdělávání, pozn. redakce](#)).

V letošním roce se uskutečnily tyto přednášky a kurzy:

- Příprava na přijímací pohovor (PhDr. Miloš Brunclík)
- Prezentační dovednosti (rétorický trénink) (MgA. Alena Špačková)
- Úvod do projektového řízení (RNDr. Jana Vinšová)
- Prezentační technologie (RNDr. Jana Vinšová)
- Problematika pracovního poměru (Doc. JUDr. Margarita Vysokajová)
- Nová právní úprava v oblasti zaměstnanosti (JUDr. Pavla Špinarová)
- Možnosti práce v zahraničí (PaedDr. Věra Kolmerová)
- Zaměstnání v neziskovém sektoru (PhDr. Linda Lopézová, Mgr. Kateřina Pojerová)
- Myšlenkové mapy a Mind Manager (RNDr. Jana Vinšová)

PaedDr. Věra Kolmerová z MPSV ČR přednáší o práci v zahraničí.

Největší zájem projeвили studenti o přednášku na téma **Myšlenkové mapy a Mind Manager**. Dalšími často navštěvovanými

Absolvent – naše kurzy pro vás

Cyklus přednášek a kurzů pro budoucí absolventy pořádá Informačně-poradenské centrum, pracoviště Rektorátu UK, již od roku 1998. Za tu dobu byly vyzkoušeny různé formy akce, od veletrhu firem přes přednášky a semináře až po kurzy šité na míru budoucím absolventům. Dnešní aranžmá akce Absolvent je výsledkem hledání a hodnocení různých způsobů realizace, které jsme za deset let vyzkoušeli.

Veletrhy, respektive prezentace firem jsou dnes doménou jednotlivých fakult (přírodovědecké, matematicko-fyzikální, fakulty sociálních věd i dalších), zatímco v rámci Absolventa hledáme a studentům nabízíme taková témata, která mohou zajímat a oslovit posluchače kteréhokoli oboru, kterékoli fakulty. Přednášky a kurzy vedou zkušení lektori, kteří studentům pomáhají získat patřičné sebevědomí i nadhled a schopnost podívat se na věci z jiných, někdy neobvyklých úhlů.

Přejí Absolventovi do další desítky let hodně neotřelých nápadů, invence a hlavně spoustu spokojených studentů.

PhDr. Hana Urychová,
vedoucí Informačně-poradského centra UK

přednáškami byly *Možnosti práce v zahraničí*, *Příprava na přijímací pohovor* a *Zaměstnání v neziskovém sektoru*.

Po stránce obsahové byly přednášky či kurzy hodnoceny výborně, většinou splnily očekávání účastníků. Nejlépe byl hodnocen kurz *Myšlenkové mapy a Mind Manager* a také *Prezentační dovednosti (rétorický trénink)*.

Zpětnou vazbu čerpali organizátoři akce Absolvent nejen z dotazníků, ale také z přímých rozhovorů s účastníky akce. Na otázky organizátorů odpovídá Adéla Gottwaldová.

Co vás přivedlo na akci Absolvent?

Již v loňském roce jsem se vašich přednášek v cyklu Absolvent zúčastnila, konkrétně jsem absolvovala kurz *Projekt management* pod vedením RNDr. Vinšové. Její výklad byl perfektní a její styl přednášení a předávání informací mi velice vyhovoval (možná je to tím, že paní Vinšová také absolvovala MFF). Kurz byl velmi prakticky zaměřený, ihned po výkladu jsme tvořili reálné projektové plány. Získané znalosti jsem již mnohokrát uplatnila v praxi, v mé současné profesi mi velmi pomáhají. Kurz *Projekt management* mě natolik oslovil, že i letos jsem se přihlásila na další kurz RNDr. Vinšové: *Myšlenkové mapy a Mind Manager*. Ten byl pro mě také

Na semináře se mohli studenti tradičně přihlašovat prostřednictvím elektronické registrace na internetových stránkách <http://ipc1.cuni.cz/absolvent/>.

Organizátoři semináře i samotní přednášející tak mají možnost předem zjistit, kolik studentů se na příslušný seminář přihlásilo. V řadě případů se ovšem přihlášení studenti na seminář nedostavili, ačkoli se mohli analogickým způsobem ze

velkým přínosem. Vyložené postupy se již snažím pomalu aplikovat v praxi.

Zúčastnila jste se letos i jiných kurzů akce Absolvent? A jak je hodnotíte?

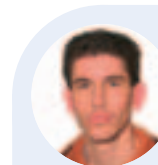
Ano, navštívila jsem kurz *Rétorický trénink* MgA. Špačkové. Bylo to úžasné, byla jsem ohromena vysokou kvalitou a přínosností kurzu. Žádná suchopárná přednáška se nekonala. Základy úspěšného přednesu jsme cvičili a odvozovali přímo z našich vlastních vystoupení. Dá se říci, že trénink byl ušit na míru každému posluchači. Dále jsem se zúčastnila semináře *Vyzkoušejte si assessment centrum nanečisto*, který se konal na matfyzu. Tento seminář bych doporučila všem absolventům, kteří se uchází o nové zaměstnání nebo se teprve rozhodují, jakým směrem nastartují svou profesní kariéru. Jsem si jista, že praktické pojetí semináře si budou pochvalovat nejspíše u prvního pracovního pohovoru.

semináře odhlásit a uvolnit tak místo dalším zájemcům o semináře.

Další informace určené pro absolventy podává portál *Absolvent*, kde mohou zájemci nalézt výše uvedené informace doplněné o aktuální nabídky práce (viz <http://www.cuni.cz/uk-1095.html>).

Uplatnění a zaměstnanost absolventů

V posledních letech významně vzrůstá počet absolventů UK a v loňském roce přesáhl tento počet hranici 7 000. Drtivá většina absolventů (cca 90 %) najde zaměstnání ještě před ukončením studia či bezprostředně po něm, na úřadech práce hledá útočiště jen zlomek studentů (méně než 3 %).

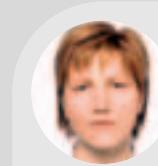

PhDr. Miloš Brunclík

Autor článku pracuje v Informačně-poradenském centru. Je také studentem doktorského studia politikologie FSV UK.

Vy již pracujete. Myslíte, že vám absolvování těchto kurzů pomůže v práci?

Určitě. V práci jsem absolvovala podobný trénink komunikačních dovedností, ale rétorický trénink paní Špačkové byl o mnoho kvalitnější, praktičtější a přínosnější. Tento kurz a také kurzy RNDr. Vinšové mi stoprocentně pomůžou v mé kariéře. Jsem velice spokojená a těším se na příští ročník *Absolventa*.

Mgr. Adéla Gottwaldová

Absolvovala Matematicko-fyzikální fakultu UK. V současné době zaměstnání již má, ale jako čerstvá absolventka chce dál rozvíjet své dovednosti.

LETOŠNÍ PAVLAČ:

DECHOVKA, ANARCHIE I TURECKÉ SUŠENKY

Kristýna Pašková

Předpověď hlásila maxima 11 °C a trávit odpoledne na školním dvoře by za normálních okolností nevypadalo jako dobrý nápad. Ale tohle úterý v Hollaru, sídlu Fakulty sociálních věd UK, patřilo dvanáctému ročníku multizánrového festivalu Pavlač, takže zůstat doma na kamnech pro kulturu milující studenty UK nepřipadlo v úvahu, zvlášť když nemuseli platit vstupné. K večeru se jich skutečně sešlo dost, přes čtyři sta. Tentokrát organizátoři zajistili takřka nepřetržitý program na dvou různých pódíích. Koncerty se totiž odehrávaly v atriovém prostoru, který dal festivalu název, zatímco v jedné z učeben se vystřídala celkem čtyři různá divadelní tělesa. Chodby budovy ozdobily nejlepší plody letošního fotografického workshopu.

(Tento článek vznikl v redakci časopisu Sociál, který patří do portfolia sdružení UK Media.)

Charismatická houslistka z Hromosvodu.

Turecké sušenky, oblíbené i v ČR.

FOTO NA TĚTO STRANĚ LUCIE ČERNÁ

doladovali technické zabezpečení hlavního pódia. Ostrá změna v hudebním stylu přišla s alter-folk-punk skupinou Čilek Aromali Kremali Bisküvi. Pokud vám je tento název něčím povědomý, vezte, že turecké sušenky této značky jste pravděpodobně dostávali ve školní jídelně. Stejně zábavný styl představili Hitfakers, funková skupina s albánskými konexemi. „Je to tady v pohodě, bohužel se to ale rozjíždělo docela pomalu,“ postěžoval si třeták z Institutu mezinárodních studií (IMS) Filip na začátek přehlídky. Čilek následovalo několik kapel drsnějšího ražení, například folk-rocková formace Hromosvod, která na Pavlači vystupuje skoro každý rok, nebo poněkud pozéršší rockeři Clyde.

Komu zrovna nesedla muzika, chtěl si posedět v teple nebo byl prostě jen naláďen na divadelní zážitek, uchýlil se do učebny 112 v druhém patře. Většina před-

stavení byla až překvapivě kvalitní, například Komunikační etudy Klubu uměleckých katastrof by mohly s přehledem nahradit velkou část předmětu Úvod do komunikace, i když žádný z členů souboru nechodí ještě ani na střední školu. Výstřelem zahájil svůj výstup soubor Antonín D. S., jehož Malá intelektuální veselice vtipně analyzovala mezilidské vztahy i kulturní historii tohoto století. Především při parodii punkové hymny Anarchy in the UK se mnozí diváci doslova váleli smíchy. Nezapadla ani Výhodná kráva s představením 50-70-90. Co si pod tím názvem představíte? „Ta hra byla o 50., 70. a 90. letech. 90. léta představovaly holčičky čtoucí Bravo, 70. Zagorky a 50. léta takové ty budovatelky. Bylo to dost dobré, zvlášť na mě zapůsobily herecké výkony,“ vysvětluje druhačka z IMS Markéta.

Zatímco v druhém patře byla 50. léta ve

FOTO: LUCIE ČERNÁ

Funk podle Hifakers.

znamení traktorů, šátků a přísah věrnosti Sovětskému svazu, na nádvoří předváděl Cactus západní verzi téhož období. Plný dvůr i přilehlé pavlače přilákaly melodie klasického rock'n'rollu. Přestože tato kapela hraje na většině fakultních akcí, fanouškům by na Pavlači chyběla: „Byli super, mám je moc rád, bezvadně jim to šlape a je to parádní show,“ říká Ondřej, třeták na žurnalistice. „Tohle je moje první Pavlač a musím říct, že jsem spokojen. Nejvíce se mi asi líbil koncert Caktusu. Koncerty ostatních kapel byly příliš nahlas a moje sluchové ústrojí trpělo,“ shrnuje svoje dojmy další caktusácký fanoušek, třeták z IMS Martin.

Mezi koncerty se vměstnal kandidát na krále Majálesu Klementin II., v civilu doktorand IMS Tomáš Nigrin, který vysvětlil, že tentokrát se bude volit přímo během hlavního Majálesového večera, 30. dubna. Procedura bude opakem loňské virtuální

volby; Klementin ji objasnil výkřikem: „Všechny kuličky naházejte do mého pytlíku!“ Kandidát za Univerzitu Karlovu se angažuje v kampani za univerzitní kampusy: „Chci pokračovat v programu krále Kampusáka, chci, aby Klementinum ožilo, aby se odtamtud odstěhovaly knihy do nějakých lepších prostor, lhostejno kam, a aby Klementinum patřilo studentům!“ Přestože většina účastníků využila politické přestávky k doplnění pitných zásob (piva bylo letos dost a za velmi příznivou cenu), někteří se proti Klementinovi ohrazovali. „Připadá mi, že si protiřečí. Kouli do pytle mu tedy rozhodně nehodím,“ pochybovala žurnalistka Vera.

To už se však nemnozí studenti troušili z najednou přeplněného Hollaru do okolních restauračních zařízení. Jen působivé vokály a elektrické housle rockové kapely Pankix přiměly některé z nich počkat, než s hodinou povinného nočního klidu letošní Pavlač skončila.

„Ze začátku jsme řešili obdivuhodnou souhru náhod a průšvihů a spousta věcí se děla úplně jinak, než jsme plánovali, ale odpo-

ledne se to jakžtakž usadilo,“ říká jeden z organizátorů Martin Valeš. „Nejvíce jsme se báli počasí a to bylo nakonec docela v klidu. Každopádně se omlouváme těm, kterých se změny nepříznivě dotkly, a děkujeme všem, kdo přispěli k organizaci.“ Pokud se příští rok zase najde několik nadšených aktivistů, můžeme se těšit na pokračování přehlídky, která se po několikaletém útlumovém režimu opět rozjíždí ve velkém stylu.

Kristýna Pašková

Autorka článku je editorkou a zástupkyní šéfredaktora časopisu Sociál, studuje třetím rokem bakalářské programy Mezinárodní teritoriální studia a Žurnalistika na FSV UK

SOCIÁL

Časopis Sociál založila skupina studentů v čele s Martinem Bendou na jaře roku 2004. Úkolem Sociálu je od samých počátků jeho existence poskytovat kvalitní zpravodajství o dění na Fakultě sociálních věd UK ve sféře studentské i institucionální. V současné době má Sociál bratříčka FFakt z Filozofické fakulty a nejnověji i škrvně Ukáčko.cz, internetový magazín celouniverzitního charakteru. Všechna tato média patří pod střešku studentského sdružení UK media, které jim poskytuje základní servis, jako je tisk a inzerce.

FOTO: TEREZA BÄRTEKOVÄ

STUDENTSKÉ SPOLKY V LETECH 1848–1948

Jana Ratajová

Člen Burschenschaftu Carolina ve spolkovém kroji, 1881–1882.

Začátky působení studentských spolků na českém území můžeme klást do roku 1848. V tomto bouřlivém roce jich vznikla celá řada. Jen některé spolky byly jazykově nevyhraněné, většina byla již jazykově vyhraněná – ať už česky, nebo německy. Po vyhlášení stavu obležení v roce 1849 byla většina spolků prohlášena za politické a zrušena. Z těch velkých přežival dobu Bachova absolutismu český *Akademický čtenářský spolek* a německá *Lese- und Redehalle der deutschen Studenten* (též *Akademische Lesehalle*), která se k roku svého založení hrdě hlásila po celou dobu svého trvání (např. letopočtem „1848“ zlatě vyvedeným ve znaku spolku).

Sporadicky od počátku 60. let a mnohem více po vydání nového spolkového zákona (č. 134/1867 ř. z.) vznikaly odborně zaměřené studentské spolky: *Spolek pro volné přednášky z matematiky a fyziky* (1861/2), *Jednota českých filologů* (1868), *Klub přírodovědecký* (1869) či *Historický klub* (1872). Většina těchto spolků se v následujícím období transformovala ve vědecké společnosti, které ztratily svůj výlučně studentský charakter (např. *Spolek pro volné přednášky z matematiky a fyziky* se roku 1869 přeměnil v *Jednotu českých matematiků*, později *Jednotu českých matematiků a fyziků*).

Vedle vědecky zaměřených spolků vznikaly také studentské profesní spolky, které měly pro studenty jednotlivých fakult velký význam až do konce sledovaného období. Patřily mezi ně zejména v roce 1868 založená sdružení *Spolek českých mediků* a právníký spolek *Všehrd*.

Vedle těchto profesních spolků však vznikaly také různé studentské spolky zábavní, šermířské či krajanské (*Radbuza*, *Jizeran*, *Egerländer Landtag*), a to jak české, tak německé. Německou specialitou byly tzv. *burschenschafty*; v Praze jich bylo hned několik, k těm velkým patřily např. *Carolina* či *Teutonia*.

Studentské spolky 1880–1918. Politizace studentského života

V průběhu 80. let 19. století docházelo postupně k politizaci studentského života, která měla vliv i na spolkové aktivity, a to přesto, že studentské spolky zůstávaly formálně nepolitické. V českých spolkách získával na síle názorový proud

Pozvánka na karneval Spolku československých mediků z roku 1930. →

mladočechů. Studentskému životu dominoval po vzniku české univerzity (1882) již zmiňovaný *Akademický čtenářský spolek*. Podporovala-li tehdy velká část českého studentstva mladočechy, platilo to po polovině 80. let i pro představitele *Akademického čtenářského spolku*. V roce 1889 došlo k několika konfliktům českých studentů se státními úřady, které vyvrcholily zasláním pozdravné adresy francouzským studentům k výročí revoluce 1789. Úřady kvalifikovaly tento čin jako politický a *Akademický čtenářský spolek* byl rozpuštěn. Jeho zastřešující funkci pro české studentstvo převzal spolek *Slavia*, ale jen na několik let. I tento spolek byl totiž zanedlouho rozpuštěn, a to ve spojitosti s procesem proti *Omladině*; jeho činnost byla opět povolena až roku 1896. Ovšem obnovený spolek už neměl původní zastřešující poslání.

Snaha vybudovat ústředí českého (resp. „československého“) studentstva vyvrcholila v roce 1904, kdy byl ustaven *Spaz československého studentstva*.

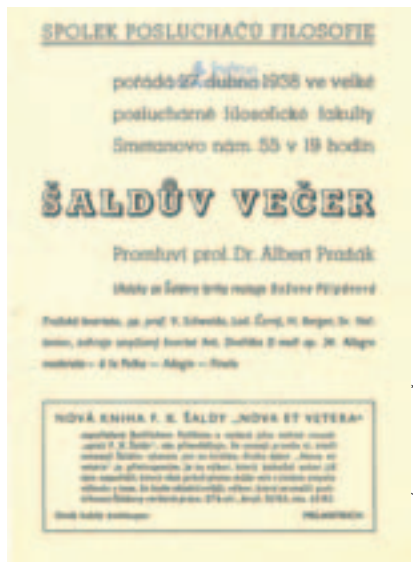
Problém s ústředím spolkového života měli i němečtí studenti v Praze. Podobnou funkci jako *Akademický čtenářský spolek* zastávala jazykově německá *Lese- und Redehalle der deutschen Studenten*. V 80. letech se však dále vyhrcovaly spory mezi německými nacionály (zastoupenými *burschenschafty* a krajanskými spolky) a německými liberály (ponejvíce pražskými), kritizujícími antisemitismus nacionálů. Ke konečnému rozštěpení *Lese- und Redehalle* došlo roku 1891, kdy v ní zvítězil liberální směr. Nacionální křídlo ze spolku odešlo a založilo si nový spolek *Germania*, zastřešující německé nacionály, tedy především *burschenschafty* a krajanské sudetské spolky. Po vyhlášení všeobecného hlasovacího práva vznikaly studentské odbory politických stran.

Studentské spolky v letech 1918–1948

Po roce 1918 došlo se zakládáním nových univerzit ke změnám v ústřední organizaci českého (československého) studentstva. *Svaz československého studentstva*, existující od roku 1904, se v roce 1920 změnil v *Ústřední svaz československého studentstva*, ke kterému se postupně připojovaly studentské organizace z ostatních univerzitních měst. Pokračovala i politizace studentského života. Zatímco po vzniku první republiky převládalo mezi studenty levicové naladění, od poloviny 20. let nastal pozvolný obrat ke konzervativní pravici. Velký vliv postupně získávali studenti hlásící se ke Kramářovi a jeho národně demokratické straně, tedy národně zaměřené konzervativní pravici. Tento proud měl silnou pozici mezi techniky, roku 1929 získal většinu i ve *Svazu českých mediků*, v roce 1930 pak ve *Všehrdu*. Z tohoto názorového proudu také vzešel návrh na omezení počtu studentů-cizinců na univerzitě (zejména lékařské fakultě) zavedením tzv. *numeru clausu*, na jehož podporu dokonce národní čeští medicci uspořádali pochod. Ze stejného národně vyhraněného pravicového prostředí vycházela i podpora rektora Karla Domina ve sporu o vlastnictví Karolina v roce 1934 a v tzv. insi-gniádě (i když k jejímu vyvrcholení došlo až za rektorátu Dominova nástupce, prof. Josefa Drachovského). V pražských ulicích tak docházelo nejenom k potyčkám mezi českými a německými studenty, ale také mezi zmíněnými českými pravicovými národnáky a levicově naladěnými studenty (kteří převládali mezi posluchači filozofické fakulty).

Velkou ránu *Ústřednímu svazu československého studentstva* a studentským spolkům vůbec zasadil rok 1939. Studenti se ve velké míře podíleli na protinacistických demonstracích 28. října 1939, při nichž byl smrtelně zraněn student Jan Opletal. Demonstrací se stal i jeho pohřeb 15. listopadu. Po této události bylo pozatýkáno vedení svazu a devět studentských představitelů bylo ihned popraveno, 17. listopadu 1939 a ve dnech následujících došlo k dalšímu zatýkání a likvidaci svazu. Rok 1939 je tak rokem

zániku nejen pro všechny židovské studentské spolky, ale také pro mnoho českých, protože řada spolků, kterým byla během okupace ukončena činnost, se už po roce 1945 neobnovila. Na samém konci druhé světové války vznikl ilegální *Studentský národní výbor* (též *Ústřední svaz demokratického studentstva*), který se uplatnil během povstání a pak především po osvobození na poli organizace studentských záležitostí na znovuotevřených vysokých školách. Na fakultách pak vznikly levicové akční výbory studentů, které se spolupodílely na obnovení výuky v letním semestru 1945. *Studentský národní výbor* předal své pravomoci v červnu 1945 *Svazu vysokoškolského studentstva v Praze* (SVS), který se stal novou zastřešující organizací pro obnovené i nově konstituované studentské spolky. Mezi nově založenými spolky najdeme spolky posluchačů jednotlivých vysokých škol, popř. oborů (*Spolek posluchačů inženýrství chemie*, *Spolek posluchačů zemědě-*

Pozvánka na Šaldův večer pořádaný Spolkem posluchačů filosofie v roce 1938.

ského a lesního inženýrství v Praze apod.). Rozhodující slovo ve svazu však měly tradiční spolky, zejména pak *Všehrd*, *Spolek českých mediků* či tradičně levicový *Spolek posluchačů filosofie*. Problémy ve vedení SVS nastaly na přelomu let 1947/48. Ve všech třech jmenovaných spolcích se dostali do čela

Pozvánka na právnícký maskární ples ze 30. let.

nekomunisté a valná hromada SVS se rozhodla zrušit kolektivní členství ve *Svazu české mládeže*. Politický charakter studentských spolků se projevil i v únoru 1948, kdy nekomunističtí studenti pochodovali na Hrad a demonstrovali proti postupu komunistů. Komunističtí studenti naopak aktivně podporovali Gottwaldovo řešení vládní krize.

Již v únoru 1948 byla část nekomunistického vedení SVS pozatýkána, studenti byli podrobeni prověrkám a mnoho z nich bylo vyloučeno ze studia. Samotné spolky sice zrušeny nebyly, jejich vedení se však zcela vyměnilo. Roku 1952 byly přeživší studentské spolky, tedy např. *Všehrd*, *Spolek českých mediků*, *Spolek posluchačů filosofie* či *SVS*, včleněny do struktur *Revolučního odborového hnutí* (ROH).

Mgr. Jana Ratajová

Autorka článku je historička, působí v Archivu UK a Ústavu dějin UK.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV UK

SPOLEK MATFYZÁK

Na MFF má volejbal velkou tradici – muži hrají I. ligu.

Psal se rok 2001, studentský život Univerzity Karlovy byl v plném proudu. Členové Studentské komory Akademického senátu Matematicko-fyzikální fakulty UK (SKAS) se živě podíleli na fakulním dění, organizaci plesu MFF UK, pořádali Beánie a jiné akce. Být součástí fakulty však znamená podléhat její legislativě se vším všudy. Vznikl proto nápad založit Spolek Matfyzák jakožto fyzickou osobu, resp. studentskou unii s vlastními financemi a zdroji, leč zcela loajální k naší alma mater. Apolitickou a nezávislou organizaci s duší matfyzu, jež by byla tím hnacím motorem a mocí výkonnou při pořádání kulturních a společenských akcí.

Spolek Matfyzák je tu pro studenty, doslova. Snažíme se jim život na fakultě zpříjemnit i usnadnit. Prvák se tak setkává s Matfyzákem již na úvodním soustředění na Albeři, ať už osobně, nebo virtuálně prostřednictvím SKAS, různých upoutávek a zejména *Studentských kuchařek*.

Studentská kuchařka je poměrně rozsáhlá publikace, ve které se starší studenti snaží o zmapování džungle budov, učeben, sportovišť, kolejí a menz, MHD, ale i jiných užitečných věcí, například šikovných hospod a čajoven.

K nejvelkolepějším akcím Spolku Matfyzák patří bezesporu Beánie. Beánie neboli „pasování prváků do stavu matfyzáckého“ je multikulturní akce, jejíž tradice sahá až do středověku. Je pořádána, jak už název sám napovídá, primárně pro prváky. Ti se stávají oficiálně členy akademické obce při imatrikulaci v aule Karolina. Při Beánii jsou však pokřtěni prastarým Jarníkovým rituálem, a tím je starší studenti oficiálně berou „mezi

Matfyz není jen lineární algebra. Občas je tam pěkný blázinec... →

sebe“. Legenda praví, že kdo nebyl jarníkován, neudělá matfyz. Po jarníkování se rozběhnou paralelní programy Beánie, během kterých si přijdou na své nejen prváci, ale i starší mazáci. Patří k nim jak skutečně vytříbené perly matfyzáckého folklóru (kulturní film *Matfyzák* nebo výstava *Matfyzák včera, dnes a zítra*), tak i každý rok se obměňující soutěže, hry, exhibice a v neposlední řadě koncerty kapel.

Považujeme-li Beáni za „pařbu“, pak klenotem kulturního života matfyzáků je ples. Z původního Reprezentačního plesu MFF UK se stal Studentský ples MFF UK. Po fakultě jsme zdědili tradici nádherného prostoru pražského Žofína a skvělé vztahy s jeho zaměstnanci. Mezi matfyzáky je velké množství nadšenců do společenských tanců, kterým zejména je ples věnován. Na programu se organizační výbor vyřadí k jeho maximální pestrosti. Kromě kapel, hrajících zpravidla k tanci a vždy k poslechu, a různých alternativních akcí shánějí studenti rozličná předtančení od akrobatického

FOTO NA TĚTO STRANĚ ARCHIV SPOLKU MATFYZÁK

rokenrolu přes exotické tance irské, africké a indické až po historické a české národní. Lahůdkou jsou pak miniškoličky těchto tanců, kde si je studenti s nadšením zkouší na vlastní kůži.

Kromě našich dvou stálíc na kulturním nebi matfyzu pořádá Spolek řadu menších akcí, např. oblíbený orientační závod Kolej Cup, Den pro Tibet a podporuje rozličná sportovní klání, jako je každoroční kolejni volejbalový turnaj. Zprostředkovává výchovně vzdělávací semináře a Dny firem, na které se chodí studenti informovat o případném budoucím uplatnění, o mimoškolních odborných brigádách i o možnostech vypsání bakalářských či diplomových prací v rámci spolupráce s externími firmami.

Letos se Spolek Matfyzák zapsal do historie fakultního dění tím, že se zapojil do vznikající Studentské unie UK (SU UK) jako jeden ze zakládajících členů spolu se Studentským fondem FF UK (SF FF), Spolkem mediků českých, Humanitním klubem mediků při I. LF UK a se spolky z FSV (SIMS, SISS). Posláním této nadfakultní unie je spojovat obdobné spolky, zlepšovat jejich komunikaci, zařizovat mezifakultní aktivity a vytvářet zázemí pro studentské zájmové kroužky a aktivity. Taktéž by se v budoucnu ráda podílela na chodu reformovaných Kolejů a menz UK.

Spolek Matfyzák je organizace s bohatou činností. V posledních letech se otevírá spolupráci s ostatními spolky, zejména SF FF a SU UK. Má také řadu ještě neuskutečněných plánů a ambicí, například propojit se s Erasmem a zlepšit komunikaci s absolventy, neboť matfyzákem se člověk nestává tím, že vstoupí na matfyz, matfyzákem se člověk rodí, a tuto diagnózu už z něj nikdo neodpáře. Těšíme se na nové členy s čerstvými nápady a elánem dělat něco pro druhé.

Za Spolek Matfyzák
Mgr. Jana Brotánková, náčelnice

Kontakt

E-mail: spolek@matfyz.cz
Web: <http://spolek.matfyz.cz/>

SPOLEK ABSOLVENTŮ A PŘÁTEL FARMACEUTICKÉ FAKULTY V HRADCI KRÁLOVÉ

Spolek absolventů a přátel FaF (SAPF) byl zaregistrován na Ministerstvu vnitra ČR na podzim roku 1997 s cílem sdružit lidi, kteří mají zájem o rozvoj farmaceutického vysokého školství.

Fakultní ples hradecké farmacie každoročně dostává od Spolku absolventů a přátel Farmaceutické fakulty v Hradci Králové finanční příspěvek na organizaci.

Valná hromada v listopadu 1998 schválila finanční podporu zahraničních výjezdů studentů, plán zajistit dostupnost kvalitních informačních materiálů pro studenty na fakultě, podporovat studentskou činnost, která přispívá k rozvoji fakulty a šíření jejího dobrého jména, a rozvoj kontaktů mezi fakultou, farmaceutickým terénem a rodiči našich studentů. V průběhu své činnosti přispívá SAPF každoročně Informačnímu pracovišti FaF na nákup skript a finančně náročných titulů, předává finanční odměny vítězům fakultního kola studentské vědecké konference a Spolku českých studentů farmacie na FaF daruje každým rokem příspěvek na organizaci reprezentačního plesu FaF. Studenti, kteří vyjíždějí na praxi do zahraničí, mohou každoročně požádat o příspěvek na cestu. Do veřejné studovny FaF zakoupil SAPF čtyři počítače a zajišťuje jejich upgrade.

Předsedou Spolku je dle stanov vždy děkan FaF, jímž je nyní doc. PharmDr. Alexandr Hrabálek, CSc. Činnost Spolku dosud podpořilo 40 sponzorů, získané peněžní dary byly užity následovně:

- Studijní pobyty studentů v zahraničí – 160 tis.
- Literatura pro studenty – 115 tis.
- Ceny pro vítěze na studentských vědeckých konferencích – 30 tis.
- Podpora organizace studentského farmaceutického plesu – 25 tis.
- Nákup počítačů a softwaru – 150 tis.

Kontakt

Farmaceutická fakulta v Hradci Králové
Heyrovského 1203, 500 05 Hradec Králové
Tel.: +420 495 067 111
Fax: +420 495 518 002
Web: <http://www.faf.cuni.cz/fakulta/spolky/Stranky/default.aspx>

SDRUŽENÍ STUDENTŮ 3. LÉKAŘSKÉ FAKULTY UK TRIMED

TRIMED je studentskou organizací zaměřenou na pořádání nejrůznějších vzdělávacích, společenských a kulturních událostí na 3. LF. Vzniklo v roce 1997 a za jedenáct let existence se cíle, se kterými bylo sdružení založeno, nezměnily. Po celý tento čas se tým dobrovolníků z řad studentů snaží o vytvoření sítě komplexních služeb, která v současné době umožňuje studentům 3. LF realizovat jakoukoli činnost, která by mohla obohatit a zpříjemnit jejich studium.

Mikulášská nadílka v roce 2007.

Sdružení je dnes téměř výhradním organizátorem širokého spektra akcí probíhajících na 3. LF. Tyto akce jsou vyhledávány a často i napjatě očekávány velkou částí studentů. V první řadě jde o pořádání reprezentačních plesů fakulty, na kterých se setkávají studenti a pedagogové a které jsou nejprestižnější a nejnavštěvovanější společenskou událostí sezony. Nedílnou součástí plesu je nabitý program, ve kterém nechybí studentské předtančení, studentská kapela, tombola s hodnotnými cenami, benefiční aukce na podporu dětského domova Hillary Clintonové v Říčanské ulici na Vinohradech a novinkou je vyhlášení ankety Syllabova křída o nejoblí-

benější pedagogy. Důležitou součástí plesu je i uvolněná atmosféra, která umocňuje příjemný zážitek všech návštěvníků. Neméně oblíbenými akcemi jsou Velikonoční a Mikulášská zábava, pravidelně konané párty uskutečňované při příležitosti těchto svátků. Nezapomenutelnou a tradiční součástí harmonogramu zábavních akcí je i Parník, v květnu konaná maškarní party odehrávající se na palubě parníku plujícího na vlnách Vltavy. Zaměření na společenské akce je však jen jednou z priorit sdružení, které rovněž zajišťuje organizaci oblíbené a důležité burzy učebnic, Studentské vědecké konference, na podzim každoročně konaného

„Prasete“, které je příjemně stráveným víkendovým výletem spojeným s grilováním čuníka a jehož se pravidelně účastní řada studentů všech ročníků i někteří pedagogové. Z dalších akcí jmenujme například občasný Středeční čaj, což jsou besedy se zajímavými osobnostmi, jejichž hosty se již stali například Marek Eben, Lukáš Pollert, Svatopluk Karásek, Jaromír Nohavica a mnoho dalších. Dále se TRIMED aktivně podílí na organizaci úvodního seznamovacího soustředění studentů prvního ročníku, kde koordinátoři z vyšších ročníků mimo jiné seznamují nové spolužáky se základy první pomoci, pořádají teambuildingovou medicíou

SPOLEK ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ VŠEHRD

V letošním roce dochází k naprosto ojedinělému souběhu dvou významných událostí. Tou první je jubileum Univerzity Karlovy, která oslavila 660. výročí svého založení, a tou druhou, pro nás neméně významnou, je 140. výročí vzniku Spolku českých právníků Všeherd. Je až s podivem, že náš spolek je spojen s univerzitou téměř po čtvrtinu její existence.

Spolek českých právníků Všeherd je spolkem studentským, a proto i většina akcí připravovaných k výročí bude vyhrazena právě studentům. Kalendářně připadá 140. výročí na květen, ale jelikož květen je zároveň hlavním měsícem letního zkouškového období, a studenti tak budou mít jiné starosti, plánujeme oslavy rozložit do delšího časového období, což bude poskytovat případným zájemcům více možností, jak stihnout celý program. Na různé výstavy, přednášky a jiné události spojené s výročím spolku tak bude možno narazit jak v květnu a červnu, tak i po prázdninách v říjnu či listopadu.

Pro spolek je letošní rok důležitý také proto, že se nám po delším období stagnace podařilo oživit zájem o naši činnost, byli jsme schopni navýšit objem nabízených přednášek a akcí a také se podstatně rozšířila členská základna. Toto vše je důležité nejen proto, že studenti tvoří esenciální složku spolku, ale také proto, že naše akce jsou pořádány zejména pro studenty a jejich zájem je pro nás klíčový. Asi nejlépe svědčí o obnoveném zájmu vysoká návštěvnost nedávno konané konference o reformě právního vzdělávání a globalizaci; akci pořádala Právnická fakulta UK

a Spolek českých právníků Všeherd za podpory mnoha partnerů a přednášely na ní významné osobnosti nejen tuzemské, ale i zahraniční. Jmenujme jen některé z přednášejících – Petr Pithart, první místopředseda Senátu, Aleš Gerloch, děkan Právnické fakulty UK, Jan Komárek z Oxford University nebo Gianmaria Ajani z univerzity v Turíně. Zájem byl hlavně o téma reformy právního vzdělávání v Česku a v zahraničí. Většina příspěvků se týkala zejména potřeby více provázat studium s praxí; právě nedostatečné zkušenosti u čerstvých absolventů hodnotí

olympiádu a sdělují vlastní zkušenosti se studiem na fakultě. Díky aktivitě členů TRIMEDU byl pro „čerstvé prváky“ na 3. LF rovněž zaveden Orientační den konaný poslední nedělí před začátkem akademického roku. Zde zástupci pedagogů objasní požadavky, které budou na studenty kladeny v prvních dvou semestrech, a zástupci z řad studentů pomůžou nováčkům zorientovat se v budově fakulty i přilehlém areálu Fakultní nemocnice Královské Vinohrady. Celá akce je zakončena večerní párty.

Neopomenutelnou součástí činnosti TRIMEDU jsou i preventivní a humanitární akce. Ve spolupráci s IFMSA CZ (českou pobočkou International Federation of Medical Students Associations) je pravidelně pořádána soutěž Daruj Krev na podporu Transfuzní stanice Fakultní nemocnice Královské Vinohrady. Každoročně 1. prosince se při příležitosti Světového dne boje proti AIDS TRIMED zapojuje do finanční sbírky na podporu nemocných AIDS a v adventním období pořádá sbírku sladkostí Vánoční stromček pro děti z dětského domova Hillary

Clintonové, který sdružení dlouhodobě podporuje. Pravidelně, rovněž ve spolupráci s IFMSA, jsou pořádány četné humanitární sbírky. Členové sdružení se rovněž snaží pořádat či zařadit semináře na zajímavá témata, o něž projevují velký zájem studenti i mnozí pedagogové.

Členem sdružení studentů TRIMED se může stát každý student 3. lékařské fakulty. TRIMED funguje díky odhodlanosti studentů, kteří mají zájem dělat práci navíc, kteří se bez nároku na odměnu snaží vytrvat a zachovávat vážnou, ale i zábavnější stránku studia. TRIMED jim na oplátku umožňuje setkat se se zajímavými lidmi, užít si spoustu legrace, najít možnost sebe-realizace a získat mnoho zajímavých a potřebných zkušeností, které se dají uplatnit v budoucím náročném zaměstnání i v životě.

TRIMED existuje proto, aby přispěl do společenského života na fakultě a zpříjemnil studium všem jejím studentům, kteří od své alma mater očekávají i něco jiného než jen pravidelný koloběh přednášek, seminářů a stáží. K tomu pomáhá také laskavá podpora fakulty, která považuje TRIMED

FOTO K TOMUTO ČLÁNKU ARCHIV SPOLKY TRIMED

Maškarní párty na parníku.

za rovnocenného partnera. Díky tomu se podařilo vytvořit organizaci, jež rozhodně není v rámci lékařských fakult v České republice obvyklá. Všem, kteří organizaci v činnosti pomáhají a zachovávají svou přízeň, patří veliké díky.

Za TRIMED
Peter Ivák, předseda

Kontakt

Ruská 87, 100 00 Praha 10
Místnost 226A ve 2. patře děkanátu
Tel.: +420 267 102 590
E-mail: trimed@centrum.cz
Web: <http://trimed.lf3.cuni.cz>

zaměstnavatelé jako velmi závažnou překážku pro úspěšný kariérní start.

Mimo konference podobného rozsahu se spolek zaměřuje hlavně na pořádání poněkud komornějších přednášek pro studenty, které probíhají přímo na půdě Právnické fakulty UK. Z letošních nejúspěšnějších zmiňme například přednášku ředitele Národní knihovny Vlastimila Ježka, jenž se vyjádřil nejen k problematice nové budovy, takzvaného Oka nad Prahou.

Již tradiční kulturní událostí je také právní ples, který byl letos opět pořádán Právnickou fakultou UK a náš spolek působil jako spolupořadatel. Podle slov mnohých se jednalo o zatím vůbec nejpovednější ples, a to jak výčtem hostů, tak atmosférou, která na bále vládla.

Vedle těchto „jednorázových“ událostí se samozřejmě věnujeme i dlouhodobým projektům. Z těch nejzásadnějších uveďme nově zprovozněný internetový časopis Všehrd on-line. Časopis je samozřejmě zaměřen na právo a jde o odborný

FOTO: ARCHIV VŠEHRDU

Spolek Všehrd pořádá i přednášky. JUDr. Renáta Vesecká, nejvyšší státní zástupkyně, hovořila o svém úřadu.

žurnál. To ovšem neznamená, že by nebyl přístupný studentům, naopak. Časopis má přidělené ISSN číslo, což studentům zaručuje, že případná publikace v něm bude kladena na roveň publikaci v jakémkoli jiném odborně zaměřeném periodiku.

Současně podporujeme projekt komplexního studentského portálu, který na Právnické fakultě dosud chyběl. Portál www.pfuk.cz není jen úložištěm dat a materiálů ke studiu, jedná se spíše o odnož poměrně populárních „sociálních“ webů. Můžete se zde setkávat, seznamovat, hodnotit atp.

Nejen tyto akce a projekty, ale i zájem studentů o ně nás svým způsobem zavazují. Jako zcela zásadní cíl do budoucna si kla-

deme další navýšení počtu pořádaných událostí, ale také jejich zkvalitnění. Zejména využití nových technologií nás láká, a tak plánujeme novinky například v oblasti elektronických informačních bulletinů. I nadále hodláme prohlubovat a rozvíjet spolupráci s Právnickou fakultou UK a tím nabízet studentům další možnosti pro seberealizaci.

Za Všehrd
Petr Kohout, místopředseda spolku

Kontakt

Tel.: +420 724 122 559, +420 222 322 654
E-mail: vsehrd@prf.cuni.cz
Web: www.vsehrd.cz

ORCHESTR A SBOR UNIVERZITY KARLOVY

Stejně jako ostatní evropské univerzity mají svůj sbor a orchestr, ani naše alma mater nezůstává pozadu. Je nám ctí představit vám Orchester a sbor Univerzity Karlovy, hudební těleso, které bylo založeno z popudu hudbymilovných studentů UK v roce 2001 tehdejším rektorem prof. Ing. Ivanem Wilhelmem, CSc., a které při rozličných slavnostních příležitostech nadšeně reprezentuje Univerzitu Karlovu. Od svých počátků je OSUK v pevných rukách šéfdirigenta a sbormistra Haiga Utidjiana, jenž má bohaté zkušenosti s vedením profesionálních i amatérských těles ve Velké Británii i jinde v Evropě.

Historicky první společné veřejné vystoupení OSUK se konalo ve Valdštejnské zahradě na zahradní slavnosti pořádané Spolkem absolventů a přátel UK dne 26. června 2002. Od té doby vystoupil Orchester a sbor UK ve slavnostních prostorech Karolína, Klementina, Českého muzea hudby, Betlémské kaple, Smetanovy síně Obecního domu a v mnohých kostelech v Praze i jinde v republice. V roce 2006 se OSUK představil v Pantheonu Národního muzea při slavnostním předávání bývalého Federálního shromáždění za přítomnosti vážených hostů včetně premiéra Mirka Topolánka. OSUK každoročně koncertuje pro Spolek absolventů a přátel UK a pro Hlávkovu nadaci, tradičně pořádá také vánoční koncerty a příležitostně spojuje své síly a nadšení s dalšími domácími i zahraničními soubory.

Orchester Univerzity Karlovy má v současnosti přes padesát členů, nadšených amatérských muzikantů z řad českých i zahraničních studentů. Věnuje se především interpretaci děl světových i českých skladatelů, a to od období baroka až po současnost. V repertoáru tak nechybí skladby J. S. Bacha, J. Haydna, W. A. Mozarta, L. Beethovena, A. Dvořáka, B. Smetany, G. Faurého, F. Poulenca, D. D. Šostakoviče či I. Stravinského, které pravidelně uvádí na koncertech v Praze, ale i mimo hlavní město. Orchester UK se svou hudbou snaží potěšit nejen svou univerzitu, ale také pomoci tam, kde je třeba. Proto mezi jeho činnosti patří i několik benefičních koncertů pro Thomayerovu nemocnici v Krči, nadaci Archa či vystoupení, jehož výtěžek byl věnován na záchranu barokního kostela sv. Kříže v Liberci. Vedle Sboru Univerzity Karlovy

v současné době orchestr úzce spolupracuje také s Komorním orchestrem Vysoké školy ekonomické a se smíšeným pěveckým sborem Slavoš.

Orchester se kromě svého hlavního zájmu – klasické hudby – věnuje také různorodým kulturním a sportovním činnostem. Sjíždění Berounky, cyklovýlety, společné lyžařské pobyty na horách či setkání v hospůdce po pravidelných středečních zkouškách dokazují, že klasická hudba zdaleka není záležitostí introvertů.

O úspěšném vývoji tělesa a jeho dalším růstu svědčí i smělé plány do budoucna. Ke svému osmému výročí plánuje vydat CD, na kterém nebudou chybět ty nejlepší kusky z repertoáru. Na konci příštího akademického roku se orchestr navíc chystá na své první zahraniční turné do italské Pisy.

Sbor Univerzity Karlovy tvoří v současnosti třicet nadšených studentů a čerstvých absolventů Univerzity Karlovy, kteří do svých řad každoročně přijímají také zahraniční zpěvačky ze studijního programu Erasmus. Sbor spolupracuje rovněž s vynikajícími profesionálními sólisty.

Repertoár Sboru UK zahrnuje známé i méně známé kusy ze světové i domácí klasické tvorby, za všechny jmenujme Händelova *Mesiáše* (výběr) a *Zadok the priest*, Dvořákovu *Stabat Mater*, *Moravské dvojzpěvy*, *Largo* z *Novosvětské*, Beethovenovo *Halleluja (Kristus na hoře olivetské)*, *Rybovu Českou mši vánoční*, z modernější tvorby pak díla Poulenca, Faurého, Coplanda a dalších; nechybí ani výběr českých lidových písní.

Zkoušky sboru probíhají každou středu ve sbormistrově „skromném krcálku“, jak on sám důvěrně nazývá svůj letenský byt,

který byl pro účely zkoušek odhlučněn a jehož dominantou je klavír z dvacátých let minulého století. Atmosféra zkoušek bývá velmi přátelská, společná snaha o hudbu je radostným procesem tvoření. Sbornistrův zápal je nakažlivý a přenáší se jeho energickými expresivními gesty i na zpěváky.

Nadšení mladých muzikantů dokládají i slova Haiga Utidjiana: „Nesmírně mě těší, že se všichni snaží o svůj nejlepší výkon a velice laskavým způsobem umožňují, aby moje vize, moje interpretace byla co nejpřesvědčivější. A tahle sympatie, tahle dobrá vůle jsou cennější než zlato. Protože když je máte, lze udělat všechno.“

V nejbližší době čekají Orchester a sbor UK dvě slavnostní vystoupení. Opět se představí v Národním muzeu vybraným hostům, mezi nimiž bude přítomen také český premiér, a následně širšímu publiku zahrají a zapějí spolu s holandským univerzitním sborem Dvořákovu oratorium *Stabat Mater* v Českém muzeu hudby.

Vězte, že rádi přivítáme do svých řad nové členy. Máte-li chuť s námi sdílet radost z hudby, neváhejte a přijďte mezi nás – dveře jsou otevřeny pro všechny!

Za Orchester a sbor UK
Kateřina Vančurová
Martina Pičmanová

FOTO: ARCHIV ORCHESTRU A SBORU UK

Kontakt

E-mail (orchestr): prop@volny.cz

E-mail (sbor): uksbor@seznam.cz

Zkoušíme každou středu (sbor od 17.30 do 19.30 a orchestr od 19.30 do 22 hod.).

Web: http://certik.ruk.cuni.cz/orchestr_UK/Default.html

SPOLEK ABSOLVENTŮ A PŘÁTEL UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE – CAROLINUM

Bezprostředně po politických změnách v roce 1989 vznikla idea společenství absolventů a přátel pražské univerzity po vzoru obdobných evropských a amerických univerzitních spolků, které by navázalo na více než stopadesátiletou tradici studentských akademických spolků v Praze. Myšlenka našla velmi záhy širokou odezvu nejen mezi domácími absolventy, ale i mezi bývalými členy univerzitní akademické obce v zahraničí. Valné shromáždění absolventů Univerzity Karlovy, jež se sešlo ve výroční den univerzity 7. dubna 1990, tak mohlo ustavit Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy, nesoucí po zakladateli naší alma mater historický název Carolinum.

Založením Spolku absolventů a přátel Univerzity Karlovy se univerzita přihlásila s uznáním, respektem a úctou ke všem svým pedagogům, absolventům a příznivcům v dobách minulých i budoucích. Spolek je nezávislou dobrovolnou organizací sdružující absolventy Univerzity Karlovy a její příznivce, pečuje o soudržnost členů minulé i nynější akademické obce a vytváří neformální společenství

těch, kteří si jsou vědomi slov slavnostní promoční přísahy, jež zavazuje absolventy Univerzity Karlovy, aby měli stále na paměti dobré jméno své alma mater. Orgány Spolku tvoří valné shromáždění, výbor v čele s předsedou a výkonným místopředsedou a dozorčí rada. Valné shromáždění se schází jednou ročně, pravidelně u příležitosti výročí založení Univerzity Karlovy dne 7. dubna. **Valné**

shromáždění schvaluje a mění stanovy Spolku, schvaluje rozpočet, plán činnosti, podává návrhy a jedná o nich, volí výbor a dozorčí radu. Členové výboru jsou valným shromážděním voleni na dobu tří let. Předsedou výboru je z titulu své funkce vždy stávající rektor Univerzity Karlovy. Výbor volí na své první schůzi výkonného místopředsedu, který zastupuje předsedu při plnění běžných povinností i reprezentaci výboru navenek. Členové výboru jsou za svoji činnost odpovědní valnému shromáždění. Výbor zejména řídí činnost Spolku mezi dvěma valnými shromážděními, rozhoduje o využití finančních prostředků podle schváleného rozpočtu, předkládá valnému shromáždění rozpočet a zprávu o činnosti, schvaluje a uskutečňuje roční plán činnosti Spolku a navrhuje předsedovi svolání valného shromáždění. Výbor Spolku absolventů a přátel UK – Carolinum pracuje ve třech sekcích: společenské, vědecké a zahraniční. **Dozorčí radu** volí valné shromáždění rovněž na dobu tří let; ta kontroluje finanční hospodaření, správu majetku Spolku a veškeré účetní doklady a podává o tom zprávu valnému shromáždění. Členství ve Spolku Carolinum je otevřené všem fyzickým a právnickým osobám, především absolventům Univerzity Karlovy, které si přejí podporovat činnost Spolku a Univerzity. Členství se rozlišuje na členství řádné a čestné. Čestné členství udě-

Arkýř budovy rektorátu Univerzity Karlovy.

FOTO: JIŘÍ PLOTHAR

FOTO: IVAN NOVĚSKÝ

Zahradní slavnost je tradiční každoroční akcí Spolku bez ohledu na počasí (roku 2006 v den konání zrovna přšelo).

luje výbor Spolku významným osobnostem za mimořádné zásluhy o rozvoj Spolku, o čemž podá výbor zprávu nejbližšímu valnému shromáždění. Každý člen má právo účastnit se valného shromáždění, volit a být volen do všech orgánů Spolku a účastnit se spolkových aktivit. Členové mají povinnost dodržovat stanovy, plnit usnesení orgánů Spolku a platit členské příspěvky ve výši určené valným shromážděním. Pro čestné členy je úhrada příspěvku dobrovolná. Výše členského příspěvku zůstala mnoho let beze změny a i v letošním roce činí 200 Kč ročně. Valné shromáždění rozhodlo, že od ledna příštího roku se roční příspěvek zvýší na 300 Kč.

Pravidelná činnost spolku Carolinum

Náš spolek také zprostředkovává kontakty mezi učiteli, absolventy a zaměstnanci Univerzity Karlovy. Během osmnáctileté existence spolku vznikly dnes již tradiční akce, které se staly osou spolkové činnosti. Nejvýznamnější je **valné shromáždění** členů, které se koná v historických prostorách Univerzity Karlovy a je spojené s přednáškou a večerním kulturním programem. Mimořádné umělecké zážitky představil našim členům například cyklus prezentací

statutárních měst a krajů ČR při příležitosti slavnostního koncertu na závěr jednání valného shromáždění Spolku. Cyklus byl zahájen v roce 1998 městem Pardubice spolu s Komorní filharmonií pod vedením Leoše Svárovského. V roce 2000 se představily Karlovy Vary s komorními soubory Karlovarského symfonického orchestru. Plzeňský kraj přivezl program posluchačů Konzervatoře Plzeň, Jihočeský kraj a město České Budějovice pozvaly do Karolína Jihočeskou komorní filharmonii a pěvecký sbor Jihočeské univerzity. V roce 2004 si celý kulturní svět připomněl sté výročí úmrtí Antonína Dvořáka. Při příležitosti valného shromáždění Spolek uspořádal slavnostní večer Pocta Antonínu Dvořákoví v podání Wihanova kvarteta. Cyklus prezentací dále pokračoval vystoupením Orchestru Severočeského divadla opery a baletu z Ústí nad Labem a v roce 2006 byl slavnostně uzavřen večerem hlavního města Prahy s Talichovým komorním orchestrem a violoncellistou Jiřím Bártou.

U příležitosti **ukončení akademického roku** pravidelně zveme představitele univerzity, členy akademických senátů, pedagogy, absolventy a studenty na zahradní slavnost do pražského Valdštejnského paláce. V prosinci se členové scházejí na koncertě v Karolinu a tradicí se stala i tzv. **svatoštěpánská setkání** (26. 12.), během nichž navštěvujeme pozoruhodná kulturní místa Prahy. Spolek se rovněž věnuje pořádání odborných přednášek, besed a kulturních pořadů, zvláště koncertů, a napomáhá popularizaci výsledků vědecké a pedagogické činnosti Univerzity Karlovy. Na podporu vědecké činnosti studentů magisterských a doktorských studijních programů uděluje každoročně **Cenu Spolku Carolinum** vynikajícím studentským pracím. Je potěšitelné pozorovat další úspěchy a profesionální vývoj laureátů Ceny Spolku Carolinum, kteří od jejího prvního ročníku uspěli v naší soutěži, a to v oblasti medicíny, matematiky, demografie, biologie, psychologie s důrazem na sociální práci, sociologie i translatoologie.

Spolek se zapojil do informačních akcí o Evropské unii a zval do Karolína velvy-

slance členských zemí, kteří v řadě diskusních setkání **Rozhovory o EU** hovořili s posluchači nejen o problematice vysokého školství, vědy a výzkumu v kontextu evropské integrace. Své společenské, odborné a kulturní aktivity zpřístupňujeme nejen téměř dvanácti stům členů Spolku, ale i učitelům, studentům a zaměstnancům Univerzity Karlovy.

Náš spolek nabízí (stejně jako ostatní spolky **alumni** prestižních světových univerzit) svým členům a ostatním zájemcům upomínkové předměty. Oblibě se těší spolkové kravaty a trička, otisk nejstarší univerzitní pečeti, odznak se znakem Univerzity Karlovy. K 650. výročí naší univerzity připravil Spolek sadu jedenácti pamětních medailí v jednotné úpravě: na lící straně jsou vyobrazeny hlavice nynějších žezel rektora a jednotlivých fakult univerzity, na rubové straně je pro celou řadu použit znak a název Spolku Carolinum. Univerzitní žezla jsou nejvýznamnější součástí akademických insignií, ztělesňujících autonomii univerzity a jejích fakult. Hlavice žezel symbolizují charakter univerzity, fakult a oborů pěstovaných na fakultách. Základní řada žezel (rektorské a čtyř původních fakult – filozofické, lékařské, právnické a teologické) byla vytvořena pro českou Karlo-Ferdinandovu univerzitu pro léta 1882 a 1883, ostatní fakultní žezla vznikala postupně, vesměs po roce 1945. Tři pražské lékařské fakulty a dvě mimopražské používají jedno společné lékařské žezlo. Autorem návrhu je prof. Jaroslav Hradecký a výroby se v Jablonci nad Nisou ujal Jindřich Hradecký. Pamětní žetony z obecného kovu v pozlacené úpravě jsou k dispozici jednotlivě či v celém kompletu uloženém v dárkové kazetě.

Nestihli jste?

● **18. března 2008 v 17 hodin** přijal naše pozvání MUDr. Radkin Honzák, CSc., známý pražský psychiatr se zájmem o problémy pacientů mnoha klinických oborů. Doktor Honzák svou přednášku nazval **Emoce ve stáří**. Posluchači v zaplněné Zelené posluchárně se sice dozvěděli závažné informace o lidské psychice, zejména psychosomatických příčinách

FOTO: MICHAL SUK

Profesor Jan Royt je zasvěceným průvodcem na všech akcích SAP UK; zde na výletě v Marienthalu.

vážných onemocnění i dalších úporných problémech, ovšem ve velice milém a příjemném podání. MUDr. Honzák auditorium přesvědčil, že je nejen poutavým, ale především velice vtipným vypravěčem.

● **9. dubna 2008** se konalo v Malé aule Karolina XVIII. valné shromáždění Spolku absolventů a přátel UK – Carolinum. Letošní rok je pro členy Spolku absolventů a přátel UK rokem volebním, proto se významnému dubnovému jednání nejvyššího orgánu našeho sdružení dále více věnujeme. Valné shromáždění nejprve schválilo navržený program jednání shromáždění a voleb do výboru a dozorčí rady. Poté přistoupilo k volbě členů návrhové, mandátové a volební komise. Se zprávou o činnosti za uplynulé období členy seznámil profesor MUDr. Jiří Tichý, DrSc., výkonný místopředseda, a zprávu o hospodaření přednesla ing. Iva Vančurová, tajemnice Spolku. O kontrole hospodaření referoval předseda dozorčí rady ing. Ivan Noveský. Důležitým bodem jednání se stalo schvalování stěžejních dokumentů pro naše další aktivity: plánu činnosti a rozpočtu na rok 2008. Valné shromáždění dále rozhodlo zvýšit počínaje lednem příštího roku členský příspěvek o 100 Kč.

Posluchači se zájmem vyslechli informaci J. M. prof. RNDr. Václava Hampla, DrSc., o dění na Univerzitě Karlově v uplynulém období, především o významu UK jako

instituce, na niž připadá 30 % výkonu vědy a výzkumu v České republice, kde studuje 20 % vysokoškolských studentů celé republiky, doktorandů téměř 30 %. Pan rektor se dále s našimi členy podělil o novinky z příprav transformace kolejí a menz i z přípravy vhodného prostředí pro vznik a rozvoj studentských spolků. Členové Spolku Carolinum sdílejí obavy, které pan rektor vyslovil, z vývoje návrhu zákona o transformaci univerzitních nemocnic, a podporují snahy vedení UK o změnu věcného návrhu zákona.

Po projevu pana rektora dostal slovo předseda volební komise, aby seznámil členy s volebním řádem. V tajné volbě byl zvolen nový výbor Spolku Carolinum v tomto složení: PhDr. Vlasta Beránková, prof. PhDr. Marie Dohalská, DrSc., MUDr. Martin Kucharík, PaedDr. Vladimíra Rattayová, ing. Josef Svoboda, PhD., prof. MUDr. Jiří Tichý, DrSc., doc. JUDr. Olga Vidláková, CSc., a prof. ing. Ivan Wilhelm, CSc. V dozorčí radě budou pracovat RNDr. Tomáš Jirsák, CSc., ing. Ivan Noveský a JUDr. Josef Patejdl.

Odměnou přítomným za nutné procedurální náležitosti jednání bývají přednášky předních odborníků o zvolené problematice. V letošním programu jsme si vystoupením doc. PhDr. Jiřího Pokorného, CSc., připomněli osobnost architekta Josefa Hlávky. Valné shromáždění bylo po podnětné diskusi formálně zakončeno příja-

tým usnesením. Slavnostní tečku celému jednání ovšem udělal až večerní **koncert ve Velké aule Karolina**. Naše pozvání přijaly dva soubory studentů hudebních tříd Gymnázia Jana Nerudy. *Collegium instrumentalis* zahrálo *Serenádu pro dechové nástroje* A. Dvořáka, v podání *Komorního orchestru Comenius* zazněla dvě divertimenta, a to *Divertimento F dur* W.A. Mozarta a *Divertimento* B. Bartóka. *Suita z časů Holbergových* E. H. Griega završila úspěšné vystoupení mladých muzikantů.

Těšíme se na vás

● **7. června 2008** uspořádáme exkurzi do památníku Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami. Památník se nachází v zámečku, který nechal postavit hrabě Václav Kounic jako letní sídlo v pozdně empírovém stylu. Skladatel zde velmi často pobýval a zkomponoval tu i řadu skladeb, třeba operu *Rusalka*.

Další zastávkou sobotního výletu bude Svatá Hora, nejvýznamnější mariánské poutní místo v Čechách. Těšíme se na průvodní slovo profesora Jana Royta, ředitele Ústavu pro dějiny umění Filozofické fakulty UK, který nás seznámí s památkami poutního areálu, velkoryse vystavěného podle projektu Carla Luraga.

● **25. června 2008 v 18 hodin** vás srdečně zveme do Valdštejnské zahrady na 14. zahradní slavnost.

Ing. Iva Vančurová

Autorka článku je tajemnicí Spolku absolventů a přátel UK – Carolinum.

Kontakt:

Ovocný trh 3, 116 36 Praha 1 (budova Nové Astorie, přízemí, kancelář č. 10)

Tel.: +420 224 491 326

Fax: +420 224 811 878

Bankovní spojení: KB Praha 1

Číslo účtu 510836300257/0100.

E-mail: sapuk@ruk.cuni.cz,

Web: <http://www.sapuk.cuni.cz/>

ZASEDÁNÍ AKADEMICKÉHO SENÁTU

Bronislav Kračmar

Milé čtenářky, vážení čtenáři, také máte v poslední době pocit, že kolem nás začíná malinko přituhovat? Doba jako by opět dospěla k jakémusi svému uzlovému bodu (že by osudová osmička – 2008?), kdy se věci začínají hýbat. Ačkoliv na akademické půdě je poměrně pevně udržováno moratorium politických sporů a konfrontací, od politického dění organicky být odtrženi nemůžeme. Jak se to projevuje na půdě akademického senátu?

Hladina pravidelného života této instituce akademické samosprávy se začíná mírně vlnit jako hladina rybníka, kde vítr kvůli nasazeným topolům nefouká, ale po vhození kamene se tvoří kola. Oním ne kamenem, ale snad balvanem je privatizace fakultních nemocnic. Problém, který se dotýká univerzity velmi bytostně, protože pět lékařských a jedna farmaceutická fakulta a některé další zdravotnické studijní programy a obory (například fyzioterapie na FTVS) tvoří podstatnou část univerzity organismu, z hlediska vědeckého výkonu univerzity dokonce rozhodující. Současná vláda velmi decentně nazvala transformaci nemocnic z fakultních na univerzitní. Veřejnost si tohoto rozdílu nevšimne, na senátu je však cítit značná nervozita okolo tohoto tématu. Při jednání pléna senátu je cítit jednoznačná podpora stanovisku děkanů lékařských fakult, vedení univerzity dává jasně najevo, že v této věci nezahálí. Jednání J. M. pana rektora jsou zajisté delikátní a vyplývají i z materiálů uveřejněných na stránkách univerzity. Pan rektor o situaci senát podrobně informuje a svou otevřeností vůči zástupcům akademické obce univerzity a svým nasazením v jednání s premiérem, ministrem zdravotnictví a dalšími politiky si zcela zasloužil jak důvěru, tak podporu akademického senátu. Prostudujeme-li podrobně dopis ministra zdravotnictví i některé varující internetové materiály, pochopíme, že vlastnictví 34 % akcií v „nevýdělečné akciové společnosti“ je velmi tučná návnada hozená do onoho řečeného rozvlněného rybníka. Členové senátu zcela jasně cítí ohrožení vzdělávacích i výzkumných aktivit na pracovištích dosavadních fakultních nemocnic. Možná se jedná o ohrožení univerzity v celé její

podstatě. V českých zemích oblíbené tunelářské řemeslo už pomyslně tluče i na univerzitní práh. Stačí se podívat, na jakých pozemcích leží například všeobecná fakultní nemocnice. Laskaví čtenáři snad dovolí toto mírné zlehčení dusného tématu; zprávy z dění v senátu nejsou přeci oficiálním zápisem z jednání.

Samozřejmě že na hladinu pomyslného rybníka dopadají další a další kameny a voda se vlní a vlní. Další kámen se jmenuje Klementinum. Univerzitní knihovna, dříve majetek univerzity, je dnes majetkem Národní knihovny. Po vypuknutí poprasku kolem plánu postavit na Letenské pláni model jakéhosi živočicha (páni biologové prominou) pro důstojné uložení našeho knižního thesauru se začalo spekulovat o dalším využití Klementina. Všimáme si? Objekt na ještě atraktivnějším místě než všeobecná nemocnice. Senát byl v tomto ohledu částečně uklidněn sdělením pana rektora. Je možné, že na několik desetiletí získá univerzita v Klementinu možná i celé jedno patro k svému užívání. Sice by to bylo poschodí výše položené, ale v dnešní přetechizované společnosti je pro nás každý krok pěšky vzácný. A zvláště krok za poznáním. Celé toto vlnobití o Klementinu je ovšem v poslední době značně zpochybněno průtahy se schvalováním nové budovy Národní knihovny (na rozdíl od našich novinářů si v návrhu budovy dovolují spatřovat měňavku, nezmaru a podobná stvoření). Co je ale potěšující, iniciační hlas apelující na vedení univerzity ohledně formulace názoru o budoucím využití Klementina zazněl z řad senátorů. Členové senátu tak neplní pouze funkci kontrolní a legislativní, jak vyplývá ze Statutu univerzity a Zákona o vysokých

školách, ale jsou nositeli konstruktivních návrhů. Pan rektor a další členové vedení univerzity tuto výzvu přijali.

Dalším významným vlnotvorným dalo by se říci balvanem jsou peníze plynoucí ze státního rozpočtu do oblasti vysokého školství. Atmosféra v plénu jasně ukázala odsuzující postoj senátorů ke krátkozraké politice vlády a parlamentu v přístupu ke vzdělání mladé generace. Finanční podhodnocení vysokých škol nemůže vést k dlouhodobé prosperitě celé společnosti. Senátoři důrazně vyjádřili své pohoršení nad vývojem objemu rozpočtových prostředků na vysokoškolské vzdělání. Výrazné snížení příslušného příspěvku a dotace, který v letošním roce UK obdržela, je evidentně v zásadním rozporu s prioritou podpory vzdělávání, kterou se vláda pyšnila ve svém programovém prohlášení.

Z podstaty akademického senátu jako instituce vyplývá, že všechny významné změny na půdě univerzity týkající se koncepce vzdělání, financí, legislativy, vědy a výzkumu a sociální oblasti musí zde být projednány a ve svém důsledku posléze schváleny. Problémy a úkoly, plány a změny jsou nalévány do jakéhosi trychtýře, protékají sítím senátních komisí, aby v závěru prošly úzkým hrdlem procesu schvalování v plénu. Tak jsou v procesu jednání v současné době například následující předpisy součástí univerzity: Statut HTF a Pravidla pro organizaci studia na HTF, změna Statutu PŘF, pravidla pro organizaci studia na KTF, změna pravidel pro organizaci studia FSV. Každá sebemenší úprava předpisů prochází fakultními senáty a po „vyčištění“ legislativní komisí senátu se dostanou do schvalovacího procesu pléna. Kromě aktuálně řešených změn uvedených předpisů,

kteří si průběžně vyžaduje akademický život, probíhá úmorný proces „čištění“ předpisů stávajících. Ty jsou konfrontovány s inovacemi předpisů vyšších, odstraňovány jsou pasáže nadbytečné nebo formulace opakující znění vyšších legislativních norem.

Aktuálně projednávanou změnou je Řád menzy. V této oblasti se hnuly ledy a univerzitní menzy začaly využívat nových informačních technologií pro zjednodušení nákupu a objednávek stravy. Senátoři tuto skutečnost přivítali a tomuto trendu vyjadřují svoji podporu. Koneckonců, nejen knihami a internetem jest člověk živ. Významné změny se dotýkají průběhu budoucích promocií. Vlastní návrh změny Řádu imatrikulací a promocií reaguje na změněnou realitu se zavedením tříступňového vysokoškolského studia. Je možné, že z kapacitních důvodů nelze bakalářské promoce dále uskutečňovat ve Velké aule, ale možná se přesunou do historických univerzitních prostor na Malostranské náměstí, dnes užívaných MFF. Ale to bychom už předbíhali. V této souvislosti si vám, milé čtenářky a vážení čtenáři, dovoluji položit malou provokativní otázku. Dovedete si představit bakalářskou promocii nejen bez univerzitního pedela se žezlem, ale i bez pedela fakultního? Necháme se překvapit, jak dopadne jednání pléna akademického senátu v této otázce 23. května.

Na toto a zřejmě i další jednání je připraven další kámen do hladiny rybníka: *Bílá kniha terciárního vzdělávání*. Ale to už je námět pro příští pokračování tohoto průvodce životem akademického senátu naší univerzity. Zatím si užijeme jara. Třeba na hrázi rybníka s vysázenými topoly, na jehož hladinu vítr nefouká. Klidná hladina se přesto čas od času zčeří...

doc. PaedDr. Bronislav Kračmar, CSc.

Dopisovatel FORA UK ze senátních zasedání je učitelem na Oddělení vodních sportů Katedry sportů v přírodě Fakulty tělesné výchovy a sportu UK. Ve svých publikacích se věnuje zejména kineziologii a kanoistice.

TRIČKA
UNIVERZITY KARLOVY
200,-

Trička ve čtyřech barvách a se znakem UK si můžete zakoupit v pražském Knihkupectví Karolinum v Celetné ul. 18

(po-pá 9–19 h., so-ne 11–17 h.)

nebo prostřednictvím jeho internetového obchodu na

http://www.cupress.cuni.cz/ink_stat/

a také v **Informačně-poradenském centru** v Celetné ul. 13
(po-čt 9–18 h., pá 9–16 h.)

Po předložení ISIC karty **sleva 20 %!**

Více informací na <http://iforum.cuni.cz>

POMŮČKA: ARABA KAYAK	ODVETA	VOLIČSTVO	CITO- SLOVCE DUPOTU	KTERÝ (zastar.)	SMÍŠEK		SVAZEK OBILÍ	ETANOL	ZNAČKA AMPER- HODINY	UPOTŘEBIT		STÁT USA	PROGNOS- TIK	SMYČKY
PRODAVAČ MEDU						PEŘEJ					LÉTAJÍCÍ TALÍŘ			
2. DÍL TAJENKY											OMASTEK 24 HODIN			
PULZ				TRNITÝ KEŘ					UDATNÝ ČLOVĚK (řídce)					
				MÍSTO V KOSTELE					VÝDAJE					
SLOVEN- SKY „JESTLIŽE“			SVAZEK ROSTÍ					3. DÍL TAJENKY KUBÁNSKÝ TANEC						KOLEM
			ASIJSKÝ VOZÍK											
	ZNIČENÍ NAJETÍM						PŘÍTMÍ					SPZ ROKYCAN		
	NĚMECKY „HONZA“						DÍLENSKÝ STŮL					MOJI		
OBYVATEL HOR							NOTOVÝ ZÁPIS					LAHODNÝ NÁPOJ		
							SPZ MĚLNÍKA					PODĚKO- VÁNÍ		
MONGOL- SKÝ PASTEVEC					PŘÍSTAVNÍ HRÁZE					VÝTVOR				
					SPOJKA					KÓD VATIKÁNU				
1. DÍL TAJENKY												SPZ OLOMOUCE		
LETITĚ							ANGLICKY „KAJAK“					JAPONSKÁ DESKOVÁ HRA		

Jiří Gruša (*1938 v Pardubicích) vystudoval historii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V šedesátých letech psal pro literární časopisy *Tvář*, *Sešity pro mladou literaturu* a *Zítřek*. V době normalizace byl zatčen a odsouzen za román *Dotazník*, ve vězení podepsal Chartu 77. Československé úřady ho zbavily občanství, žil tedy v Německu. V roce 1990 se vrátil do Československé republiky a pracoval v diplomatických službách. V rámci svých zahraničních misí byl velvyslancem v Bonnu a ve Vídni, krátce vedl i ministerstvo školství. Od roku 2004 je prezidentem mezinárodního PEN klubu a zároveň působí jako ředitel Diplomatické akademie ve Vídni. Svůj názor na literární tvorbu a publikování formuloval takto: „Evropská kultura má monoteistické kořeny. A já monoteismu říkám (...). Prostě sedíte v poušti, dostanete palčivý pocit, že máte message – a napíšete knihu. My jsme kultura jediné knihy.“ Chybějící část citátu se skrývá v tajence.

Tajenku zasílejte na adresu
forum@cuni.cz do 31. 8. 2008
Jednoho výherce odměníme knihou
z Nakladatelství Karolinum.

Tajenka z čísla 1/08, doplnění výroku italské pedagožky Marie Montessoriové, zní: „Pokud bude proces vzdělávání nadále naplňován jen pomocí zastaralých metod pouhého přenosu znalostí, nelze příliš doufat v to, že by vzdělání zlepšilo budoucnost lidstva. Neboť k čemu je přenos znalostí, když **CELKOVÝ VÝVOJ JEDINCE LEŽÍ LADEM.**“

Z úspěšných výherců byla vylosována a výhru v podobě knihy z Nakladatelství Karolinum obdrží paní **Zuzana Komrsková z Volyně**. Gratulujeme!

